

แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
DEVELOPMENT PLAN OF FACILITIES FOR BUDDHIST RELIGIOUS TOURISM IN
BANGKOK

พิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล

แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

พิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ศศ.ม.)
คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

DEVELOPMENT PLAN OF FACILITIES FOR BUDDHIST RELIGIOUS TOURISM IN
BANGKOK

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF ARTS
(Master of Arts (Sustainable Tourism Management))
Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University
2024
Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

แผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ของ

พิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ศศ.ม.)
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ดร.กึ่งกนก เสาวภาวงศ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.อัญชัญ ตันทเทศ)

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา สุขนธทรัพย์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤติกา สายณะรัตน์ชัย)

ชื่อเรื่อง	แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
ผู้วิจัย	พิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2567
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร.กึ่งกนก เสาวภาวงศ์
ที่ปรึกษาร่วม	ดร.อัญชัญ ตัณฑเทศ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ และเพื่อนำเสนอแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งประกอบด้วย การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในพุทธสถานตัวอย่างจำนวน 3 แห่ง การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 390 คน ด้วยแบบสอบถาม ทั้งนี้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ก่อนนำมาสังเคราะห์เป็นแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า พุทธสถานในกรุงเทพมหานครมีความโดดเด่นในด้านคุณค่าทางศิลปกรรม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ซึ่งมีเอกลักษณ์ชัดเจน แต่ยังคงมีข้อจำกัดในการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะความสามารถในการรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวเฉพาะบาง อาทิ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และนักท่องเที่ยวต่างชาติ จากผลการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว พบว่ามีความต้องการในหลายมิติ ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ความสะดวกในการเข้าถึง พื้นที่พักผ่อน ความสะอาด รวมทั้งข้อมูลที่น่าสนใจในหลากหลายภาษา จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้พัฒนา SACRED Model ขึ้นเป็นกรอบแนวคิดหลักในการออกแบบแผนพัฒนา โดยประกอบด้วย 6 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความปลอดภัย, การเข้าถึง, ความสะดวกสบาย, การเคารพวัฒนธรรม, ประสบการณ์มีส่วนร่วม, และ การรองรับความหลากหลายของผู้ใช้งาน SACRED Model ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ ยุทธศาสตร์การยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและความปลอดภัยของสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน ยุทธศาสตร์การพัฒนาประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพุทธสถาน และ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนในพุทธสถาน เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างคุณค่าทางศาสนา วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ตลอดจนสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างครอบคลุมและยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: แผนการพัฒนา, สิ่งอำนวยความสะดวก, การท่องเที่ยวเชิงศาสนา, กรุงเทพมหานคร

Title	DEVELOPMENT PLAN OF FACILITIES FOR BUDDHIST RELIGIOUS TOURISM IN BANGKOK
Author	PIMCHANOK CHITMANKHONGKUL
Degree	MASTER OF ARTS
Academic Year	2024
Advisor	Dr. Kingkanok Saowapawong
Co-Advisor	Dr. Unchun Tuntates

This research aimed to: 1) study the resources of Buddhist religious tourism sites in Bangkok; 2) examine tourists' needs for facilities in religious sites; and 3) develop a facility development plan for Buddhist religious tourism in Bangkok. A mixed methods research design was employed, including a field survey of three Buddhist religious sites, a quantitative survey of 390 Thai tourists using questionnaires, and in depth interviews with five experts. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, while qualitative data were analyzed through content analysis. The findings were subsequently synthesized to formulate a facility development plan for Buddhist religious tourism in Bangkok. The results revealed that Buddhist religious sites in Bangkok possess unique historical, architectural, and cultural values; however, there remain limitations in facility management, particularly in accommodating specific groups such as the elderly, people with disabilities, and foreign tourists. The analysis of tourists' needs indicated a high to very high level of demand across several dimensions, including basic amenities, accessibility, resting areas, sanitation, internal navigation systems, and multilingual information services. These findings reflect rising expectations regarding service quality in religious tourism settings. Based on the synthesis of both quantitative and qualitative data, the researcher developed the SACRED Model, a conceptual framework designed specifically for this study. The model consists of six key elements: Safety, Accessibility, Comfort, Respect, Experience, and Diversity. The SACRED Model was then used as a basis for formulating three strategic areas for development: 1) improving infrastructure and safety, 2) enhancing cultural tourism experiences, and 3) promoting inclusive and sustainable management in religious sites. The plan aims to achieve a balance between religious, cultural, and tourism values, while comprehensively addressing the needs of diverse tourist groups in a sustainable manner.

Keywords: Development Plan, Facilities, Religious Tourism, Bangkok

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร.กิงกนก เสาวภาวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ อาจารย์ ดร. อัญชัญ ตันพเทศ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ในการให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของการวิจัยครั้งนี้มาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤติกา สายณะวัตรชัย กรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ที่กรุณาให้คำแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.อังสุมาลิน จำนงชอบ อาจารย์ ดร.อุษณีย์ วัชรไพศาลกุลกุล และอาจารย์ ดร.ชมพูนุท ภาณุภาส อาจารย์ จิรติมา อังกรวัชรพันธุ์ และอาจารย์ ดร.องค์ บรรจุน ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยและแผนการพัฒนา รวมทั้งให้คำแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ที่พุทธสถานทุกท่านที่คอยช่วยเหลือให้ความสะดวกในทุก ๆ ด้าน ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญภาครัฐ ภาคเอกชน และนักทอ่งเที่ยวทุกท่าน ในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี และเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่าน บุคลากรทุกท่าน ที่คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้คอยช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ พี่ชาย และครอบครัวที่ได้อบรม สั่งสอน คอยสนับสนุนผู้วิจัย ให้ความช่วยเหลือ และผลักดันให้ประสบความสำเร็จ สุดท้ายนี้คุณประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ครู อาจารย์ที่ได้ให้ความรู้ปิตามารดาผู้ให้กำเนิด คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้ให้วิชาความรู้ซึ่งก่อให้เกิดวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขึ้น

พิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง (ถ้ามี)	ฎ
สารบัญรูปภาพ (ถ้ามี)	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของงานวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ขอบเขตทางด้านพื้นที่	3
ขอบเขตทางด้านประชากร	4
ขอบเขตทางด้านเวลา	4
ขอบเขตทางด้านเนื้อหา	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
กรอบแนวคิดในงานวิจัย	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	6
1.1 ความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	6
1.2 ประเภทของการท่องเที่ยว	8
1.3 รูปแบบของการท่องเที่ยว	9
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา	10
2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา	10
2.2 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา	11

2.3 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา.....	11
3. แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกท่องเที่ยว	12
3.1 ความหมายของสิ่งอำนวยความสะดวก.....	12
3.2 สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว.....	13
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม	14
4.1 ความหมายของพฤติกรรม.....	14
4.2 ประเภทของพฤติกรรม.....	15
4.3 ลักษณะพฤติกรรมทั่วไปของมนุษย์	15
4.4 หลักประชากรศาสตร์	15
4.5 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว	16
4.6 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยว.....	17
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ	18
5.1 ความหมายของความต้องการ.....	18
5.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ.....	18
6. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์.....	21
6.1 ความหมายของแผนยุทธศาสตร์	21
6.2 ความหมายของแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว.....	22
6.3 ขั้นตอนการวางแผนยุทธศาสตร์.....	22
6.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการวางแผนยุทธศาสตร์	22
7. ข้อมูลเกี่ยวกับพุทธสถานในกรุงเทพมหานคร	24
7.1 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม.....	24
7.2 วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร	28
7.3 วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร	31
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	32
8.1 งานวิจัยในประเทศ	32
8.2 งานวิจัยต่างประเทศ	33
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	33
ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (ตรวจสอบทรัพย์สินและศักยภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน)	33
1. การสำรวจโดยใช้แบบสำรวจรายการ (Checklist Survey)	33
2. การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพุทธสถาน.....	37

ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ (สำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยว).....	38
1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง.....	38
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	39
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	39
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล	40
5. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	40
ส่วนที่ 3 การวิจัยเชิงคุณภาพ (แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธใน กรุงเทพมหานคร)	41
1. การร่างแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร.....	41
2. การประเมินแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร.....	42
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	34
ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร	34
ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	47
ขั้นตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ	49
1. ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม	49
2. ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ	53
3. ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ	56
4. ข้อเสนอแนะจากความคิดเห็นปลายเปิด	60
ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงศาสนาพุทธ	61
1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis)	61
2. การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ด้วย TOWS Matrix	63
3. กรอบแนวคิด SACRED Model.....	64
4. แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธพื้นที่กรุงเทพมหานคร	66
5. ผลการประเมินแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร	67
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	41
1. สรุปผลการวิจัย	41
1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาสภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ	41
1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ.....	71
1.3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว	71
1.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเคราะห์แผนพัฒนา	72

2. อภิปรายผลการวิจัย.....	73
2.1 ศึกษาสภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ	73
2.2 การศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว.....	74
2.3 แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร	75
ข้อเสนอแนะ.....	76
บรรณานุกรม	78
ภาคผนวก	85
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยและแผนพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกของการ ท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร.....	86
ภาคผนวก ข จริยธรรมในการวิจัยมนุษย์.....	89
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์.....	91
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	97
ภาคผนวก จ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงศาสนา	107
ภาคผนวก ฉ แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยว เชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร	116

สารบัญตาราง (ถ้ามี)

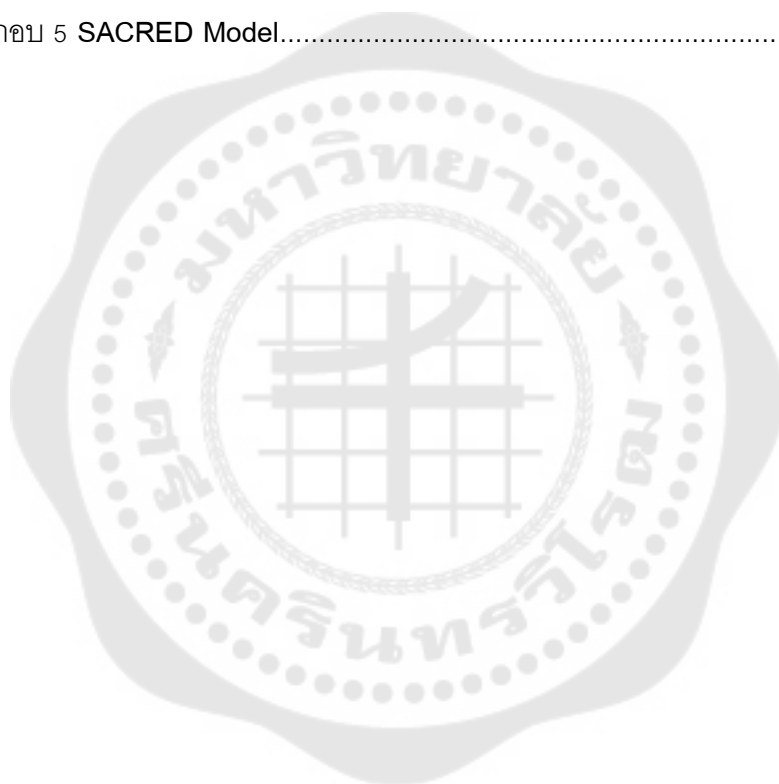
หน้า

ตาราง 1 แสดงรายการทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน	45
ตาราง 2 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์	49
ตาราง 3 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการประสบความสำเร็จของนักท่องเที่ยว	53
ตาราง 4 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว.....	54
ตาราง 5 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในความสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยว	55
ตาราง 6 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านสิ่งดึงดูดใจ.....	56
ตาราง 7 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านกิจกรรม.....	57
ตาราง 8 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านการเข้าถึง	58
ตาราง 9 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	59
ตาราง 10 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านที่พัก.....	60
ตาราง 11 ผลการประเมินแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก	67

สารบัญรูปภาพ (ถ้ามี)

หน้า

ภาพประกอบ 1 ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์.....	19
ภาพประกอบ 2 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม.....	25
ภาพประกอบ 3 วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร	29
ภาพประกอบ 4 วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร	31
ภาพประกอบ 5 SACRED Model.....	65

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยยังคงเป็นอุตสาหกรรมแห่งความหวังที่มีความสำคัญโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศในหลายมิติ ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจคือเป็นฟันเฟืองหลักที่สำคัญในการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยมากเป็นอันดับต้นๆ ส่งผลให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศดีขึ้น การจ้างงานเพิ่มขึ้น มีอัตราการลงทุนและสร้างรายได้เข้าประเทศเพิ่มสูงขึ้น มิติด้านสังคมคือมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตและโอกาสในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นโอกาสอันดีงามในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านการท่องเที่ยว (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2561)

การท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการรูปแบบกิจกรรมที่มีความหลากหลายและเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จำแนกประเภทของแหล่งท่องเที่ยวไว้หลากหลายประเภท เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการท่องเที่ยวมิติใหม่ที่ได้รับคามนิยมนักท่องเที่ยวทั่วโลก และเติบโตอย่างรวดเร็วควบคู่กับกระแสการท่องเที่ยวโลก ได้แก่ การเดินทางที่เกี่ยวข้องกับศาสนา หรือ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious Tourism) (Rashid, 2018)

การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งถูกจัดอยู่ภายใต้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะได้รับคามพึงพอใจจากการเดินทางไปศาสนสถาน และสักการะขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์และองค์เทพในสถานที่ที่ศักดิ์สิทธิ์ น่าศรัทธา บางครั้งเป็นการไปท่องเที่ยวเพื่อแก้ไขความไม่สบายใจตามความเชื่อ และบางครั้งเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีของการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นจากศาสนสถานและชุมชนท้องถิ่นในบริเวณใกล้เคียงศาสนา (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559) การท่องเที่ยวทางศาสนา (religion tourism) คือรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมักเดินทางไปศาสนสถานหรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนา โดยมีความเชื่อว่าการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะนำคามเป็นสิริมงคลและความสงบสุขมาสู่ชีวิต นอกจากนี้วัดยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ถ่ายทอดองค์ความรู้สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นแนวทางท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่เชื่อมโยงเส้นทางธรรมเพื่อการทำบุญ และการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงศาสนาสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้โดยชุมชนท้องถิ่นโดยการนำเอาศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนมาสร้างมูลค่าเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ทำให้เกิด “การเรียนรู้ ความอิมบิวน และการรู้แจ้งเห็นธรรม” นำมาซึ่งความสงบสุขของสังคม (ปวีดา สามัญเขตรกรณ์, 2566; พรณนิตดา เหล่าพวงศักดิ์, 2559; ศิวินิต อรรถกฤตกุล และคณะ 2560) โดยสรุปแล้วการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเชื่อมโยงกับการที่นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกพึงพอใจ

จากการเยี่ยมชมศาสนสถานและประกอบกิจกรรมทางศาสนาตามความเชื่อและวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันออกไปโดยองค์การการท่องเที่ยวโลก ประเมินการว่ามีนักท่องเที่ยวเชิงศาสนา 600 ล้านครั้งในแต่ละปีทั่วโลก โดยมีผู้คน 300-330 ล้านคนที่เดินทางเยี่ยมชมสถานที่ทางศาสนาที่สำคัญที่สุดของโลกในแต่ละประเทศ (UNTourism, 2023)

สำหรับประเทศไทย กรุงเทพมหานคร (Bangkok) เป็นเมืองหลวงและเป็นศูนย์กลางความเจริญในทุกๆด้านของประเทศ อีกทั้งยังมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ผสมผสานกันอย่างลงตัวจากชุมชนต่างชาติ ต่างศาสนา ต่างภาษาที่อาศัยอยู่ร่วมกันตั้งแต่นิโอดิตจนถึงปัจจุบัน (กรมการท่องเที่ยว, 2554) จากการสำรวจสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยพบว่าในปีพ.ศ. 2566 กรุงเทพมหานครเป็นจุดหมายปลายทางอันดับ 1 ของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยมีนักท่องเที่ยวทั้งหมด 4,872,078 คน สามารถสร้างรายได้ 56,327.21 ล้านบาทจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 2,749,877 คน สร้างรายได้ 14,260.01 ล้านบาท และนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวน 2,122,201 คน สร้างรายได้ 42,067.20 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) กรุงเทพมหานครได้รับการจัดอันดับให้เป็นเมืองที่มีนักท่องเที่ยวมากที่สุดในโลก (Travel & Leisure, 2024) และในปีค.ศ. 2025 ยังได้รับรางวัล “เมืองที่ดีที่สุดในโลกในเอเชียแปซิฟิก” จากนิตยสาร DestinAsian (DestinAsian, 2025) นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครยังเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนาในประเทศไทย โดยมีศาสนสถานสำคัญกว่า 400 แห่ง ซึ่งเป็นทั้งสถานที่ประกอบพิธีกรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ (Department of Religious Affairs, 2023)

กรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยระบุว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาเยือนกรุงเทพมหานครมักจะสนใจเข้าชมวัดและพระราชวัง เนื่องจากการประชาสัมพันธ์จึงเห็นถึงความงดงามและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ (Bangkok Post, 2024) อีกทั้งจากการสำรวจพบว่าร้อยละ 59.6 ของกิจกรรมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) และจากการสำรวจพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย ปี 2561 กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวนิยมคือ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ชมศาสนสถานและสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 67% (ไทย พีบีเอส, 2560)

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญระดับโลกด้วยเอกลักษณ์เฉพาะที่มีอย่างวัฒนธรรมอันโดดเด่นทำให้นักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวที่ประเทศไทย จากการศึกษาและค้นคว้า พบว่าในกรุงเทพมหานครมีศาสนสถานที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากที่สุด 3 แห่ง ได้แก่ 1. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร 2. วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร 3. วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร (TourismThailand, 2020; Traveloka TH, 2023; Tripadvisor, 2024)

อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในศาสนสถานยังคงมีข้อจำกัดมากทั้งในส่วนของบริหารจัดการด้านนโยบาย การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว รวมไปถึงการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม (บุญพิเชษฐ์ จันทรเมือง และคณะ 2558) แม้การท่องเที่ยวเชิงศาสนา

ในประเทศไทยจะได้รับความสนใจจากแวดวงวิชาการ โดยมีงานวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว (Pathomchaiwat, 2015) แต่ยังมีช่องว่างในการศึกษาที่เจาะลึกด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถานอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในมิติที่รองรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ และนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งถือเป็นช่องว่างสำคัญขององค์ความรู้ดังนั้นแล้วประเด็นของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับความต้องการนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานครและความต้องการต่อสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ทันสมัยและนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าไปพัฒนาเป็นแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างถูกต้องและเหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศในการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวและเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาอันทรงคุณค่าให้สืบต่อไปซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) ที่มีนโยบายในการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา ประวัติศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2566)

ความมุ่งหมายของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ
3. เพื่อนำเสนอแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทราบถึงความทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
2. ทราบถึงความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ
3. เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาเป็นแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

ขอบเขตทางด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัย คือ พุทธสถานที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากที่สุด 3 แห่ง

ได้แก่ 1. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร 2. วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร 3. วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร (TourismThailand, 2020; Traveloka TH, 2023; Tripadvisor, 2024)

ขอบเขตทางด้านประชากร

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังพุทธสถาน ได้แก่ 1. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร 2. วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร 3. วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถานโดยมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการจัดการหรือพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในพุทธสถานไม่น้อยกว่า 1 ปี ได้แก่ 1. พระสงฆ์ จำนวน 2 รูป 2. เจ้าหน้าที่จากกรมการศาสนา จำนวน 2 ท่าน 3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนา จำนวน 1 ท่าน

ขอบเขตทางด้านเวลา

ช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ในระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ.2568 – เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2568

ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยเรื่อง“แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร” ภายใต้ทฤษฎีแนวคิด ทฤษฎีดังนี้

1. ทฤษฎีประชากรศาสตร์ (Kotler, 1997) ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา และสถานภาพ
2. ทฤษฎีองค์ประกอบ 5A (Dickman, 1989) ได้แก่ 1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2. ความสะดวกในการเดินทาง (Access) 3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 4. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) 5. การบริการที่พัก (Accommodation)
3. ทฤษฎีความมุ่งมั่นในตนเอง (Self-determination theory) (Ryan & Deci, 2000) ได้แก่ ความต้องการในการประสบความสำเร็จ (Need for competence) ความต้องการในการเชื่อมมั่น (Need for autonomy) และความต้องการในความสัมพันธ์ (Need for relatedness) มาใช้ในการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว

นิยามศัพท์เฉพาะ

แผนพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในพุทธสถานพื้นที่กรุงเทพมหานคร ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นโดยอ้างอิงจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อใช้เป็นกรอบเชิงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาอย่างยั่งยืน

สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง องค์ประกอบที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ นักท่องเที่ยวภายในพุทธสถาน ซึ่งใช้ในการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิด 5A ของ Dickman (1989) ประกอบด้วย

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) หมายถึง สิ่งแวดล้อมหรือองค์ประกอบที่ช่วยส่งเสริมบรรยากาศ และกระตุ้นความสนใจของนักท่องเที่ยวภายในพุทธสถาน

2. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) หมายถึง กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมได้ภายในพุทธสถาน

3. ความสะดวกในการเดินทาง (Access) หมายถึง ระบบหรือโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการเข้าถึงพุทธสถาน

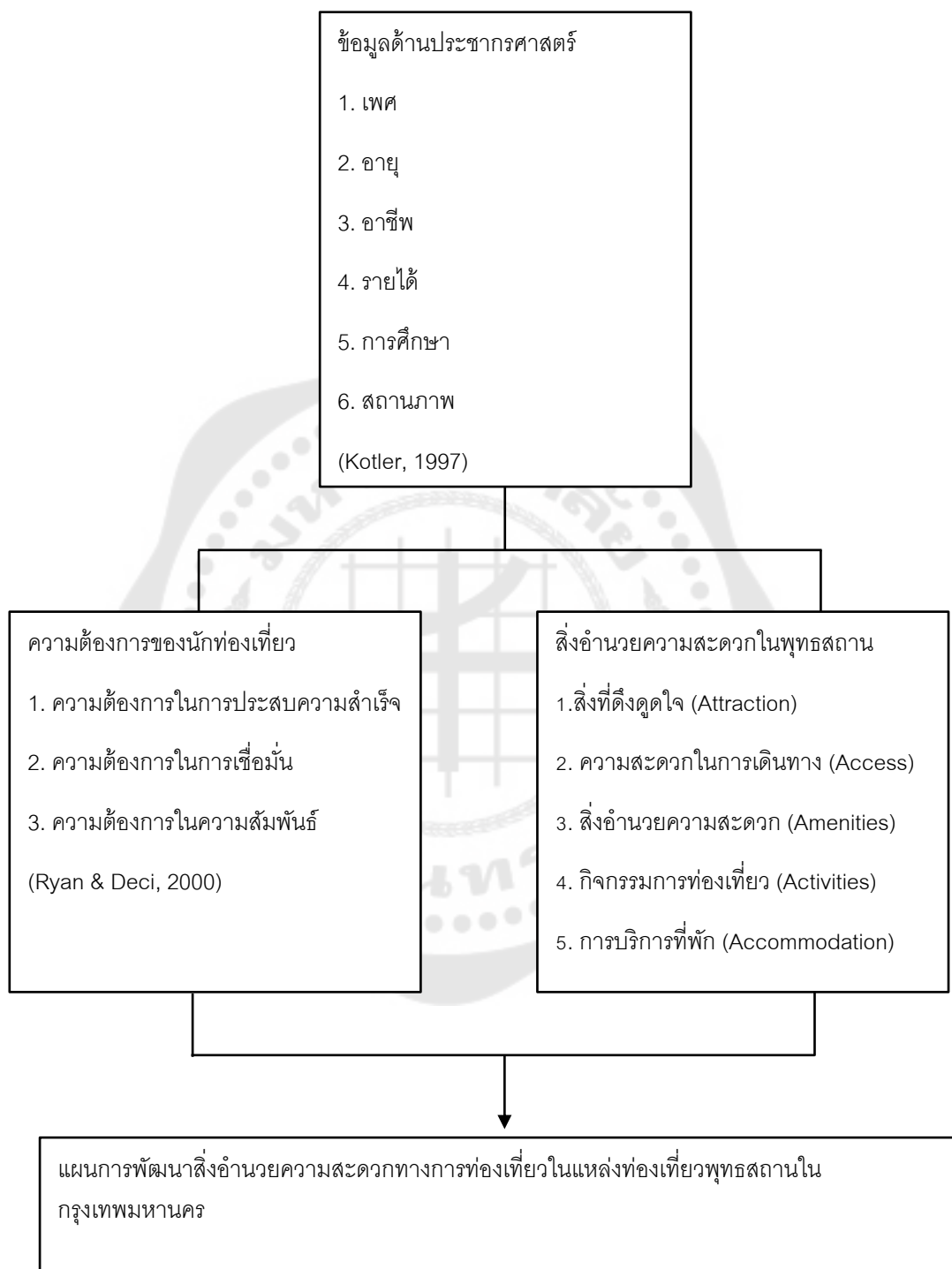
4. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน (Amenities) หมายถึง สิ่งจำเป็นพื้นฐานที่ใช้ในการอำนวยความสะดวก

5. ที่พักผ่อน (Accommodation) หมายถึง พื้นที่ที่จัดไว้สำหรับให้นักท่องเที่ยวพักผ่อนระหว่างการเยี่ยมชม

พุทธสถานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร หมายถึง พุทธสถานที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากที่สุด 3 แห่ง ได้แก่ 1. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร 2. วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร 3. วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร (TourismThailand, 2020; Traveloka TH, 2023; Tripadvisor, 2024)

ความต้องการ หมายถึง ความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวพุทธสถานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดในงานวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินงานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลประกอบการสร้างเครื่องมือวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และการอภิปรายผลการวิจัยให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์ ซึ่งสามารถจัดกลุ่มเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในการศึกษาค้นคว้าดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา
3. แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ
6. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์
7. ข้อมูลเกี่ยวกับพุทธสถานในกรุงเทพมหานคร
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1.1 ความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ไพฑูรย์ พงศบุตร และ วิลาสวงค์ พงศบุตร (2542) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังถิ่นที่อยู่ชั่วคราว ซึ่งเป็นสถานที่ที่ไม่ใช่ที่พักอาศัยประจำของนักท่องเที่ยว และต้องไม่ใช่การทำงานประกอบอาชีพในสถานที่นั้นๆ

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2546) การท่องเที่ยว หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนต่างถิ่น โดยไม่ใช่การเดินทางถาวร และนักท่องเที่ยวต้องมีความสนใจในการเดินทาง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2550) กล่าวว่า การท่องเที่ยวภายในประเทศ (Internal Tourism) คือ การเดินทางของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย หรือเดินทางจากจังหวัดที่เป็นถิ่นพำนักประจำไปยังอีกจังหวัดหนึ่งชั่วคราว โดยมีวัตถุประสงค์ หลากหลายแตกต่างกันไป เช่น ศึกษาเล่าเรียน เดินทางเพื่อประกอบพิธีทางศาสนา พักผ่อนเยี่ยมญาติมิตร เป็นต้น แต่ที่สำคัญการท่องเที่ยวต้องไม่ใช่การเดินทางที่ได้รับค่าจ้างในระหว่างการเดินทาง

สมชาติ อุ่อ้น (2552) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของบุคคลจากสถานที่ใดไปอีกสถานที่หนึ่ง โดยอาจจะเป็นการเดินทางในประเทศหรือต่างประเทศก็ได้ ซึ่งการเดินทางนั้นมีวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น เดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา

เดินทางเพื่อศึกษาเล่าเรียน เดินทางเพื่อเยี่ยมญาติครอบครัว และเดินทางเพื่อเจรจาธุรกิจ โดยมีเงื่อนไข 3 ประการ ดังนี้

1. เดินทางจากที่พักอาศัยของตนไปยังสถานที่อื่นชั่วคราว
2. มีความสมัครใจในการเดินทาง
3. วัตถุประสงค์ของการเดินทางไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

จากนิยามข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางด้วยความสมัครใจไปสถานที่ต่างถิ่นซึ่งไม่ใช่เป็นที่พำนักอาศัยประจำของบุคคลนั้นๆ เป็นระยะเวลาชั่วคราว ซึ่งการเดินทางมีวัตถุประสงค์หลากหลายแตกต่างกันไป แต่การท่องเที่ยวต้องไม่ใช่การเดินทางที่ได้รับค่าจ้าง การประกอบอาชีพหรือหารายได้ในระหว่างการเดินทาง

1.2 ประเภทของการท่องเที่ยว

คำเกิง โภทอง (2550) ได้จำแนกประเภทของการท่องเที่ยวออกเป็นกลุ่มหรือประเภท 7 ประเภท ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ (Ethnie) เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของประชากรต่างเผ่าพันธุ์ ซึ่งจะรวมไปถึงการไปเยือนภูมิลำเนาบ้านเกิดเมืองนอน การเข้าร่วมพิธีกรรมและการประกอบพิธีทางศาสนาต่างๆ

2. การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการเดินทางเพื่อเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวิถีชีวิตวัฒนธรรมเก่าแก่ที่กำลังสูญหายและอนุรักษ์ไว้ซึ่งวัฒนธรรม เช่น งานเทศกาล อาหาร เครื่องแต่งกายตามประเพณีท้องถิ่น การละเล่นพื้นบ้าน และการแสดงศิลปวัฒนธรรม

3. การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) เป็นการท่องเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานและโบราณวัตถุในสมัยอดีต เพื่อศึกษาเรียนรู้เรื่องราวความเป็นมาของประวัติศาสตร์ อาจเป็นการไปชมอนุสาวรีย์ โบสถ์วิหาร พระราชวังต่างๆ เป็นต้น

4. การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม (Environment Tourism) เป็นการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวจากแดนไกลให้เข้ามาท่องเที่ยว โดยเน้นจุดหมายปลายทางที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และกิจกรรมมีความหลากหลายแต่จะมีความสอดคล้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

5. การท่องเที่ยวเพื่อสันทนาการ (Recreational Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจโดยอาจจะเป็นการเข้าร่วมในการแข่งขันกีฬาหรือทำกิจกรรมต่างๆ ที่มีความสนุกสนานคลายความเครียด

6. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business Tourism) คือ การเดินทางไปยังต่างถิ่นโดยมีธุรกิจเป็นวัตถุประสงค์หลัก

7. การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (Incentive Tourism) เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นเพื่อเป็นสิทธิพิเศษสำหรับพนักงานในองค์กรต่างๆ โดยการท่องเที่ยวนี้มักจะถูกใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสนับสนุนหรือสิทธิประโยชน์ที่มอบให้แก่พนักงาน นอกจากนี้ยังสามารถรวมการเรียนรู้หรือการศึกษาดูงานจากการเดินทางได้ โดยทั่วไปแล้วบริษัทหรือหน่วยงานจะเป็นผู้ดูแลในด้านค่าใช้จ่ายทั้งหมดของการเดินทาง

โดยสรุปแล้วประเภทของการท่องเที่ยว ประกอบด้วยการท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเพื่อสันติภาพ การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล ทั้งหมดนี้ช่วยสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่หลากหลายให้กับนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวที่แตกต่างกันออกไป เพื่อตอบสนองความต้องการและความสนใจของนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มอย่างเหมาะสม

1.3 รูปแบบของการท่องเที่ยว

รูปแบบการท่องเที่ยวมีการจัดประเภทไว้ 3 ประเภท 18 รูปแบบ (UNWTO, 2015)

1. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism)

ประกอบด้วย

1.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ มีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

1.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลหรือแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล

1.3 การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geo-Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยา เช่น ลานหินทราย ถ้ำ อุโมงค์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา หาคำรู้และมีความรู้และมีประสบการณ์ใหม่

1.4 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อศึกษาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใหม่ๆกับท้องถิ่น

1.5 การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological Tourism) หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ที่มีปรากฏการณ์ต่างๆเชิงดาราศาสตร์ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ๆ

2. รูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) ประกอบด้วย

2.1 การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ เพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่น

2.2 การท่องเที่ยวชมงานวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural And Traditional Tourism) หมายถึง การเดินทางไปเยี่ยมชมงานเทศกาลและประเพณีในแต่ละท้องถิ่น รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เพื่อให้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมที่มีความสำคัญในชุมชนนั้นๆ

2.3 การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชุมชนท้องถิ่น (Rural Tourism / Village Tourism) หมายถึงการเดินทางไปยังชุมชนต่างๆ เพื่อเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม รวมถึงการสัมผัสกับเอกลักษณ์และวิถีชีวิตของท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม

3. รูปแบบการท่องเที่ยวตามความสนใจของนักท่องเที่ยว (Special Interest Tourism) ประกอบด้วย

3.1 การท่องเที่ยวสุขภาพ (Health Tourism) หมายถึง การเดินทางเพื่อรักษา บำบัด หรือพักผ่อน ซึ่งเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ

3.2 การท่องเที่ยวเชิงศึกษาด้านวัฒนธรรมและศาสนา (Edu-Meditation Tourism) หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ศักดิ์สิทธิ์หรือวัดวาอาราม เพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนา หรือเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและประเพณีทางศาสนาในพื้นที่นั้นๆ

3.3 การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ (Ethnic Tourism) คือการเดินทางเพื่อศึกษา หรือเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยเน้นการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์และเข้าใจลักษณะเฉพาะของการดำเนินชีวิตและประเพณีของกลุ่มชนเหล่านั้น

3.4 การท่องเที่ยวเพื่อการทำกิจกรรมทางกีฬา (Sports Tourism) หมายถึง การเดินทางเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาที่ตรงกับความสนใจส่วนตัว รวมถึงทั้งกีฬาทางน้ำ กีฬาทางบกในหลากหลายประเภท

3.5 การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Travel) คือการเดินทางที่มุ่งเน้น การความตื่นเต้นให้กับนักท่องเที่ยว ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมที่ท้าทายและเต็มไปด้วยความตื่นเต้น ซึ่งช่วยกระตุ้นความรู้สึกในการผจญภัย

3.6 การท่องเที่ยวแบบพักกับครอบครัวท้องถิ่นและฟาร์มท้องถิ่น (Home Stay & Farm Stay) หมายถึง การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการไปเยือนชุมชนท้องถิ่นเพื่อ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม

3.7 การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long Stay) หมายถึง นักท่องเที่ยวที่ใช้ ระยะเวลาในการท่องเที่ยวต่อครั้งยาวนาน ท่องเที่ยวในหลายวันต่อหนึ่งครั้ง

3.8 การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (Incentive Travel) หมายถึง การท่องเที่ยวที่ ผู้ประกอบการหรือเจ้าของบริษัทจัดขึ้นให้กับพนักงานหรือลูกค้าเพื่อเป็นรางวัล

3.9 การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม (MICE) เป็นการจูงใจให้กลุ่ม ลูกค้าที่เดินทางมาเพื่อเข้าร่วมการประชุมหรืองานสัมมนา

3.10 การท่องเที่ยวแบบผสมผสานเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถนำ การท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบมาผสมผสานกันในการเดินทางท่องเที่ยว

โดยสรุปแล้วการท่องเที่ยวมีรูปแบบที่หลากหลายและแต่ละรูปแบบมีลักษณะ เฉพาะที่ทำให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์และความรู้ที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ในการเดินทางและความชื่นชอบส่วนตัวของนักท่องเที่ยวในการเดินทาง

2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

ศุภลักษณ์ อัครางกูล (2547) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาว่า การ ท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการเดินทางโดยมีวัตถุประสงค์ในเรื่องของศาสนาเป็นหลัก อาจรวมถึงการ เดินทางเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่นักท่องเที่ยวที่

นับถือศาสนานั้นที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ แต่นักท่องเที่ยวที่นับถือทุกศาสนาหรือไม่นับถือศาสนาสามารถเดินทางท่องเที่ยวยังศาสนสถานได้ โดยอาจจะเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมความงามของศาสนสถานหรือเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้

Marina and Butterworth-Heinemann (2005) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งตามความสนใจพิเศษของนักท่องเที่ยว และเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเฉพาะทาง

จากนิยามข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนา หมายถึง การเดินทางที่มุ่งหวังในเรื่องของศาสนาเป็นหลัก ซึ่งสามารถทำได้ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การปฏิบัติพิธีการทางศาสนา หรือการเดินทางเพื่อชมความงามของศาสนสถานและเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเฉพาะทางที่นักท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวที่นับถือศาสนานั้นหรือไม่นับถือศาสนาสามารถเดินทางท่องเที่ยวยังศาสนสถานต่างๆ ได้โดยตามความสนใจของนักท่องเที่ยว

2.2 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และ พระมหาเสรีชน นริสสโร (2556) ได้จำแนกวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อการศึกษาเรียนรู้ โดยนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่นับถือศาสนาสามารถปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาได้อย่างถูกต้อง
2. เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจของนักท่องเที่ยว เป็นหลักในการดำเนินชีวิต และประพฤติปฏิบัติตน
3. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างมนุษย์และสังคม จากต่างถิ่นต่างศาสนามีการแลกเปลี่ยนและยอมรับความแตกต่างทางศาสนา
4. เพื่อสร้างประโยชน์ สันติภาพและความสงบสุขของมนุษย์ในสังคมอย่างเกื้อกูล

โดยสรุปแล้ววัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาคือการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อศึกษาเรียนรู้หลักคำสอนทางศาสนา การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจ การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนและยอมรับความแตกต่างทางศาสนา และสร้างสันติภาพและความสงบสุขของมนุษย์ในสังคมอย่างเกื้อกูล

2.3 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2549) แบ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาออกเป็น 2 ประเภท

1. แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนสถาน หมายถึง อาคารที่สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ทางศาสนา ใช้เป็นสถานที่ประดิษฐานรูปเคารพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา รวมถึงการเป็นที่พักอาศัยของนักบวช โดยศาสนสถานเหล่านี้จะมีการแบ่งเขตในการใช้พื้นที่ ศาสนสถานบางแห่งที่ไม่มีการออกแบบที่เป็นเอกลักษณ์หรือไม่มีเรื่องราว อาจจะไม่นับว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนสถานจะถูกแบ่งตามประเภทของศาสนาต่างๆ ดังนี้

1.1 ศาสนสถานของพุทธศาสนา ได้แก่ เจดีย์ พระธาตุ วัด และปรางค์ ซึ่งเป็นสถานที่ที่ใช้สำหรับการประกอบพิธีทางศาสนา การสักการะบูชา และกิจกรรมทางจิตวิญญาณต่างๆ ของผู้ปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา

1.2 ศาสนสถานของศาสนาอิสลาม ได้แก่ มัสยิด ซึ่งเป็นสถานที่สำหรับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การละหมาดและกิจกรรมทางศาสนาอื่นๆ ที่ผู้ศรัทธาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

1.3 ศาสนสถานของศาสนาคริสต์ ได้แก่ โบสถ์ ซึ่งเป็นสถานที่ที่คริสต์ศาสนิกชนใช้ในการประกอบพิธีกรรม เช่น การร่วมพิธีมิสซา การสวดมนต์ และกิจกรรมทางศาสนาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของคริสต์ศาสนา

1.4 ศาสนสถานของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้แก่ โบสถ์พราหมณ์และศาลเทพเจ้าของพราหมณ์ ซึ่งเป็นสถานที่ที่ผู้ศรัทธาในศาสนาพราหมณ์และฮินดูใช้ในการประกอบพิธีบูชาและพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบูชาเทพ

2. แหล่งท่องเที่ยวที่จัดอยู่ในกลุ่มสถานปฏิบัติธรรม หมายถึง สถานที่ที่เปิดโอกาสให้ผู้คนได้เข้าร่วมกิจกรรมหรือการฝึกฝนตามแนวทางของศาสนา เพื่อสงบจิตใจและพัฒนาจิตวิญญาณ โดยมุ่งเน้นการฝึกสมาธิ การทำสมาธิ และการปฏิบัติธรรมเพื่อสร้างความสงบสุขภายในจิตใจและการหลุดพ้นจากความเครียดและปัญหาของชีวิต

สามารถสรุปได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถานของแต่ละศาสนา และ แหล่งท่องเที่ยวประเภทสถานปฏิบัติธรรม

3. แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกท่องเที่ยว

3.1 ความหมายของสิ่งอำนวยความสะดวก

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (2555) สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ได้รับการออกแบบ สร้าง ติดตั้ง หรือดัดแปลงให้เป็นส่วนหนึ่งของอาคารหรือสถานที่ ทั้งในพื้นที่ภายในและภายนอก เพื่อช่วยให้บุคคลที่มีความพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม

สถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า สิ่งอำนวยความสะดวกหมายถึง ทรัพยากรกายภาพ เช่น อาคาร ระบบประกอบอาคาร สถานที่ และบริเวณภูมิทัศน์ อุปกรณ์ และเฟอร์นิเจอร์ต่างๆ รวมถึงสาธารณูปโภคต่างๆ และทรัพยากรสนับสนุน เช่น การดูแลรักษาอาคาร บริการ อาคาร บริการสำนักงาน และบริการทั่วไป

จากนิยามข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า สิ่งอำนวยความสะดวกหมายถึง สิ่งบริการและสิ่งปลูกสร้างที่จัดเตรียมเพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือประชาชนได้ใช้ประโยชน์สะดวกสบายในการใช้บริการและการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ภายในพื้นที่นั้น สิ่งอำนวยความสะดวกนี้รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานเช่น อาคารสำหรับบริการและสถานที่ต่าง ๆ

3.2 สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

รัชนก มณีรัตน์ (2550) ได้กล่าวถึง สิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญในการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 9 ประการ ได้แก่ ป้ายสื่อความหมาย เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ คู่มือศึกษาธรรมชาติ ห้องน้ำ ห้องสุขา ระบบกำจัดขยะ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่พักแรม ร้านอาหาร และระบบรักษาความปลอดภัย

Mill (1990) ได้กล่าวถึงอำนวยความสะดวกที่สำคัญในการท่องเที่ยวจำแนกได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. ที่พัก (Lodging) เป็นสิ่งสำคัญในการเดินทาง โดยที่พักอาจมีหลายประเภท เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์หรือที่พักลักษณะอื่นๆ
2. ร้านอาหารและเครื่องดื่มเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว
3. สถานบริการ เช่น ร้านขายสินค้าที่ระลึก ร้านซักรีด สถานที่นั่งพักผ่อน
4. ปัจจัยพื้นฐานทางการท่องเที่ยว (Infrastructure) ที่สำคัญ ได้แก่ ระบบการสื่อสาร การคมนาคม สาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยว

Cooper and Boniface (1994) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่สำคัญที่จะตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องประกอบด้วย 4 As คือ

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attractions) แหล่งท่องเที่ยวควรมีคุณสมบัติที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว โดยมีลักษณะที่น่าสนใจหรือมีเสน่ห์เฉพาะตัวที่ทำให้ผู้คนอยากเยี่ยมชมและสัมผัสประสบการณ์ที่ไม่เหมือนใคร ซึ่งอาจเป็นทั้งความงามทางธรรมชาติ วัฒนธรรม หรือกิจกรรมที่แปลกใหม่และน่าตื่นเต้น รวมถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่ทำให้สถานที่นั้นๆ แตกต่างจากที่อื่น

2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สถานที่ท่องเที่ยวทุกแห่งจะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นหากมีความสะดวกในการเข้าถึง ความสะดวกในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว หรือการคมนาคมที่ดี

3. สิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) สถานที่ท่องเที่ยวควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบครันและมีคุณภาพช่วยสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับการเดินทาง ในช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับสถานที่นั้นๆ

4. บริการเสริมพิเศษที่จัดโดยคนในท้องถิ่น (Ancillary Service) สถานที่ท่องเที่ยวต้องมีการจัดสรรบริการด้านต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวสะดวกสบายและเป็นการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมายังสถานที่ท่องเที่ยว

Dickman (1996) กล่าวว่า สถานที่ท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว จำเป็นต้องประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก หรือ องค์ประกอบ 5A ได้แก่

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) จัดเป็นองค์ประกอบสำคัญเนื่องจากเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งดึงดูดใจจะต้องมีความสวยงาม ความเป็นเอกลักษณ์ หรือเป็นที่รู้จัก และในสถานที่อาจจะมีสิ่งดึงดูดใจมากกว่าหนึ่งสิ่งได้

2. กิจกรรม (Activities) ควรมีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถทำระหว่างการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับ

นักท่องเที่ยว กิจกรรมควรมีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ

3. การเข้าถึง (Access) การเข้าถึงมีความสะดวกสบาย สามารถพิจารณาจากระยะทาง ลักษณะการเดินทาง การจัดหาพาหนะว่านักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างง่ายหรือมีอุปสรรคใดๆในการเดินทางเข้าถึง

4. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) สิ่งบริการขั้นพื้นฐานที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งพิจารณาจากปริมาณว่ามีสิ่งอำนวยความสะดวกมากน้อยเพียงใด และพิจารณาจากคุณภาพว่านักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการได้อย่างสะดวกสบายมากน้อยเพียงใด

5. การบริการที่พัก (Accommodation) สถานที่ท่องเที่ยวควรมีจำนวนที่พักที่เพียงพอ มีความหลากหลาย และเหมาะสมในการรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม

บุญพิเชษฐ์ จันทรเมือง และคณะ (2558) กล่าวว่า สิ่งอำนวยความสะดวกสามารถกำหนดโดยใช้หลักตามความต้องการพื้นฐาน 10 ประการ มีดังนี้

1. ป้ายบอกเส้นทาง การเข้าถึงจุดท่องเที่ยว
2. เครื่องหมายแสดงบ่งบอกว่ามาถึงจุดท่องเที่ยว
3. ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว
4. ห้องสุขา
5. ร้านอาหารและเครื่องดื่ม
6. ร้านขายสินค้าที่ระลึก
7. การให้ข้อมูลและการสื่อความหมาย
8. การกำหนดเส้นทางเดินท่องเที่ยว
9. การมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นอธิบายข้อมูล
10. การมีป้ายข้อมูลโบราณสถาน

สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน 5 ประการ (กฎกระทรวง, 2548)

1. ทางลาด
2. ห้องน้ำ
3. ที่จอดรถ
4. ป้ายและสัญลักษณ์
5. บริการข้อมูล

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยนำแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับ องค์ประกอบ 5A มากำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกของพุทธสถาน ในกรุงเทพมหานคร ว่าควรประกอบไปด้วย 5 ประการได้แก่ สิ่งดึงดูดใจการเข้าถึง กิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก และ การบริการที่พัก

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม

4.1 ความหมายของพฤติกรรม

สุริรัตน์ เตชะทวิวรรณ (2545) พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออกของการกระทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตามแบบคล้ายคลึงกันบ่อยครั้งจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มหรือของตน โดย

อาจจะมีความหมายคล้ายกับคำว่านิสัย แต่จะแตกต่างกันคือ พฤติกรรมสามารถแสดงออกมาให้เห็นได้ ในทางกลับกันนิสัยไม่แสดงออกมาให้เห็น

ซูดา จิตพิทักษ์ (2559) พฤติกรรม หมายถึง การกระทำทั้งภายในและภายนอกของบุคคล การกระทำภายนอก เช่น การแสดงท่าทาง คำพูด หรือปฏิกิริยาต่างๆ การกระทำภายใน เช่น ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ค่านิยม

จากนิยามข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออกของการกระทำที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของบุคคลหรือกลุ่ม ซึ่งรวมถึงทั้งการกระทำภายนอก เช่น ท่าทางและคำพูด และการกระทำภายใน เช่น ความรู้สึกและความคิด

4.2 ประเภทของพฤติกรรม

ประสิทธิ์ ทองอุ่น (2542) กล่าวว่า ประเภทของพฤติกรรมสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

พฤติกรรมที่มาจากภายใน (Covert Behavior) คือ พฤติกรรมภายในเป็นสิ่งที่เจ้าของพฤติกรรมเท่านั้นที่รับรู้ได้ บุคคลอื่นไม่สามารถทราบได้โดยตรงหากไม่ได้แสดงออก พฤติกรรมภายในเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางสมอง เช่น การตัดสินใจ ค่านิยม การคิดวิเคราะห์

พฤติกรรมที่มาจากภายนอก (Overt Behavior) คือ พฤติกรรมที่คนอื่นสามารถรับรู้ได้ แม้บางครั้งคนแสดงพฤติกรรมอาจไม่รู้ตัว ต้องใช้วิธีการสังเกตด้วยประสาทสัมผัสหรือเครื่องมือช่วยในการเก็บข้อมูล

สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ พฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) คือ กระบวนการทางจิตใจ เช่น ความเชื่อ ความคิดและค่านิยม ที่เจ้าของพฤติกรรมเท่านั้นที่รู้ ส่วนพฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) คือ พฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้จากภายนอก ซึ่งบุคคลอื่นสามารถเห็นได้โดยตรงหรือผ่านเครื่องมือช่วยสังเกต

4.3 ลักษณะพฤติกรรมทั่วไปของมนุษย์

Greenwald and Leavitt (1984) กล่าวว่า ลักษณะพฤติกรรมทั่วไปของมนุษย์มี 3 ลักษณะ ดังนี้

1. พฤติกรรมทุกพฤติกรรมต้องมีสาเหตุ (Behavior Caused) มนุษย์มีเหตุผลหลายประการทั้งที่เป็นพฤติกรรมชัดเจน และแอบแฝง

2. พฤติกรรมที่เกิดขึ้น เนื่องจากมีแรงจูงใจ (Behavior is Motivated) แรงจูงใจของบุคคลจะแตกต่างกันตามวัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมของสังคม

3. พฤติกรรมทุกชนิดย่อมมีจุดมุ่งหมาย (Behavior is Goal Directed) ธรรมชาติและพฤติกรรมของมนุษย์

สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์มี 3 ลักษณะ คือพฤติกรรมทุกพฤติกรรมต้องมีสาเหตุ พฤติกรรมต้องมีแรงจูงใจให้กระทำ และพฤติกรรมย่อมมีจุดมุ่งหมาย

4.4 หลักประชากรศาสตร์

Kotler (1997) ให้คำจำกัดความของหลักประชากรศาสตร์ว่าลักษณะประชากรศาสตร์ จะประกอบด้วย อายุ เพศ สัญชาติ รายได้ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา ซึ่ง

เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยในการกำหนดตลาดของกลุ่มเป้าหมายได้ เกณฑ์ทางด้าน ประชากรศาสตร์ ประกอบไปด้วยตัวแปรที่สำคัญ ดังนี้

1. เพศ (Sex) หมายถึง การจำแนกความแตกต่างของบุคคลตามเพศชาย เพศหญิง หรืออื่น ๆ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว

2. อายุ (Age) หมายถึง ช่วงอายุของบุคคล ซึ่งมักแบ่งเป็นช่วงวัย เช่น วัยทำงาน และผู้สูงอายุ เนื่องจากแต่ละช่วงวัยมีรูปแบบและความต้องการด้านการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

3. อาชีพ (Occupation) หมายถึง ลักษณะงานหรือกิจกรรมที่บุคคลประกอบในชีวิตประจำวัน ซึ่งสะท้อนถึงรายได้ รูปแบบการใช้ชีวิต และโอกาสในการท่องเที่ยวของแต่ละกลุ่มอาชีพ

4. รายได้ (Income) หมายถึง จำนวนรายได้ที่บุคคลได้รับในแต่ละเดือนหรือแต่ละปี ซึ่งมีผลต่อกำลังซื้อและพฤติกรรมการใช้จ่ายใช้สอยในการท่องเที่ยว

5. การศึกษา (Education Level) หมายถึง ระดับวุฒิการศึกษาสูงสุดที่บุคคลได้รับ ซึ่งอาจส่งผลต่อค่านิยม แนวคิด และความสนใจในรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย

6. สถานภาพ หมายถึง สถานะการสมรสของบุคคล เช่น โสด สมรส หรือหย่าร้าง ซึ่งมีผลต่อรูปแบบการเดินทาง เช่น การเดินทางเดี่ยว เดินทางเป็นคู่ หรือเดินทางแบบครอบครัว

สามารถสรุปได้ว่า ลักษณะประชากรศาสตร์ คือแนวคิดที่ช่วยในการกำหนดตลาดของกลุ่มเป้าหมายได้ ซึ่งประกอบไปด้วย อายุ เพศ อาชีพ รายได้ การศึกษา และ สถานภาพ

4.5 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2555) กล่าวว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจท่องเที่ยวหมายถึง การตอบสนองของนักท่องเที่ยวต่อการได้รับบริการหรือการใช้บริการท่องเที่ยวโดยตรง รวมถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยว โดยสามารถสรุปได้ว่ามีขั้นตอนสำคัญทั้งหมด 9 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว คือ การเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับกลุ่มผู้สนใจ ผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 2 ความต้องการในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เมื่อกลุ่มนักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลจากการโปรโมทแหล่งท่องเที่ยวแล้ว จะทำให้เกิดความอยากหรือความสนใจในการเดินทางท่องเที่ยวในใจของแต่ละบุคคล

ขั้นตอนที่ 3 แรงจูงใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว คือ ปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความต้องการเดินทาง ซึ่งเกิดจากแรงที่ช่วยผลักดันที่กระตุ้นให้เกิดความอยากหรือความจำเป็นในการท่องเที่ยวและแรงที่ช่วยดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 4 การตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยว คือ กระบวนการที่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งกระตุ้นความสนใจ ซึ่งทำให้สถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่มีความเป็นเอกลักษณ์และช่วยในการเลือกสถานที่สำหรับการเดินทาง

ขั้นตอนที่ 5 การวางแผนงบประมาณการท่องเที่ยว คือ การจัดและคำนวณค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่คาดว่าจะเกิดขึ้นระหว่างการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 6 การเตรียมตัวสำหรับการเดินทาง คือ กระบวนการจัดการเกี่ยวกับการเดินทาง เช่น การสำรองที่นั่งหรือบัตรเดินทาง และการตรวจสอบเอกสารที่จำเป็น เช่น พาสปอร์ต และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 7 การที่นักท่องเที่ยวออกเดินทางเพื่อท่องเที่ยว คือ การที่ผู้เดินทางออกจากสถานที่ที่อยู่อาศัยเพื่อไปยังจุดหมายปลายทางเพื่อทำกิจกรรมท่องเที่ยว และเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมแล้ว จึงเดินทางกลับสู่ที่พักอาศัยเดิม

ขั้นตอนที่ 8 ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว คือ สิ่งที่ผู้เดินทางสัมผัสจากการท่องเที่ยว ซึ่งอาจทำให้รู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อสถานที่หรือสิ่งต่างๆที่ได้รับระหว่างการเดินทาง

ขั้นตอนที่ 9 มุมมองของผู้เดินทางท่องเที่ยว คือ ความรู้สึกหรือทัศนคติที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์การเดินทาง ซึ่งอาจส่งผลให้พวกเขาตัดสินใจกลับมาท่องเที่ยวอีกในอนาคต หรือแนะนำให้ผู้อื่นไปท่องเที่ยวด้วย

สามารถสรุปได้ว่าพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว หมายถึง ตอบสนองของนักท่องเที่ยวเมื่อได้รับบริการทางการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย 9 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การส่งเสริมการตลาดทางการท่องเที่ยว ความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว สิ่งจูงใจสำหรับนักท่องเที่ยว การตัดสินใจของนักท่องเที่ยว การวางแผนค่าใช้จ่ายการท่องเที่ยว การเตรียมการเดินทาง การเดินทางท่องเที่ยว ประสบการณ์นักท่องเที่ยว และทัศนคติของนักท่องเที่ยว

4.6 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

สุริรัตน์ เตชะทวิวรรณ (2545) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ประกอบไปด้วยหลากหลายปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Economic Factor) คือ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวและอาจแสดงถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจากประเทศต่างๆ ซึ่งมักเดินทางมาจากประเทศที่มีเศรษฐกิจที่ดี

2. ปัจจัยทางด้านประชากร (Demographic Factor) คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและขนาดของประชากรในแต่ละประเทศ นักท่องเที่ยวจากประเทศที่มีประชากรจำนวนมากมักมีพฤติกรรมและความต้องการที่แตกต่างจากผู้เดินทางจากประเทศที่มีประชากรน้อย

3. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ (Geographic Factor) คือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้เดินทางท่องเที่ยว เช่น ลักษณะทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เดินทาง

4. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (Political Factor) คือ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวมักเลือกเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีความมั่นคงและปลอดภัย

5. ปัจจัยทางสื่อมวลชน (Media Factor) คือ สื่อมวลชนที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างและส่งเสริมภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยว

6. ปัจจัยทางเวลาสถานะและสุขภาพ (Factor of Timing, Situation and Healthy) คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนการท่องเที่ยวและการเดินทางของนักท่องเที่ยว

7. ปัจจัยทางเทคโนโลยี (Technology Factor) คือปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ

สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 7 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางสื่อมวลชน ปัจจัยทางเวลาสภาวะและสุขภาพปัจจัยทางเทคโนโลยี

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยนำแนวคิดหลักประชากรศาสตร์มากำหนดพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่ อายุ เพศ อาชีพ รายได้ การศึกษา และ สถานภาพ

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

5.1 ความหมายของความต้องการ

ราชบัณฑิตยสถาน (2556) ได้ให้ความหมายของคำว่า ต้องการได้ว่าอยากได้ ใครได้ และประสงค์ ซึ่งความต้องการของมนุษย์มีอิทธิพลก่อให้เกิดแรงผลักดันทั้งภายนอกและภายในให้มนุษย์ได้ปรับตัวในการตอบสนองแรงผลักดันที่เกิดขึ้น การปรับตัวเพื่อสนองแรงผลักดัน คือความต้องการ

ศศิณา ปาละสิงห์ (2547) ความต้องการเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม และความต้องการของมนุษย์นี้เองที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบงาน ถ้ามนุษย์ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ ก็สามารถทำงานให้ลุล่วงและประสบผลสำเร็จ เพราะระดับความพึงพอใจยังมีความสัมพันธ์ต่อผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอีกด้วย

รุ่งนภา แฉ่งรุ่งเรือง (2550) มนุษย์มีความต้องการหลายอย่างที่แตกต่างกัน เช่น ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม อากาศบริสุทธิ์ ที่พักอาศัย หรือความต้องการการรักษาสุขภาพ ความปลอดภัย ความมั่นคง ไปจนถึงความต้องการการยอมรับและการยกย่อง ความต้องการเหล่านี้ไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อมนุษย์ไม่ได้รับการพึงพอใจในระดับพื้นฐาน มนุษย์จึงมีความต้องการที่ต่อเนื่องในสิ่งต่อไป

จากนิยามข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าความต้องการของมนุษย์เป็นแรงจูงใจที่กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งมีความหลากหลายและไม่สิ้นสุด การทราบความต้องการเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้สามารถตอบสนองและปรับตัวให้เหมาะสมต่อแรงผลักดันที่เกิดขึ้นในหลายด้านของชีวิตมนุษย์

5.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

1. ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow, 1954) ได้เห็นว่ามนุษย์ถูกกระตุ้นจากความปรารถนาที่ได้ครอบครองความต้องการเฉพาะอย่าง ซึ่งเขาได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการของบุคคลได้ดังนี้

1.1 บุคคลย่อมมีความต้องการอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ถึงแม้ว่าความต้องการนั้นๆ จะได้รับการตอบสนองแล้ว อย่างไรก็ตามยังคงมีความต้องการอื่นเกิดขึ้นอีกไม่มีวันจบสิ้น

1.2 ความต้องการที่ได้รับความตอบสนองแล้วจะไม่เป็นแรงจูงใจในพฤติกรรมต่อไป แต่ในทางกลับกันความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองกลายเป็นแรงจูงใจ

1.3 ความต้องการของบุคคลมักจะเรียงลำดับความสำคัญ เมื่อตอบสนองความต้องการระดับต่ำแล้ว บุคคลเริ่มมุ่งเน้นไปที่การตอบสนองความต้องการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

ลำดับความต้องการของบุคคลตามลำดับขั้นของมาสโลว์ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ความต้องการพื้นฐาน คือ ความต้องการที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต เช่น ความต้องการปัจจัย 4 ในชีวิตเพื่อความอยู่รอด

2. ความต้องการในด้านความปลอดภัย คือความต้องการในการหาความมั่นคงจากสภาพแวดล้อมและการได้รับการปกป้องจากผู้อื่น

3. ความต้องการในการได้รับความรักและการมีส่วนร่วม คือความต้องการที่จะรู้สึกว่าคุณค่าตนเองได้รับความรักและเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือสังคมที่ตนอยู่ร่วม

4. ความต้องการในการได้รับการยอมรับ คือความต้องการที่อยากให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าและให้เกียรติในตัวตนของเรา

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต เป็นความต้องการที่สูงสุด ซึ่งเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในงานหรือการทำให้ตนชอบหรือต้องการมากกว่าที่เป็นในปัจจุบัน

Maslow's Hierarchy of Needs

ภาพประกอบ 1 ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

สามารถสรุปได้ว่า ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ มีการแบ่งลำดับความต้องการของบุคคล 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ความต้องการพื้นฐาน 2. ความต้องการในด้านความปลอดภัย 3. ความต้องการในการได้รับความรักและการมีส่วนร่วม 4. ความต้องการในการได้รับการยอมรับ 5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต

2. ทฤษฎีความต้องการ Murrey's Manifest Needs Theory (Cherry, 2023) ประกอบด้วยความต้องการ 4 ประการ ดังนี้

1. ต้องการในการบรรลุผลสำเร็จ (Needs for Achievement)
2. ต้องการในการสร้างความสัมพันธ์ (Needs for Affiliation)
3. ต้องการในการมีอิสรภาพ (Needs for Autonomy)
4. ต้องการในการควบคุม (Needs for Power)

3. ทฤษฎีความต้องการของแอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer's Modified Needs) (Kurt, 2023) ประกอบด้วย ความต้องการมีชีวิตอยู่ ความต้องการมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นและความต้องการความเจริญก้าวหน้า ความต้องการทั้ง 3 นี้ ไม่จำเป็นต้องเกิดเรียงเป็นลำดับ

4. ทฤษฎีความมุ่งมั่นในตนเอง (Self-determination theory หรือ SDT) (Ryan & Deci, 2000) เป็นทฤษฎีที่อธิบายว่าบุคคลมักควบคุมพฤติกรรมและการแสดงออกได้ด้วยตนเองบนพื้นฐานความคิดที่ว่ามนุษย์มีความสามารถเรียนรู้ทักษะต่างๆ และเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองโดยการควบคุมพฤติกรรมสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) คือความต้องการที่จะทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งด้วยความสมัครใจของตนเองเพื่อที่จะได้รับความพึงพอใจจากการทำพฤติกรรมนั้น และไม่ได้สนใจว่าสิ่งที่ตนทำนั้นผู้อื่นจะมองอย่างไร

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) คือความต้องการทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งโดยไม่ได้มีความสนใจในการทำพฤติกรรมนั้น แต่เลือกทำเพื่อที่จะได้รับความพึงพอใจจากผลลัพธ์ของการทำพฤติกรรมนั้นหรือเพื่อหลีกเลี่ยงผลลัพธ์ที่ตนเองไม่ต้องการ แรงจูงใจภายนอกสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท

2.1. การกำกับจากภายนอก (External Regulation) คือการเลือกทำเพื่อผลลัพธ์ที่น่าพอใจหรือหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ต้องการ แต่ไม่ใช่ความพอใจส่วนตัว

2.2. การกำกับด้วยความยินยอม (Introjected Regulation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากการถูกบังคับจากภายนอกแทรกแซงให้ทำพฤติกรรม เป็นการทำให้ตนเองรู้สึกมีคุณค่า มีความภาคภูมิใจ หรือหลีกเลี่ยงความกังวลใจ ซึ่งสิ่งที่เลือกทำนั้นไม่ใช่ความต้องการที่แท้จริง เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความยินยอม

2.3. การกำกับด้วยการระบุตนเอง (Identified Regulation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากค่านิยมของตนเอง การเลือกทำเป็นไปเพื่อการสร้างคุณค่าในตนเองและรับรู้ว่าเป็นผู้เลือกที่จะทำพฤติกรรมนั้น การเลือกนั้นจะสอดคล้องกับคุณค่าและเป้าหมายของตนเอง

2.4. การกำกับที่สอดคล้อง (Integrated Regulation) เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเลือกกระทำกับแรงจูงใจของตนเองเพื่อให้สัมพันธ์กับพฤติกรรม จนพฤติกรรมที่เลือกทำนั้นเป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเอง

3. การขาดแรงจูงใจ (Amotivation) คือการไม่สามารถรับรู้ถึงความสัมพันธ์ของการแสดงออกทางพฤติกรรมและผลลัพธ์ที่เกิดจากการกระทำนั้นได้ไม่สามารถบอกได้ว่าจะเกิดสิ่งใดขึ้นหลังทำพฤติกรรมไม่สามารถมองเห็นคุณค่าของสิ่งที่ทำต่อสาเหตุภายนอก ไม่ใช่ความต้องการของตนเอง

จากพื้นฐานเรื่องแรงจูงใจที่กล่าวมา (Ryan & Deci, 2000) ได้อธิบายถึงแรงจูงใจของมนุษย์โดยมุ่งประเด็นที่ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ประกอบด้วย 3 สิ่ง ได้แก่

1. ความต้องการในการประสบความสำเร็จ (Need for competence) คือ ความต้องการที่มนุษย์มีในการทำสิ่งต่าง ๆ อย่างคล่องแคล่วและเก่งกาจ เพื่อรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถในการทำงานและทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดี

2. ความต้องการในการเชื่อมั่น (Need for autonomy) คือ ความต้องการที่มนุษย์มีในการรับรู้และควบคุมการกระทำของตนเอง โดยไม่ได้รับการกำหนดหรือควบคุมจากบุคคลอื่นอย่างผู้อื่นหรือสภาพแวดล้อม

3. ความต้องการในความสัมพันธ์ (Need for relatedness) คือ ความต้องการที่มนุษย์มีในการมีความสัมพันธ์ที่ดีและเชื่อมโยงกับผู้อื่น ซึ่งรวมถึงความสัมพันธ์ทางสังคมที่ทำให้เกียรติและเข้าใจกันอย่างแท้จริง

สามารถสรุปได้ว่าทฤษฎีความมุ่งมั่นในตนเอง (Self-Determination Theory หรือ SDT) กำหนดความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ 3 ประการได้แก่ ความต้องการในการประสบความสำเร็จ ความต้องการในการเชื่อมั่น ความต้องการในความสัมพันธ์ ซึ่งความต้องการทั้ง 3 ประการไม่จำเป็นต้องเกิดเรียงเป็นลำดับ

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยนำทฤษฎีความมุ่งมั่นในตนเอง (Self-determination theory หรือ SDT) มากำหนดความต้องการของนักท่องเที่ยว ประกอบไปด้วยความต้องการ 3 ประการได้แก่ ความต้องการในการประสบความสำเร็จ ความต้องการในการเชื่อมั่น ความต้องการในความสัมพันธ์ (Ryan & Deci, 2000)

6. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์

6.1 ความหมายของแผนยุทธศาสตร์

กระทรวงแรงงาน (2561) ได้ให้ความหมายว่า แผนยุทธศาสตร์ หมายถึง แผนที่แสดงทิศทางหรือแนวทางปฏิบัติตามภารกิจให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ โดยต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกัน และผู้ที่ได้รับประโยชน์จากองค์กรเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจและกำหนดนโยบาย

สำนักงานบริการศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2562) ได้ให้ความหมายของแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Plan) ว่าหมายถึง แผนระยะยาวขององค์กรที่ครอบคลุมภารกิจทุกด้าน นำไปสู่การขับเคลื่อนองค์กรให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ดำรงค์ วัฒนา (2563) กล่าวว่า แผนยุทธศาสตร์ คือ กิจกรรมที่ทำให้สามารถกำหนดอนาคตที่มุ่งหวังไว้ ภายใต้ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความน่าจะเป็น ที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ

สามารถสรุปได้ว่า แผนยุทธศาสตร์ หมายถึง แผนยุทธศาสตร์หมายถึงแผนที่กำหนดทิศทางและแนวทางในการดำเนินงานขององค์กรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์และพันธกิจที่กำหนดไว้ โดยการกำหนดแผนต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและการมีส่วนร่วมของผู้ได้รับประโยชน์จากองค์กรในการตัดสินใจและกำหนดนโยบาย ซึ่งแผนยุทธศาสตร์ยังเป็นแผนระยะยาวที่ครอบคลุมทุกภารกิจเพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปสู่

ความสำเร็จภายใต้ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความน่าจะเป็นที่สามารถนำไปสู่ผลสำเร็จในอนาคต

6.2 ความหมายของแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว

เทศบาลตำบลเขาบายศรี (2561) ให้ความหมายแผนพัฒนาการท่องเที่ยวว่า หมายถึงแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งแสดงวิสัยทัศน์ ภารกิจหรือพันธกิจ และจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาในอนาคต

กรมการท่องเที่ยว (2565) ให้ความหมายว่า แผนพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึงแผนพัฒนาด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับประเทศ

สามารถสรุปได้ว่า แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว คือเครื่องมือเชิงนโยบายสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคตอย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมทั้งการวางวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติ ตลอดจนสามารถตอบสนองต่อศักยภาพและบริบทของพื้นที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

6.3 ขั้นตอนการวางแผนยุทธศาสตร์

ศิริวิช ดินทัต (2561) ได้อธิบายถึง ขั้นตอนการวางแผนกลยุทธ์ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เป็นการตรวจสอบและวิเคราะห์ทรัพยากรทั้งภายในและภายนอก เพื่อวิเคราะห์โอกาส อุปสรรค จุดเด่น และจุดด้อย ทำให้สามารถกำหนดภารกิจและเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์และเป้าประสงค์ เป็นการตั้งประเด็นหลักในการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดกลยุทธ์ เป็นการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลตามวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดแผนปฏิบัติการ โดยเป็นการนำเอายุทธศาสตร์และกลยุทธ์ไปปฏิบัติเป็นแผนงานหรือโครงการ

สามารถสรุปได้ว่า การวางแผนยุทธศาสตร์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกเพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ การวางกลยุทธ์เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และสุดท้ายคือการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อนำแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม

6.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการวางแผนยุทธศาสตร์

1. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์ SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เพื่อให้สามารถกำหนดจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคได้ ทำให้ทราบศักยภาพและนำไปพัฒนาเป็นกลยุทธ์ให้บรรลุผลได้ (Kotler & Armstrong, 2008) ประกอบไปด้วย

1. สภาพแวดล้อมภายใน หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมภายใน เป็นการวิเคราะห์ด้านต่างๆโดยมีพื้นฐานจากทรัพยากรที่มีและการวิเคราะห์มีลักษณะเป็นการเปรียบเทียบกับคู่แข่ง

1.1. จุดแข็ง (Strengths) เป็นข้อได้เปรียบจากสภาพแวดล้อมหรือทรัพยากรภายใน

1.2. จุดอ่อน (Weakness) เป็นข้อเสียเปรียบหรือปัญหาที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมภายใน

2. สภาพแวดล้อมภายนอก หมายถึง สภาพะภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อกระทำการ โดยส่วนมากไม่สามารถควบคุมได้ และไม่สามารถเปรียบเทียบกับคู่แข่งได้

2.1. โอกาส (Opportunities) เป็นข้อได้เปรียบที่ได้รับจากสภาพแวดล้อมภายนอก ทำให้สามารถแสวงหาโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงได้

2.2 อุปสรรค (Threats) เป็นการได้รับผลกระทบในแง่ลบจากสภาพแวดล้อมภายนอก ทำให้ต้องหาทางป้องกันอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์ SWOT เป็นกระบวนการสำคัญในการประเมินสภาพแวดล้อมขององค์กรหรือแผนงาน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ซึ่งช่วยให้ผู้วางแผนสามารถมองเห็นศักยภาพและความท้าทายรอบด้าน เพื่อนำไปใช้กำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทขององค์กรหรือพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. TOWS Matrix

การวิเคราะห์ TOWS Matrix เป็นกรอบแนวคิดที่พัฒนาต่อยอดมาจากการวิเคราะห์ SWOT ซึ่งเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่ใช้วิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths: S), จุดอ่อน (Weaknesses: W), โอกาส (Opportunities: O) และอุปสรรค (Threats: T) ขององค์กรหรือโครงการใด ๆ อย่างไรก็ตาม TOWS Matrix มีความพิเศษคือ เน้นการวางกลยุทธ์โดยการจับคู่ระหว่างปัจจัยภายใน (S และ W) กับปัจจัยภายนอก (O และ T) เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานในเชิงกลยุทธ์ได้อย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น (Wehrich, 1982)

โดย TOWS Matrix จะประกอบด้วย 4 ประเภทกลยุทธ์หลัก ได้แก่

1. SO Strategy (Maxi-Maxi Strategy) หมายถึง การใช้จุดแข็งภายในองค์กรเพื่อคว้าโอกาสจากภายนอก

2. ST Strategy (Maxi-Mini Strategy) หมายถึง การใช้จุดแข็งเพื่อลดผลกระทบจากอุปสรรคภายนอก

3. WO Strategy (Mini-Maxi Strategy) หมายถึง การแก้ไขจุดอ่อนภายในเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสภายนอกได้ดีขึ้น

4. WT Strategy (Mini-Mini Strategy) หมายถึง การลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรคเพื่อป้องกันความเสียหาย

สามารถสรุปได้ว่า TOWS Matrix เป็นเครื่องมือช่วยวางกลยุทธ์เชิงระบบ โดยจับคู่จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคเข้าด้วยกัน เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาอย่างสมดุลและสอดคล้องกับสถานการณ์ขององค์กรหรือแผนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. ข้อมูลเกี่ยวกับพุทธสถานในกรุงเทพมหานคร

7.1 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

ประวัติความเป็นมา

วัดโพธิ์ หรือ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ตั้งอยู่ที่ถนนสนามไชย ข้างพระบรมมหาราชวังเป็นวัดเก่าแก่ ถือเป็นวัดประจำรัชกาลที่ 1 สร้างขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ได้เล่าเรียนพระปริยัติธรรม เดิมเป็นวัดโบราณ ชื่อว่า โพธาราม สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ราชวราชกาลสมเด็จพระเพทราชา เป็นที่ประดิษฐานต้นพระศรีมหาโพธิ์ที่ได้มาจากลังกาและเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในชื่อว่า วัดโพธิ์ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 1 เมื่อทรงย้ายพระนครมายังฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา จึงโปรดเกล้าให้บูรณะวัดโพธิ์ให้งดงามบริบูรณ์ขึ้น พร้อมกับพระราชทานนามว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ต่อมาในรัชการที่ 4 ได้โปรดให้เปลี่ยนชื่อ เป็น “วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม” ในสมัยรัชกาลที่ 3 สยามเศรษฐกิจดีมีเงินกำไรเป็นอันมากจากการค้าสำเภา การติดต่อกับชาวจีน เห็นงานศิลปะสวยงามจีน จึงทรงบูรณะวัดครั้งใหญ่นำศิลปะจีนมาใช้อย่างผสมผสาน และมีการเริ่มแผ่อิทธิพลของชาวตะวันตกเข้ามา มีการนำวิทยาการใหม่ๆเข้ามาเผยแพร่ จึงให้รวบรวมความรู้ของไทยไว้ มีให้สูญหายไปกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย จึงประสงค์ให้จารึกสรรพตำราต่างๆของผู้มีความรู้ เช่น ศาสนา ภาษา วรรณกรรม วัฒนธรรม ประเพณีจิตรกรรม ประติมากรรม และการแพทย์ ตำรายา โดยจารึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยให้สลักลงบนหิน เพื่อให้เป็นของสาธารณะ ใครจะมาศึกษาก็ได้ เป็นการบันทึกความรู้โบราณให้คงอยู่ จึงเป็นจุดเริ่มต้นการทำจารึกวัดโพธิ์ มรดกทรงคุณค่าของชาติ เป็นคลังความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม วัดโพธิ์จึงเปรียบเสมือน “มหาวิทยาลัยแห่งแรกของคนไทย” วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม นั้น ถือได้ว่าเป็นวัดที่มีพระเจดีย์มากที่สุดในประเทศไทย โดยมีจำนวนประมาณ 99 องค์ เป็นศูนย์รวม ของความรู้ด้านการแพทย์โบราณ อีกทั้ง ยังมากด้วยตำรา, สถาปัตยกรรม, ประติมากรรม วรรณคดี, ตำรายา ที่ถือได้ว่ามีประโยชน์มากมายสำหรับชนรุ่นหลัง และ วัดโพธิ์ คือสถานที่ ที่เป็นจุดเริ่มต้นของ วรรณคดีไทย เรื่อง ลิลิตตะเลงพ่าย (สำนักงานเขตพระนคร, ม.ป.ป.)

ภาพประกอบ 2 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

ที่มา : ผู้วิจัย, 2568

สถาปัตยกรรมที่สำคัญภายในวัด

1. พระวิหารพระพุทธไสยาส

พระวิหารพระนอน หรือพระวิหารพุทธไสยาส สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ. 2375 ระหว่างการบูรณปฏิสังขรณ์วัด ภายในวิหารมีพระพุทธรูปปางไสยาส และงานจิตรกรรมฝาผนังที่บันทึกเรื่องราวทางวิชาการตามแบบไทย

2. พระอุโบสถ

พระอุโบสถ ตามคติความเชื่อของพุทธศาสนิกชน เขตวิสุคามสีมา หรือพระอุโบสถ เป็นพุทธศาสนสถานที่สำคัญที่สุด โดยสร้างสมัยรัชกาลที่ 1 ตามแบบศิลปะอยุธยาตอนปลาย และขยายใหญ่ขึ้นเท่าที่เห็นในสมัยรัชกาลที่ 3 ชุ่มจรดน้ำประจําประตูหน้าต่างฉลัก (สลัก) ด้วยไม้แก่น ยอดเป็นทรงมงกุฎลงรักปิดทอง ประดับกระฉก บานประตูพระอุโบสถ ด้านนอกลายประดับมุก เป็นลายภาพเรื่อง รามเกียรติ์ ด้านในเขียนลายรดน้ำรูปพัตยศพระราชาคณะ พระครูสัญญาบัตร ฐานานุกรมเปรียญทั้งฝ่ายคามวาสีและอรัญวาสีในกรุงและหัวเมือง พระประธานภายในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ นามว่า พระพุทธเทวปฏิมา

3. พระมหาเจดีย์สี่รัชกาล

พระมหาเจดีย์ทั้งสองตั้งอยู่ในบริเวณกำแพงสีขาว ชุ่มประตูทางเข้าเป็นสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์แบบจีน ประดับด้วยกระเบื้องเคลือบ เครื่องถ้วยหลากสี มีตุ๊กตาหินจีนประติมากรรม พระมหาเจดีย์แต่ละองค์เป็นเจดีย์ย่อไม้สิบสอง

พระมหาเจดีย์ศรีสรรเพชญดาญาณ (เจดีย์กระเบื้องเคลือบสีเขียว) สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 เพื่อประดิษฐานพระศรีสรรเพชญ์ ภายในบรรจุพระบรมธาตุ ถือเป็นเจดีย์สำคัญในรัชสมัยของพระองค์

พระมหาเจดีย์ดิลกธรรมกรนิทาน (เจดีย์กระเบื้องเคลือบสีขาว) สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 โดยทรงพระราชทานถวายแด่พระบรมราชชนก คือ รัชกาลที่ 2 ถือเป็นเจดีย์สำคัญในรัชสมัยของพระองค์

พระมหาเจดีย์มุนีบัตบริหาร (เจดีย์กระเบื้องเคลือบสีเหลือง) สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 โดยทรงพระราชทานถวายเป็นการบูชาพระพุทธศาสนา ถือเป็นเจดีย์สำคัญในรัชสมัยของพระองค์

พระมหาเจดีย์ทรงพระศรีสุริโยทัย (เจดีย์กระเบื้องเคลือบสีน้ำเงินเข้ม) สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ตามแบบพระเจดีย์ศรีสุริโยทัยในกรุงศรีอยุธยา เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาในรัชสมัยของพระองค์

4. พระระเบียง

พระระเบียง เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่สร้างล้อมรอบพระอุโบสถ มีอยู่ ๒ ชั้น ทั้งสองชั้นเชื่อมต่อกันด้วยพระวิหารทิศอยู่รอบพระอุโบสถทั้งสี่ทิศ เป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปสำคัญ และสร้างพระวิหารไว้ประจำทิศ

5. เขามอและเขาฤๅษีตัดตน

เขามอ หรือสวนหย่อม เป็นสวนหินปลูกไม้ประดับที่รัชกาลที่ ๓ โปรดเกล้าฯ ให้รื้อขนาก่อนศิลาใหญ่ และเล็กซึ่งก่อเป็นภูเขาในสวนขวาในพระบรมมหาราชวัง แต่ครั้งรัชกาลที่ ๒ มาก่อนเป็นภูเขาเป็นสวนประดับรอบวัด ปลูกต้นไม้ไว้ตามเชิงเขาและบนเขา มีทั้งสูงและเตี้ย โคมแบบจีน รูปตึกดาจีนและรูปสัตว์จำพวก (สัตว์สี่เท้า) ต่างๆ เรียงรายอยู่ทั่วไปทั้งบนเขา และเชิงเขา เขามอมีทั้งหมด ๒๔ ลูก เช่น เขาประดู่ เขาสะเดา เขาอโศก เขาสมอ เขาฤๅษีตัดตน เขาควิลิ่งค์ เป็นต้น พรรณไม้ที่ปลูกประดับส่วนใหญ่ตายลงทางวัดได้ปรับปรุงเป็นสวนหินประดับด้วยไม้ดอกไม้ใบเป็นมุนีพักผ่อน

6. พระมณฑป (หอจตุรมุข)

พระมณฑป หรือ (หอไตรจตุรมุข) รัชกาลที่ ๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนา เป็นสถาปัตยกรรมจตุรมุขเครื่องยอดทรงมงกุฎ ประดับกระเบื้องเคลือบและถ้วยหลากสี ลวดลายงามวิจิตร ภายในมีตู้เก็บพระไตรปิฎก มีศาลาทิศรอบพระมณฑป ผังภายในศาลาทิศมีภาพจิตรกรรม กำเนิดรามเกียรติ์ ประเพณีรามัญกวนข้าวทิพย์ เป็นต้น ผังภายนอกมีศิลาจารึกโคลงสุภาษิต เรียกว่า โคลงโลกนิติ ที่ขุ้มประตูทางเข้ามณฑปทั้งสองข้างมียักษ์วัดโพธิ์ ที่มีตำนานเล่าว่าไปรบกับยักษ์วัดแจ้งจนเป็นต้นกำเนิดท่าเตียน

7. ตำนานยักษ์วัดโพธิ์

สำหรับยักษ์ประจำวัดโพธิ์ หลายคนคงเคยได้ยินตำนานกำเนิดท่าเตียน ที่เล่าปากต่อปากกันมาว่า บริเวณท่าเตียนอันเป็นที่โล่งเตียนนั้น เป็นผลจากการต่อสู้ของ "ยักษ์วัดแจ้ง" กับ "ยักษ์วัดโพธิ์" โดยมี "ยักษ์วัดพระแก้ว" เป็นผู้ห้ามทัพ

8. พระวิหารทิศ

พระวิหารทิศได้ประดิษฐานพระพุทธรูปปางปฐมเทศนาอัญเชิญมาจากกรุงเก่า นามว่า “พระพุทธรชินราช วโรวาทธรรมจักร อัครปฐมเทศนา นราศภพพิตร” หรือ พระพุทธรชินราช

พระวิหารทิศตะวันตก ประดิษฐานพระพุทธรูปปางนาคปรก อัญเชิญมาจาก
ลพบุรี นามว่า “พระพุทธรชินศรีมุนีนารถ อรุณอาสนบัลลังก์ อุทงษ์ทิศภาคนาครปรก ดิลกภาพพิตร”
หรือ พระพุทธรชินศรี

พระวิหารทิศเหนือประดิษฐานพระปางปาเลไลยก์ นามว่า “พระพุทธรปาเลไลยก์
ภริติไตรวิเวก เอกจาริกสมาจาร วิมุติญาณบพิตร” หรือ พระพุทธรปาเลไลยก์ เป็นพระพุทธรูปที่หล่อ
ขึ้นใหม่ในรัชกาลที่ ๑ เพียงองค์เดียวเท่านั้น

9. พระวิหารคด

พระวิหารคดเป็นศาสนสถานที่สูงขึ้นเพื่อแสดงเขตบริเวณพุทธสถานสำคัญ
คือ พระอุโบสถหรือพระเจดีย์ เป็นรูปคดแบบหักศอก ให้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปที่
พุทธศาสนิกชนสร้างขึ้นเพื่อเป็นพุทธบูชาและเป็นที่สำหรับให้พระภิกษุสงฆ์ใช้เดินจงกรม

10. ตำหนักवासูกกรี

พระตำหนักवासูกกรี เป็นพิพิธภัณฑสถานสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุ
ชิตชิโนรส สมเด็จพระสังฆราชเจ้าองค์ที่ ๗ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทรงเป็นเจ้านายชั้นสูงพระองค์แรก
ที่ได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราชเจ้า พระผู้ทรงเป็นรัตนกวีของชาติ ซึ่งองค์การยูเนสโก
แห่งสหประชาชาติประกาศยกย่องให้เป็นพระผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมระดับโลก (กวีเอก
ของโลก)

11. ศาลาการเปรียญ

ศาลาการเปรียญ เป็นพุทธสถานที่ปฏิบัติธรรมแทนพระวิหาร เพราะมี
พระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ ใช้เป็นที่ประกอบศาสนกิจ ฟังเทศน์ ทำบุญ และใช้เป็นที่เรียนธรรมของ
พระภิกษุสงฆ์

12. พระมหาสถูป

สถูปหรือพระปรางค์ เป็นพุทธสถานที่สร้างขึ้นเพื่อบรรจุสิ่งของที่ควรบูชาไว้
ภายใน มหาสถูปจึงเป็นสถูปองค์ใหญ่ ประดิษฐานอยู่มุมลานพระอุโบสถชั้นนอกทั้ง ๔ ด้าน ๔ องค์
พระปรางค์แบบนี้มีชื่อเรียกเฉพาะว่า “พระอัคคีย์เจดีย์” บุด้วยหินอ่อนมีเทวรูป ท้าวเวสสุโลกบาลทั้ง
สี่หล่อด้วยดีบุกกลึงรักปิดทองประดับกระจกประจำทั้งสี่ทิศขององค์พระปรางค์

องค์ที่ประดิษฐานด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือด้านหน้าพระอุโบสถนามว่า
“พระพุทธรมัญจลกายพันธนามหาสถูป” ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ด้านหน้า “พระพุทธรธรรมจักรป
วัตนะปาทุกามหาสถูป” ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้หลังพระอุโบสถนามว่า “พระพุทธรวิไณยปิฎกะสุจิฆ
รามหาสถูป” และด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือด้านหน้า “พระพุทธรอภิธรรมธระวาสิปrikขารมะมหา
สถูป”

13. ตู้กตาจีน

มีประวัติความเป็นมามาจากช่างไทยขนเอาเครื่องอับเฉาที่ใช้เป็นอุปกรณ์ถ่วง
เรือสำเภาตอนขากลับจากการพาณิชย์นาวีที่ประเทศจีน แล้วนำไปตั้งประดับอย่างมีศิลปะ

ถะ (เจดีย์ศิลปะจีน) ตั้งอยู่ระหว่างพระระเบียงชั้นนอกและชั้นใน รวม ๒๐
องค์

ลันถัน คือ ตุ๊กตาหินที่มีท่าทางยืนถืออาวุธพร้อมท้าวเฮอร์ แต่งกายคล้ายตัวละครจีนในจิ๋ว ซึ่งแสดงถึงขุนนางฝ่ายทหารหรือทหารผู้มีหน้าที่รบ โดยมักมีท่าทางดูและมีลักษณะการแต่งกายที่เหมาะสมกับการต่อสู้

ตุ๊กตาจีนแต่งกายแบบตะวันตกในรูปของ มาร์โคโปโล ซึ่งเป็นชาวตะวันตกคนแรกที่เดินทางไปยังประเทศจีนและเผยแพร่อารยธรรม มีทั้งหมด 4 คู่ ตุ๊กตาดังกล่าวสะท้อนมุมมองของชาวจีนที่มองเห็นชาวตะวันตกในช่วงยุคล่าอาณานิคมว่าเป็นบุคคลที่ดุร้ายและมักก่อสงครามเพื่อแย่งชิงดินแดน

ตุ๊กตาจีนที่แสดงถึงขุนนางฝ่ายพลเรือนหรือฝ่ายขุน มีท่าทางยิ้มน้อยๆ ใส่หมวกทรงสูง หนึ่งในมือถือหนังสือ ขณะที่อีกมือหนึ่งอุบหนวดเคราเหมือนกำลังครุ่นคิด สวมเสื้อคลุมยาวและรองเท้า ดูสง่างามและมีความภูมิฐาน เป็นภาพของนักปกครอง ผู้วางแผน และขุนนางในราชสำนัก

ตุ๊กตาจีนที่แสดงถึงนักปราชญ์หรือ ชิวจาย มีท่าทางยิ้มแย้มสดใส ใส่หมวกที่มีรอยพับ ไว้หนวดที่ใบหน้า ดูเหมือนคนหนุ่มแต่งตัวภูมิฐาน แสดงถึงความรู้และปัญญา

ตุ๊กตาจีนสามัญชน เป็นตุ๊กตารูปชายมีเครา สวมหมวกฟาง มือข้างหนึ่งถืออุปกรณ์ทำงาน เช่น จอบหรือแห แสดงถึงคนทำงานทั่วไปในสังคม

ตุ๊กตาสาวจีน ส่วนใหญ่มีท่าทางสดใส ยิ้มแย้ม สวมเสื้อคลุมยาวกรอมรองเท้า พร้อมเกล้ามวยผมผูกผ้า

ตุ๊กตาสิงโตคาบแก้ว เป็นรูปสลักของสิงโตที่นิยมประดับที่เชิงบันไดหรือประตูทางเข้า มักแสดงท่าทางอ้าปากแยกเขี้ยวและมีหินกลมเล็กๆ ในปาก ซึ่งสามารถสอดมือเข้าไปกลืนเล่นได้

7.2 วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร

ประวัติความเป็นมา

วัดอรุณราชวรารามเดิมเรียกว่า “วัดมะกอก” สันนิษฐานว่าเป็นการเรียกชื่อตามตำบลที่ตั้งวัด คือ “บางมะกอก” ตามคติเรียกชื่อวัดของไทยในสมัยโบราณ ที่จะเรียกตามชื่อตำบลที่ตั้งมักจะไม่มีชื่อวัดที่แท้จริง ในขั้นต้นคงเรียกว่า “วัดบางมะกอก” ภายหลังคงเรียกสั้น ๆ ว่า “วัดมะกอก” ต่อมา มีการสร้างวัดขึ้นอีกวัดหนึ่งในตำบลเดียวกัน วัดนี้อยู่ลึกเข้าไปในคลองบางกอกใหญ่ ชาวบ้านเรียกชื่อวัดที่สร้างใหม่ว่า “วัดมะกอกใน” (ปัจจุบันคือ วัดนวลนรดิศ) วัดมะกอกเดิมตรงปากคลองบางกอกใหญ่ จึงถูกเรียกว่า “วัดมะกอกนอก” เพื่อให้ทราบว่าเป็นคนละวัด ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดแจ้ง” ในสมัยกรุงธนบุรี ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระราชทานชื่อวัดใหม่ว่า “วัดอรุณราชวราราม” กระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนชื่อวัดเป็น “วัดอรุณราชวราราม” ดังที่ใช้เรียกในปัจจุบัน

ภาพประกอบ 3 วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร

ที่มา : ผู้วิจัย, 2568

สถาปัตยกรรมที่สำคัญภายในวัด

1. พระอุโบสถ

สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เป็นอาคารยกพื้นสูงหลังคาลด 2 ชั้น มุงด้วยกระเบื้องสีเหลือง ขอบเป็นกระเบื้องสีเขียวใบไม้ ช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ ลงรักปิดทองประดับกระจก ยอดปราสาทประดิษฐานพระพุทธรูปนาคเป็นพระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 แต่นำมาประดิษฐานในรัชกาลที่ 5 ภายในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังทั้ง 4 ด้าน เป็นภาพพุทธประวัติ มารผจญ เวสสันดรชาดก เป็นต้น พระประธานในพระอุโบสถมีพระนามว่า “พระพุทธรธรรมิศราชโลกธาตุดิลก” เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ภายในพระพุทธรูปอสนีบรรจุพระบรมอัฐิของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

2. ปราสาททิศ

เป็นปราสาทองค์เล็กก่ออิฐถือปูนประดับกระจกเคลือบสีแบบเดียวกับพระปราสาทองค์ใหญ่ เนื้อเป็นนาคูปิดทอง ปราสาททิศตั้งอยู่มุมทักษิณชั้นล่างของปราสาทองค์ใหญ่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันตกเฉียงเหนือ ตะวันตกเฉียงใต้ ทิศละองค์ มีรูปทรงเหมือนกัน คือมีช่องรูปกนิษฐและกนิฐี เชิงบาตรเหนือช่องมีรูปมารแบกกระบี่แบกสลับกัน เนื้อขึ้นไปเป็นซุ้มคูหารูปพระพายทรงม้า เนื้อขึ้นไปเป็นยอดปราสาทมีรูปครุฑยุดนาคและเทพนมอยู่เหนือซุ้มคูหา

3. มณฑปหรือปราสาททิศ

ตั้งอยู่บนฐานทักษิณชั้นที่ 2 ในระยะระหว่างปราสาททิศ ตอนฐานของมณฑปมีช่องบรรจุรูปกนิฐและกนิษฐ เนื้อช่องมณฑปทิศเหนือและทิศใต้มีรูปกุมภภัณฑ์แบก เนื้อช่องมณฑปทิศตะวันออกและทิศตะวันตกมีรูปคนธรรพ์แบก ภายในมณฑปประดิษฐานพระพุทธรูป

ปางต่าง ๆ ดังนี้ คือ มณฑปทิศเหนือประดิษฐานพระพุทธรูปปางประสูติ มณฑปทิศตะวันออกประดิษฐานพระพุทธรูปปางตรัสรู้ มณฑปทิศใต้ประดิษฐานพระพุทธรูปปางปฐมเทศนา และมณฑปทิศตะวันตกประดิษฐานพระพุทธรูปปางปรินิพพาน

4. พระวิหาร

เป็นอาคารยกพื้นสูง หลังคาลดหลั่น 3 ชั้น มุงด้วยกระเบื้องเคลือบสี หน้าบันมีรูปเทวดาถือพระขรรค์นั่งบนแท่น ประดับด้วยลายกนกกลีกรักปิดทองประดับกระจก มีมุขทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ผนังด้านนอกประดับกระเบื้องเคลือบสีลายก้านแย่งชวมนไทย เป็นกระเบื้องที่รัชกาลที่ 3 ทรงสั่งมาจากเมืองจีน พระประธานในพระวิหารคือพระพุทธชัยมงคลมหาบุรุษลักษณะอัสติยานุบพิตร และเป็นที่ประดิษฐานของพระอรุณและพระพุทธรูปปางมารวิชัย

5. โบสถ์น้อย

เป็นโบสถ์เดิมของวัดในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระประธานเป็นปูนปั้นปางมารวิชัยลงรักปิดทอง หน้าฐานชุกชีทำเป็นล้นเกล้าอริยธิดาปูน มีพระแท่นของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ต่อมาทางวัดได้สร้างพระบรมรูปหล่อพร้อมฐานสถิตยดวงพระวิญญูญาณของพระองค์

6. วิหารน้อย

วิหารเดิมของวัดในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตั้งอยู่ทางด้านหน้าขององค์พระปรางค์คู่กับโบสถ์น้อย มีลักษณะเช่นเดียวกับโบสถ์ ตรงกลางประดิษฐานพระจุฬามณีเจดีย์

7. มณฑปพระพุทธรูปจำลอง

ตั้งอยู่ระหว่างพระเจดีย์ย่อเหลี่ยมไม้ยี่สิบสอง 4 องค์ กับพระวิหารใหญ่ ฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ก่ออิฐถือปูนประดับกระเบื้องถ้วยสี่ต่าง ๆ มีฐานทักษิณ 2 ชั้น หลังคามณฑปบุรณะใหม่

8. ศาลาทำน้ารูปเก๋งจีน

ศาลามีทั้งหมด 6 หลัง อยู่บริเวณเขื่อนหน้าวัด ตั้งตรงมุมเหนือสุดที่ปากคลองวัดแจ้งมี 1 หลัง ตรงกับซุ้มประตูยอดมงกุฎ 3 หลัง ตรงกับพระศรีมหาโพธิ์หน้าวัด 1 หลัง และตรงกับทางเข้าพระปรางค์อีก 1 หลัง ศาลาเหล่านี้สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3

9. ภูเขาจำลอง

ตั้งอยู่หน้าวัดทางด้านเหนือ บริเวณหลังศาลารูปเก๋งจีน 3 หลัง เดิมเป็นภูเขาที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 อยู่ในพระบรมมหาราชวัง ต่อมารัชกาลที่ 3 โปรดให้นำมาไว้ที่นี่ ภูเขาจำลองมีรั้วล้อมไว้เป็นสัดส่วน มีตุ๊กตาคืน 2 ตัว นั่งอยู่บนแท่นนอกรั้ว ประตูทางเข้าทำเป็นรูปทหารเวรยืนเฝ้าอยู่ 2 คน

10. อนุสาวรีย์พระธรรมเจดีย์

อยู่ด้านใต้ของภูเขาจำลอง อนุสาวรีย์แห่งนี้มีกำแพงเตี้ย ๆ ล้อมรอบ ภายในนอกจากจะมีโกศหินทรายสีเขียวแบบจีนบรรจุอัฐิของพระธรรมเจดีย์ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสของวัดในระหว่างปี พ.ศ. 2458-2467 ยังมีประตูเขาจำลองแบบเตี้ย ๆ และปราสาทแบบจีนที่มีตุ๊กตาคืนอยู่ภายใน มีภาษาจีนกำกับอ่านว่า ฮก ลก ซิว

7.3 วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร

ประวัติความเป็นมา

วัดไตรมิตรวิทยารามเป็นวัดโบราณปรากฏตามหลักฐานในการขอพระราชทาน ยกขึ้นเป็นพระอารามหลวง พ.ศ. ๒๔๙๙ ว่าสร้างมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ประมาณ พ.ศ. ๒๓๗๔ เดิมชื่อว่าวัดสามจีนได้มีคำเล่ากันว่าวัดสามจีนเดิมมีอยู่ ๓ วัด คือวัดสามจีนในคลองบางอ้อด้าน ตรงกันข้ามกับเทเวศน์วัดหนึ่ง วัดสามจีนเหนือบ้างก็ว่าอยู่ที่บางขุนพรหม บ้างก็ว่าอยู่ที่จังหวัด นนทบุรี สำหรับวัดสามจีนที่อยู่ที่ยี่บางขุนพรหมนั้นได้แก่วัดสังเวชวิศยาราม แขวงวัดสามพระยาม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ส่วนวัดสามจีนที่อยู่จังหวัดนนทบุรีนั้น ได้แก่วัดโชติการาม อำเภอ เมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ส่วนวัดสามจีนได้นั้น ได้แก่วัดไตรมิตรวิทยาราม เขตสัมพันธวงศ์ เหตุ ที่เรียกว่าวัดสามจีนเนื่องด้วยเหตุว่ามีชาวจีนซึ่งเป็นมิตรสหายรักใคร่กัน ๓ คน ได้มีความสมัคร สมานสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันก่อสร้างขึ้นเพื่อเป็นศาสนสถานที่บำเพ็ญกุศล จึงได้นามว่า "วัด สามจีน"

ภาพประกอบ 4 วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร

ที่มา : ผู้วิจัย, 2568

สถาปัตยกรรมที่สำคัญ

1. พระอุโบสถ

อาคารคอนกรีตเสริมเหล็กลักษณะทรงจตุรมุข หลังคาลด 2 ชั้น มีมุขคล้าย มุขเด็จอีกชั้นหนึ่ง หน้าบันทั้ง 4 ด้าน ประดับปูนปั้นรูปพระนารายณ์ พระอิศวร และพระพรหม ปิด ทอง ประดับกระจก ภายในเพดานประดับดวงดาวโลหะ ปิดทองประดับกระจก ผนังภายในระดับ ได้ขอหน้าต่างเป็นหินขัดสีเข้ม เขียนลายไทย ชุ่มประตุน้ำต่างประดับปูนปั้น ในวงกรอบทรงโค้ง กลม ยอดแหลม ประดับลายทองพุ่มข้าวบิณฑ์ บานประตุน้ำต่างเขียนลายรดน้ำภาพทวารบาล ขานด้านหน้าพระอุโบสถมีชุ่มบุษบกทรงจตุรมุขมีใบเสมาที่มุมพระอุโบสถ ทั้ง 4 มุม สร้างขึ้นในปี 2489

พระประธาน ในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ลงรักปิดทองปางมารวิชัย พระนามว่า “พระพุทธรูปพลญาณ” ประชาชนนิยมเรียกว่า “หลวงพ่อดิวิดสามจีน” หรือ “หลวงพ่อดิวิดสามจีน”

2. พระวิหาร

เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น หลังคาทรงจตุรมุขหน้าบันประดับลายปูนปั้น มีเรือนทึบล้อมรอบพระพุทธรูปสุโขทัยไตรมิตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานนามว่า “พระพุทธรูปมหาสุวรรณปฏิมากร” ในปี 2535 เป็นพระพุทธรูปทองคำ ปางมารวิชัย ศิลปะสมัยสุโขทัย สูง 3.58 เมตร หน้าตักกว้าง 3.13 เมตร พระพุทธรูปนี้เดิมมีผู้เอาปูนโบกหุ้มไว้ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาปูนกะเทาะออกเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม ปี 2498 จึงปรากฏเป็นเนื้อทองคำเหลืองอร่าม เป็นพระพุทธรูปที่ทรงคุณค่าสวยงามยิ่ง มีอายุไม่น้อยกว่า 700 ปี

3. ธรรมาสถูปาลายทองเท้าสิงห์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จนมัสการพระประธานในพระอุโบสถ และได้ตรัสยกย่องว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะงดงาม ต่อมาได้พระราชทานธรรมาสถูปาลายทองเท้าสิงห์ ประจำพระอุโบสถ

4. หอระฆัง

เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ลักษณะทรงตึ่มุข หลังคายอดฉัตร ขนาดกว้าง 5 เมตร สูง 9 เมตร

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยในประเทศ

สมบุญ อินเียว (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาศาสนสถาน 9 แห่งเพื่อการท่องเที่ยวบริเวณรอบเกาะรัตนโกสินทร์ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันด้านกายภาพที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวทั่วหัวพระ 9 วัดในเขตรอบเกาะรัตนโกสินทร์และเขตฝั่งธนบุรี เพื่อกำหนดการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับนักท่องเที่ยว และเสนอการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยพระภิกษุ สามเณร ไวยาวัจกรจากศาสนสถานทั้ง 9 แห่ง จำนวน 945 รูป และนักท่องเที่ยว 12,380 คน ผลการวิจัยพบว่ามีปัญหาและข้อจำกัดด้านกายภาพในแต่ละสถานที่และความต้องการของนักท่องเที่ยวแตกต่างกัน แนวทางการปรับปรุงพื้นที่และการจัดกิจกรรมรวมถึงการปรับปรุงลานด้านหน้าวัดพระศรีรัตนศาสดาราม การจัดระเบียบพื้นที่ท่าช้าง การจัดทำสัญลักษณ์การท่องเที่ยว การจัดที่จอดรถ บัส และการปรับปรุงพื้นที่ชุมชนทางเข้าวัด สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยศูนย์บริการนักท่องเที่ยว บ้ายบอกร้านอาหารและประวัติศาสตร์สถาน ตู้ใส่รองเท้า จุดจำหน่ายของที่ระลึก ห้องน้ำ ลานจอดรถ ท่าเรือรับ-ส่ง ศาลาพักผ่อน และพื้นที่สำหรับกิจกรรม

บุญพิเศษฐ์ จันทร์เมือง และคณะ. (2558) ทำการศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอก ในเกาะรัตนโกสินทร์ โดยทำการศึกษาเพื่อต้องการสำรวจและประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของศาสนสถานในเกาะรัตนโกสินทร์ รวมไปถึงสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว สู่การเป็นแนวทางในการบริหารการ

จัดการการท่องเที่ยวในศาสนสถานทั้งหมด 7 วัด ในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรทางวัฒนธรรมทุกวัดมีความโดดเด่น แต่ในทางกลับกันการบริการของศาสนสถาน 5 วัด ยังไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งมีแนวทางในการบริหารจัดการศาสนสถานดังนี้ 1. เน้นให้นักท่องเที่ยวชมงานจิตรกรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมต่างๆ 2. กราบไหว้บูชาสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 3. ตั้งภาวนา สวดทำสมาธิ 4. ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว 5. บริหารจัดการด้านการบริการท่องเที่ยวของวัดที่ยังมีบางส่วนไม่ได้มาตรฐาน

ประเมษฐ์ พิชญ์พันธ์เดชา (2561) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนานบนเกาะฮ่องกงที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่เกาะฮ่องกง และเพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในประเทศไทย โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า แคมเปญส่งเสริมการท่องเที่ยวของเกาะฮ่องกงที่เน้น 20 สุดยอดสถานที่มงคลในฮ่องกงมีองค์ประกอบหลัก 5 อย่าง (5As) ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ กิจกรรม การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก และที่พัก ในด้านพฤติกรรม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เคยเดินทางไปพุทธสถานบนเกาะฮ่องกง โดยส่วนใหญ่เดินทางไปท่องเที่ยวในระยะเวลา 3 วัน 2 คืน และมักเดินทางไปกับเพื่อนส่วนใหญ่ใช้บริการรถของบริษัทนำเที่ยว ในด้านแรงจูงใจ พบว่านักท่องเที่ยวมีแรงจูงใจในระดับสูงทุกด้าน โดยแรงจูงใจที่สูงที่สุดคือ แรงจูงใจทางกายภาพ ตามมาด้วยแรงจูงใจทางศาสนา แรงจูงใจทางสถานภาพหรือชื่อเสียง และแรงจูงใจระหว่างบุคคล

ชนิษฐา ใจเป็ง และคณะ (2565) ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กรณีศึกษาวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์และ เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาและความต้องการในการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์ ผลการศึกษาพบว่า ภายในวัดพระปฐมเจดีย์มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุทั้งในด้านที่จอดรถ ทางลาด บ้ายสัญลักษณ์ จุดบริการต่างๆ และห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ แต่พบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกบางส่วนที่จัดไว้ยังไม่อาจตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานได้เท่าที่ควร และยังพบว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีระดับความต้องการให้มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในระดับมาก โดยประเด็นที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุต้องการให้มีการพัฒนาหรือจัดสิ่งอำนวยความสะดวกมากที่สุด คือ ต้องการให้มีทางลาดที่มีขนาดกว้างสามารถนำรถเข็นวีลแชร์ขึ้นไปสักการะองค์พระปฐมเจดีย์ได้

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Huang & Pearce (2019) ได้ทำการศึกษาการรับรู้ของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่สถานที่ท่องเที่ยวทางพุทธศาสนา 4 แห่งในประเทศจีน ได้แก่ ภูเขาหวู่ไท่ ภูเขาจีวหัว ภูเขาเอ๋อเหมย และภูเขาผู่โถว โดยมีจุดประสงค์เพื่อระบุปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้เข้าชมเกี่ยวกับพุทธสถาน และผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาอย่างยั่งยืน การวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพที่นักท่องเที่ยวได้รับจากสถานที่เหล่านี้ประกอบด้วยคุณค่าทางจิตใจจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัฒนธรรมที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานที่มี

เสน่ห์ด้วยลักษณะทางธรรมชาติ และสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างร้านค้าและร้านอาหาร นอกจากนี้ยังพบว่า การรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อพุทธสถานได้รับอิทธิพลจากคุณลักษณะสำคัญของสถานที่ เช่น บรรยากาศที่น่าประทับใจ สภาพแวดล้อมที่ดึงดูดความสนใจ ความเชื่อส่วนบุคคลที่มีต่อศาสนา และพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความศรัทธา อย่างไรก็ตาม ความน่าสนใจของสถานที่อาจลดลงจากปัจจัยบางประการ เช่น กิจกรรมทางการค้ามากเกินไป การก่อสร้างอาคารใหม่ที่ไม่เข้ากับบรรยากาศดั้งเดิม ปัญหามลภาวะ และพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นศาสนสถาน จากผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปพัฒนาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

Choe & Regan (2015) ทำการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยสำรวจแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวในการเยี่ยมชมสถานที่ทางศาสนา ผลการศึกษาพบว่า ภูมิภาคนี้ไม่เพียงแต่มีวัดในศาสนาพุทธเท่านั้น แต่ยังรวมถึงโยคะ การบำบัด สปา ศูนย์ฝึกสมาธิ และศิลปะที่เกี่ยวข้องกับศาสนา กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวชาวตะวันตก ชาวตะวันตกที่ไม่ใช่ชาวพุทธที่มาเยี่ยมชมวัดและอาจจะไม่ได้มีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวด้วยเหตุผลทางศาสนา แต่มาจากความปรารถนาที่จะได้รับความสงบสุข ค่านิยมทางจริยธรรม หรือปรัชญา ซึ่งพุทธศาสนาและวัดวาอารามต่างจากศาสนาอื่นๆ ตรงที่เปิดกว้างสำหรับผู้ไม่นับถือศาสนา อีกทั้งผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยได้พัฒนากิจกรรมเชิงรุกในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนาโดยเป็นหนึ่งในไม่กี่ประเทศในเอเชียในภูมิภาคที่อำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวให้ได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวทางศาสนาที่หลากหลาย และมีข้อได้เปรียบทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงนโยบายต่างๆ ที่สนับสนุนการพัฒนาศาสนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ

Das & Maitra (2024) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวประเทศอินเดีย จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลสามารถจำแนกได้ว่ามีโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก 31 ประเภทตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งผลการวิจัยพบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกประเภททางเท้าในแหล่งท่องเที่ยวมีความบกพร่องหลายด้าน โดยเฉพาะในด้านความปลอดภัยและความสะอาด นักท่องเที่ยวต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกที่สะอาดและปลอดภัยมากกว่าเดิม ควรมีกลิ้งวงจรปิด หรือ เบอร์ดูกเงินบริเวณทางเท้าเพื่อป้องกันอันตราย รวมถึงห้องน้ำสาธารณะควรมีความสะอาดและมีเพียงพอต่อจำนวนของนักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวที่ประเทศอินเดีย

Hamdani et al. (2024) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่รองรับผู้พิการในเขต Karo Regency ผ่านการวางแผนพัฒนาที่เน้นความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) และการท่องเที่ยวแบบรวม (Inclusiveness) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลกระทบของนโยบายภาครัฐต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ ผลการศึกษาพบว่านโยบายภาครัฐมีผลเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่รองรับผู้พิการ แต่ยังพบว่าการดำเนินนโยบายบางด้าน เช่น การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การส่งเสริมความเท่าเทียม และการสนับสนุนผู้พิการในการมีส่วนร่วม ยังไม่สมบูรณ์และต้องการการพัฒนาเพิ่มเติม ผู้เขียนได้เสนอ

แบบจำลองการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่รองรับผู้พิการผ่านการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค และการประยุกต์ใช้นโยบายที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้ผู้พิการสามารถเข้าถึงและเพลิดเพลินกับการท่องเที่ยวได้อย่างเท่าเทียม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในเชิงกายภาพและเชิงบริการ เช่น การจัดพื้นที่ป้ายสัญลักษณ์ ห้องน้ำ หรือการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว แต่ยังขาดการวิเคราะห์ความต้องการเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงศาสนาโดยเฉพาะในมิติของวัฒนธรรม ความศรัทธา และประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ อีกทั้งยังไม่มีการศึกษาเชิงลึกในพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างเป็นระบบและครอบคลุมในภาพรวมของสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถาน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีแบบผสมผสานระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์และตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่

- ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
- ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

(ตรวจสอบทรัพยากรและศักยภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน)

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจบริบทข้อเท็จจริง และศักยภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน โดยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1.การสำรวจโดยใช้แบบสำรวจรายการ (Checklist) เพื่อเก็บข้อมูลจากการสังเกตพื้นที่จริง และ 2.การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพุทธสถาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

1. การสำรวจโดยใช้แบบสำรวจรายการ (Checklist Survey)

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกตามหลักแนวคิดทฤษฎี องค์ประกอบ 5A (Dickman, 1989) โดยมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) เพื่อประเมินสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถานจำแนกได้ดังนี้

- 1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)
- 2. ความสะดวกในการเดินทาง (Access)
- 3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)
- 4. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)
- 5. การบริการที่พัก (Accommodation)

1.2 การสร้างเครื่องมือวิจัย

- 1. ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
- 2. สร้างแบบสำรวจโดยมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) มี/ไม่มี เพื่อประเมินสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน

3. นำแบบสำรวจมาส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความสอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์

4. แบบสำรวจผ่านการแก้ไขปรับปรุงและตรวจสอบเครื่องมือตามคำแนะนำ
หลังจากนั้นจึงนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการ
สำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกตามที่กำหนดไว้ หลังจากนั้นนำเนื้อหาจากการสำรวจที่ได้มา
ตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผล

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถานมา
ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่ง
ประกอบด้วยการเปรียบเทียบข้อมูลจากแบบสำรวจรายการ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการ
สังเกตการณ์ในพื้นที่จริง ก่อนนำมาวิเคราะห์ตีความ และจัดทำเป็นตารางประกอบความเรียง

2.การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพุทธสถาน

2.1 การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ
และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน รวมจำนวนทั้งสิ้น 5 ท่าน โดยใช้วิธีการคัดเลือก
แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณาคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลที่มี
ความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการจัดการหรือพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง
ศาสนาในพุทธสถานไม่น้อยกว่า 1 ปี ได้แก่

1. พระสงฆ์ จำนวน 2 รูป
2. เจ้าหน้าที่จากกรมการศาสนา จำนวน 2 ท่าน
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนา จำนวน 1 ท่าน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกตามหลักแนวคิดทฤษฎี
องค์ประกอบ 5A (Dickman, 1989) โดยมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง
(Semi-Structured Interview) เพื่อประเมินสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน

2.3 การสร้างเครื่องมือวิจัย

1. ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก
ในแหล่งท่องเที่ยว

2. สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกโดยมีลักษณะเป็นแบบ
สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

3. นำแบบสัมภาษณ์มาส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความสอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์

4. แบบสัมภาษณ์ผ่านการแก้ไขปรับปรุงและตรวจสอบเครื่องมือตามคำแนะนำ หลังจากนั้นจึงนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งบันทึกเสียง ใช้ข้อคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) หลังจากนั้นนำเนื้อหาที่จากการสัมภาษณ์ที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผล

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ โดยใช้วิธีการแบบสามเส้า (Triangulation) ร่วมกับข้อมูลจากแบบสำรวจรายการและการสังเกตการณ์ในพื้นที่จริง เพื่อยืนยันความสอดคล้องของประเด็นและความแม่นยำในการวิเคราะห์ ก่อนนำไปตีความและสร้างข้อสรุป

ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ

(สำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยว)

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากร คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังพุทธสถานได้แก่ 1. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร 2. วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร 3. วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังพุทธสถาน แต่เนื่องจากไม่ทราบปริมาณขนาดของประชากรที่แน่นอน ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างผ่านการคำนวณสูตรของคอคแรน (Cochran, 1987) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 95% และค่าความผิดพลาดที่ยอมรับได้ 5% โดยสูตรกำหนดกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{Z^2}{4e^2}$$

โดย n ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

e คือ ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ คือ ร้อยละ 5 (e มีค่าเท่ากับ 0.05)

z คือ ระดับความเชื่อมั่นหรือระดับนัยสำคัญ โดยกำหนดไว้ที่ 95% หรือระดับนัยสำคัญ 0.05 มีค่า $z = 1.96$

$$\begin{aligned}\text{แทนค่าในสูตร } n &= \frac{(1.96)^2}{4 (0.05)^2} \\ &= 384.16 \approx 385 \text{ คน}\end{aligned}$$

ผลจากการคำนวณพบว่า ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 385 คน ผู้วิจัยต้องการเก็บข้อมูลแต่ละพุทธสถานให้มีจำนวนเท่ากัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สุ่มกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวพุทธสถานในกรุงเทพมหานครฯ รวม 390 คน

โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเท่ากัน ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ 1. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร 2. วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร 3. วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร จากการคำนวณพบว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้สามารถแบ่งจำนวนเท่าๆกัน แห่งละ 130 คน รวมทั้งสิ้น 390 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับความต้องการต่อสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวพุทธสถาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ แบบสอบถามด้านประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยว แบบสอบถามเกี่ยวกับต้องการของนักท่องเที่ยว แบบสอบถามเกี่ยวกับต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวพุทธสถาน และแบบสอบถามความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวพุทธสถาน

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามทั้งหมด 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามด้านประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยว ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. อายุ 2. เพศ 3. สัญชาติ 4. รายได้

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราวัดลิเคิร์ต 5 ระดับ ประกอบไปด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ความต้องการในการประสบความสำเร็จ ความต้องการในการเชื่อมั่น ความต้องการในความสัมพันธ์

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวพุทธสถาน ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราวัดลิเคิร์ต 5 ระดับ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการให้บริการที่พัก

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวพุทธสถาน ลักษณะข้อคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบ สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

3. ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามให้เหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์การวิจัย รวมถึงตรวจสอบความถูกต้อง ในเนื้อหา โดยพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา ด้วยวิธีการหาดัชนี ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (Index of Item Objective : IOC) และ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้เชี่ยวชาญสำหรับการพิจารณา จำนวน 5 ท่าน และกำหนดเกณฑ์ค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป โดยได้ค่าเท่ากับ 0.83

4. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปใช้ กับคนทั่วไปที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try out) จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการหาค่าความ น่าเชื่อถือโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์มีค่าตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไปถือว่าเป็นค่าที่เป็นที่ยอมรับทางสถิติ โดยได้ค่าเท่ากับ 0.89

5. แบบสอบถามที่สร้างขึ้นที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ปรึกษาและปรับปรุง แก้ไขอย่างถูกต้องก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำการส่งหนังสือราชการจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความร่วมมือ ไปยังพุทธสถานทั้ง 3 แห่ง

2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล จากแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา โดยการใช้ แบบสอบถามในการ

3. เก็บรวบรวมข้อมูลนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 390 ชุด

4. ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยครบถ้วนของการตอบแบบสอบถาม

5. จัดเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้ผ่านการตรวจสอบแล้วอย่างเป็นระบบเพื่อรอเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics Analysis)

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ ของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 6 ข้อ โดยได้นำมาแจกแจงจำนวนความถี่ (Frequency) และหา ค่าร้อยละ (Percentage)

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 2 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการ ท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ และข้อมูลส่วนที่ 3 ความต้องการต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธ สถาน โดยได้นำมาแจกแจงจำนวนค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีเกณฑ์ การพิจารณา (วีรบุษย์ ดรุณสนธยา, 2563) ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= (\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด})/\text{จำนวนชั้น} \\ &= \frac{5-1}{5} \\ &= 0.80\end{aligned}$$

ซึ่งสามารถแปลความหมายได้ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายความว่า มีระดับความต้องการมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายความว่า มีระดับความต้องการมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายความว่า มีระดับความต้องการปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายความว่า มีระดับความต้องการน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายความว่า มีระดับความต้องการน้อยที่สุด

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 4 นำข้อมูลที่ได้จากข้อคำถามปลายเปิดมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความและสร้างข้อสรุป

ส่วนที่ 3 การวิจัยเชิงคุณภาพ

(แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในกรุงเทพมหานคร)

ในการดำเนินการวิจัยส่วนนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อนำมาจัดทำแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้:

1. การวางแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมจากการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณประกอบด้วย

1. ข้อมูลจากการสำรวจเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่พุทธสถาน
2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพุทธสถาน 5 ท่าน
3. ข้อมูลจากแบบสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวจำนวน 390 คน
4. นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือทางกลยุทธ์

1.2 การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis)

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) เพื่อวิเคราะห์บริบทของพื้นที่ศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats)

2. การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ด้วย TOWS Matrix

จากการวิเคราะห์ SWOT ผู้วิจัยได้นำผลที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์เพิ่มเติมโดยใช้ TOWS Matrix เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาเชิงกลยุทธ์ โดยเชื่อมโยงจุดแข็งและจุดอ่อนกับโอกาสและอุปสรรคที่มีอยู่ แนวทางเชิงกลยุทธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ TOWS

ประกอบด้วย 4 ประเภท ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy) กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy)

1.3 การพัฒนาโมเดลแนวคิด SACRED Model

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดของผู้วิจัย ที่เรียกว่า SACRED Model ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ Safety (ความปลอดภัย) Accessibility (การเข้าถึง) Comfort (ความสะดวกสบาย) Respect (ความเคารพในวัฒนธรรม) Experience (ประสบการณ์การมีส่วนร่วม) Diversity (ความหลากหลายของบริการ) ซึ่งโมเดล SACRED ถูกใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ของแผนพัฒนาให้ครอบคลุมมิติต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

1.4 การจัดทำแผนพัฒนาฉบับสมบูรณ์

ในการจัดทำแผนพัฒนาซึ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากทั้งงานวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ร่วมกัน โดยอ้างอิงจากการลงพื้นที่สำรวจ การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง และการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยว จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในเชิงกลยุทธ์ ผ่านเครื่องมืออย่าง SWOT Analysis และ TOWS Matrix เพื่อให้เห็นภาพรวมของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของพื้นที่ศึกษาอย่างชัดเจน

จากนั้นผู้วิจัยได้นำแนวคิด SACRED Model ขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางการพัฒนาให้ครอบคลุมในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านความปลอดภัย การเข้าถึง ความสะดวกสบาย ความเคารพในวัฒนธรรม ประสบการณ์ และความหลากหลายของผู้ใช้งาน

มาจัดทำเป็นแผนพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน แบ่งออกเป็น 3 ยุทธศาสตร์หลัก พร้อมแนวทางการดำเนินงานและโครงการย่อยที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริง

2. การประเมินแผนพัฒนาซึ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

2.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

ในการประเมินความเหมาะสมของแผนพัฒนาซึ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ ผู้วิจัยได้จัดทำแบบประเมินขึ้นโดยอ้างอิงจากองค์ประกอบหลักของแผน ได้แก่ ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ ความครอบคลุมของข้อมูล ความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง และสอดคล้องกับแนวคิด SACRED Model แบบประเมินผ่านการตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตรวจสอบความครบถ้วนของสาระสำคัญในแผนพัฒนา ก่อนนำไปใช้ในการประเมินจริง

แบบประเมินเป็นแบบให้ค่าคะแนน ประกอบไปด้วย 6 ประเด็นหลัก ได้แก่ บทนำ สถานการณ์และแนวโน้มด้านการท่องเที่ยว บริบททั่วไปของศาสนสถานในกรุงเทพมหานคร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ โครงการ และแผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาซึ่งอำนวยความสะดวก

2.2 การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยได้นำแผนพัฒนาฉบับสมบูรณ์ พร้อมแบบประเมิน ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว พุทธสถานและการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทำการประเมิน

ผลการประเมินใช้วิธีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความตรงระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งพบว่า แบบฟอร์มประเมินมีค่า IOC เฉลี่ยเท่ากับ 0.96 แสดงให้เห็นว่าแบบประเมินมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์อยู่ในระดับดีมาก ทรงคุณวุฒิทุกท่านมีความเห็น “เห็นด้วย” ในทุกประเด็นหลักของแผนพัฒนา สะท้อนว่า แผนพัฒนาฉบับนี้มีความเหมาะสม ครอบคลุม และสามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในเชิงนโยบายและการปฏิบัติในพื้นที่พุทธสถาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ และนำเสนอแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่ดังกล่าว

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวิจัยหลากหลายประเภท ได้แก่ การสำรวจทรัพยากรในพื้นที่พุทธสถาน การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวผ่านแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ อันเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาต่อไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยสามารถนำเสนอได้ตามกระบวนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 2 ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ

ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานครในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจภาคสนามในพุทธสถานในวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2568 จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร และวัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร ซึ่งล้วนเป็นพุทธสถานสำคัญที่มีบทบาทในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

โดยในการสำรวจได้ออกแบบแบบสำรวจเพื่อประเมินทรัพยากรด้านต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิด 5A ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction), ด้านกิจกรรม (Activities), ด้านการเข้าถึง (Access), ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และด้านที่พัก (Accommodation) เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสภาพความพร้อมของแต่ละพุทธสถานในการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงศาสนา ซึ่งสามารถสรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในแต่ละพุทธสถาน

ดังแสดงในตารางที่ 1

ตาราง 1 แสดงรายการทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน

รายการตรวจสอบ		วัด 1	วัด 2	วัด 3
1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	1.1 มีป้ายบอกข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่และประวัติความเป็นมา	✓	✓	✓
	1.2 มีพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของสถานที่	✓	✓	✓
	1.3 มีการติดตั้งไฟส่องสว่างในพื้นที่	✓	✓	✓
2. ด้านกิจกรรม (Activities)	2.1 มีพื้นที่จัดกิจกรรมทางศาสนาที่เพียงพอ	✓	✓	✓
	2.2 มีการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ศิลปะไทยหรือการเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา	✓	✓	✓
	2.3 มีอุปกรณ์สำหรับผู้สูงอายุหรือผู้พิการ เช่น รถเข็นหรือทางลาด	✓	✓	✓
	2.4 มีช่องทางสื่อสารกิจกรรมที่เข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย	✓	✓	✓

รายการตรวจสอบ		วัด 1	วัด 2	วัด 3
3. ด้านการเข้าถึง (Access)	3.1 มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน	✓	✓	✓
	3.2 เส้นทางในวัดมีความ สะดวกและปลอดภัย	✓	✓	✓
	3.3 มีบริการข้อมูลแผนที่วัด	✓	✓	✓
	3.4 มีการเชื่อมต่อกับระบบ ขนส่งสาธารณะ	✓	✓	✓
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	4.1 มีที่จอดรถสำหรับ นักท่องเที่ยว	✓	✓	✓
	4.2 มีห้องน้ำสะอาดและ เพียงพอ	✓	✓	✓
	4.3 มีร้านค้าขายเครื่องดื่ม ภายในวัด	✓	✓	✓
5. ด้านที่พัก (Accommodation)	5.1 มีที่พักชั่วคราวสำหรับ นักท่องเที่ยว	✓	✓	✓
	5.2 มีพื้นที่พักผ่อนที่สะอาด และปลอดภัย	✓	✓	✓
	5.3 มีการแบ่งเขตที่พักสำหรับ นักท่องเที่ยวและผู้ปฏิบัติธรรม อย่างชัดเจน	✓	✓	✓

หมายเหตุ วัด 1 หมายถึง วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร วัด 2 หมายถึง วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร และ วัด 3 หมายถึง วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพุทธสถานทั้งสามแห่งมีความพร้อมโดยภาพรวมในระดับพื้นฐานและครอบคลุมทุกมิติสำคัญ ดังนี้

ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) พุทธสถานทุกแห่งมีการจัดเตรียมข้อมูลทางประวัติศาสตร์และโบราณสถานไว้อย่างเหมาะสม มีการจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับความเป็นมาของวัด รวมถึงมีพื้นที่ชมวิวและพักผ่อนที่รองรับนักท่องเที่ยวได้

ด้านกิจกรรม (Activities) มีการจัดเตรียมพื้นที่สำหรับกิจกรรมทางศาสนาอย่างเพียงพอ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุและผู้พิการในระดับที่ดี อย่างไรก็ตาม บางแห่งยังสามารถพัฒนาอุปกรณ์เสริมและพื้นที่กิจกรรมบางประเภทเพิ่มเติมได้

ด้านการเข้าถึง (Access) พุทธสถานมีการจัดทำป้ายบอกทางและข้อมูลแผนที่ภายในวัดอย่างชัดเจน มีพื้นที่รับ-ส่งนักท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และมีการเชื่อมโยงกับระบบขนส่งสาธารณะในระดับที่น่าพึงพอใจ

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) มีการจัดเตรียมห้องน้ำที่ได้มาตรฐาน จุดบริการเครื่องดื่ม ระบบการจัดการขยะ และจุดให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว

ด้านที่พัก (Accommodation) แม้พุทธสถานทั้งสามแห่งจะมีพื้นที่พักผ่อนและพักคอยชั่วคราวสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ปฏิบัติธรรม แต่ยังคงขาดระบบที่พักในพื้นที่ร่มที่ไม่เพียงพอ อาจเป็นแนวทางพัฒนาต่อไปในอนาคต

โดยสรุป พุทธสถานทั้งสามแห่งมีความพร้อมรองรับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาครบถ้วนในระดับพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ยังขาดการจัดการอย่างเป็นระบบและความหลากหลายของบริการที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษ เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และชาวต่างชาติที่ยังมีแนวทางการพัฒนาต่อยอดเพื่อเพิ่มศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 กลุ่ม ได้แก่

1. อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนาและการท่องเที่ยว
2. เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับพุทธสถาน
3. พระภิกษุผู้บริหารจัดการพุทธสถาน

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคำถามสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิด 5A ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction), ด้านกิจกรรม (Activities), ด้านการเข้าถึง (Access), ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และด้านพื้นที่พักและการบริการต้อนรับ (Accommodation) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถูกนำมาถอดความ วิเคราะห์และจัดลำดับความสัมพันธ์ในแต่ละประเด็น ซึ่งผลการวิเคราะห์สามารถนำเสนอได้ดังนี้

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นพ้องกันว่าสิ่งอำนวยความสะดวกมีบทบาทสำคัญในการช่วยเสริมความน่าสนใจของศาสนสถาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสามารถผสมผสานความสวยงามทางศิลปกรรมและความสะดวกสบายเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอว่าควรพัฒนาการจัดแสดงข้อมูลทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภายในศาสนสถานให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การจัดนิทรรศการประวัติศาสตร์วัด หรือชุมชนโดยรอบ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น QR Code ระบบเสียง หรือการจัดทำแอปพลิเคชัน เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวของศาสนสถานในหลายภาษา นอกจากนี้ยังควรออกแบบจุดแสดงผลให้สอดคล้องกับความศักดิ์สิทธิ์และอัตลักษณ์ของศาสนสถานแต่ละแห่ง โดยไม่ส่งเสริมลักษณะ “พุทธพาณิชย์” จนเกินสมควร

2. ด้านกิจกรรม (Activities)

ในการจัดกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอว่าศาสนสถานในกรุงเทพมหานครมีความพร้อมพื้นฐานในการจัดกิจกรรมสวดมนต์ ฟังธรรม และทำบุญ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของพื้นที่รองรับในแต่ละศาสนสถานที่มีขนาดแตกต่างกัน การปรับปรุงจึงควรมุ่งเน้นการจัดสรรพื้นที่กิจกรรมให้สอดคล้องกับขนาดพื้นที่วัด รวมถึงการออกแบบกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวต่างชาติก็สามารถมีส่วนร่วมได้ เช่น การหล่อเทียนพรรษา การฟังธรรมแปลหลายภาษา ตลอดจนการอบรมเชิงวัฒนธรรมที่ช่วยส่งเสริมความเข้าใจทางศาสนา

3. ด้านการเข้าถึง (Access)

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นร่วมกันว่าการเข้าถึงศาสนสถานในภาพรวมยังคงต้องพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ใช้รถเข็น โดยเสนอให้มีการออกแบบเส้นทางเดินภายในวัดที่มีทางลาด จุดพักทุกระยะประมาณ 100 เมตร พร้อมร่มเงาและจุดพักผ่อน รวมถึงพื้นที่จอดรถเฉพาะสำหรับกลุ่มเปราะบาง นอกจากนี้ควรมีระบบจัดเก็บวีลแชร์อย่างเป็นระเบียบเพื่อไม่บดบังทัศนียภาพและความเรียบร้อยของพื้นที่ศาสนสถาน

4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน (Amenities)

ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอว่าห้องน้ำสะอาด จุดนั่งพัก จุดบริการน้ำดื่ม รวมถึงศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวในหลายภาษาควรได้รับการพัฒนาให้เพียงพอกับปริมาณนักท่องเที่ยว โดยควรออกแบบให้สามารถรองรับช่วงเวลาที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่นได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดให้มีพื้นที่เปลี่ยนชุดเสื้อผ้าสำหรับนักท่องเที่ยว ตู้เก็บรองเท้า รวมถึงการออกแบบพื้นที่จำหน่ายของที่ระลึกและร้านอาหารเพื่อให้กลมกลืนกับบรรยากาศทางศาสนาและศิลปกรรมของวัด

5. ด้านพื้นที่พักและการบริการต้อนรับ (Accommodation)

สำหรับพื้นที่พักและการบริการต้อนรับ ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอว่าควรมีการออกแบบพื้นที่พักผ่อนที่สะอาด ปลอดภัย เป็นระเบียบ รองรับกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเปราะบาง เช่น พื้นที่ศาลาพัก จุดนั่งพักในร่ม และบริการเครื่องดื่มที่เหมาะสม โดยในการออกแบบควรคำนึงถึงสอดคล้องกับสถาปัตยกรรมของศาสนสถานแต่ละแห่ง เช่น วัดอรุณฯ อาจใช้ศิลปะแบบจีน วัดโพธิ์ อาจเน้นลวดลายไทยประยุกต์ เพื่อให้เกิดความกลมกลืนกับเอกลักษณ์วัฒนธรรมแต่ละพื้นที่โดยไม่รบกวนความศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าผู้เชี่ยวชาญทุกกลุ่มเห็นร่วมกันว่าการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถานควรเน้นความสมดุลระหว่างความสะดวกสบายกับคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรม พร้อมทั้งคำนึงถึงกลุ่มเปราะบาง การเข้าถึงอย่างเท่าเทียม และ การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ซึ่งจะเป็นข้อมูลสำคัญประกอบการออกแบบแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของพุทธสถานในกรุงเทพมหานครต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ

การศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวในครั้งนี้ ดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 390 คน ซึ่งเดินทางเข้าท่องเที่ยวยังพุทธสถานสำคัญในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร และวัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 2 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์

ข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	เพศชาย	116	29.7
	เพศหญิง	239	61.3
	LGBTQ+	35	9.0

ข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
2. อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	46	11.8
	21 - 30 ปี	145	37.2
	31 - 40 ปี	73	18.7
	41 - 50 ปี	74	19.0
	51 - 60 ปี	47	12.0
	61 ปีขึ้นไป	5	1.3
3. อาชีพ	นักเรียน/นักศึกษา	114	29.2
	ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ	76	19.5
	พนักงานบริษัทเอกชน	100	25.6
	ธุรกิจส่วนตัว	51	13.1
	อื่นๆ	49	12.6

ข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
4. รายได้	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท	115	29.5
	15,001 - 25,000 บาท	133	34.1
	25,001 - 35,000 บาท	52	13.3
	มากกว่า 35,000 บาท ขึ้นไป	90	23.1
5. การศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	69	17.7
	ปริญญาตรี	270	69.2
	สูงกว่าปริญญาตรี	46	11.8
	อื่นๆ	5	1.3
6. สถานภาพ	โสด	273	70.0
	สมรส	111	28.5
	อื่นๆ	6	1.5

จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 61.3 ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 21-30 ปี จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 37.2 อาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 29.2 รายได้ของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,001 – 25,000 บาท จำนวน 133 คน ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 270 คน คิดเป็นร้อยละ 69.2 สถานภาพสมรส ส่วนใหญ่เป็นโสด จำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 70

2. ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ

ตาราง 3 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการประสบความสำเร็จของนักท่องเที่ยว

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
ท่านเดินทางมาศาสนสถานเพื่อขอพรให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ครอบครัว การงาน หรือการศึกษา	4.01	1.00	มาก
ท่านต้องการให้มีแนวทางหรือคำแนะนำจากพระสงฆ์ หรือผู้รู้ในศาสนาเกี่ยวกับหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมความสำเร็จในชีวิต	3.72	0.96	มาก
ท่านรู้สึกว่าการเดินทางมาศาสนสถานช่วยให้ท่านพัฒนาตนเองทั้งในด้านจิตใจและความคิด	3.95	0.87	มาก
รวม	3.89	0.77	มาก

จากผลการวิเคราะห์ความต้องการในการประสบความสำเร็จของนักท่องเที่ยว พบว่าการเดินทางไปยังพุทธสถานเพื่อขอพรให้ประสบความสำเร็จในชีวิตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 1.00) ซึ่งอยู่ในระดับมาก

ตาราง 4 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
ท่านเดินทางมาศาสนสถานเพื่อต้องการใช้เวลาเงียบสงบในการไตร่ตรองและทำสมาธิ	3.88	0.89	มาก
ท่านรู้สึกว่าการเดินทางมาศาสนสถานช่วยให้ท่านสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเอง	3.90	0.92	มาก
สภาพแวดล้อมของศาสนสถานช่วยเสริมความเชื่อมั่นให้กับท่าน	3.84	0.92	มาก
รวม	3.87	0.78	มาก

จากผลการวิเคราะห์ความต้องการในความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวเดินทางมาศาสนสถานเพื่อต้องการสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 3.90, S.D. = 0.92) ซึ่งอยู่ในระดับมาก

ตาราง 5 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในความสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยว

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
ท่านต้องการให้มีกิจกรรมที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวคนอื่น เช่น การสนทนาธรรม หรือการทำบุญร่วมกัน	3.64	1.00	มาก
ท่านรู้สึกว่สิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถานเอื้อต่อการพบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เช่น พื้นที่สนทนา หรือจุดพักผ่อนในวัด มีความสำคัญ	3.97	0.86	มาก
ท่านรู้สึกว่าศาสนสถานเป็นสถานที่ที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวหรือเพื่อน	4.00	0.86	มาก
รวม	3.87	0.71	มาก

จากผลการวิเคราะห์ความต้องการในความสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมองว่าศาสนสถานเป็นสถานที่ที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวหรือเพื่อน โดยมีค่าเฉลี่ย 4.00 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.86 อยู่ในระดับมาก

3. ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวเชิง ศาสนาพุทธ

ตาราง 6 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านสิ่งดึงดูดใจ

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
ต้องการให้มีพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมของศาสนสถาน	4.03	0.85	มาก
ต้องการให้มีการปรับปรุงแสงสว่างในพื้นที่สำคัญของศาสนสถาน	3.93	0.93	มาก
ต้องการให้ศาสนสถานมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่สวยงาม	4.10	0.92	มาก
ต้องการให้มีระบบมัคคุเทศก์ (คู่มือท่องเที่ยว) ที่ช่วยแนะนำจุดสำคัญในศาสนสถาน	4.06	0.83	มาก
รวม	4.03	0.65	มาก

จากผลการวิเคราะห์ความต้องการต่อสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสิ่งดึงดูดใจ พบว่า นักท่องเที่ยวต้องการให้ศาสนสถานมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่สวยงาม โดยมีค่าเฉลี่ย 4.10 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.92

ตาราง 7 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านกิจกรรม

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
ต้องการให้ทางศาสนสถานจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรมเพิ่มเติม	3.78	0.96	มาก
ต้องการให้มีการเพิ่มอุปกรณ์หรือพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการที่เข้าร่วมกิจกรรม	4.28	0.79	มากที่สุด
ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม เช่น การแสดงศิลปะไทยหรือการเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา	4.04	0.83	มาก
ต้องการให้มีช่องทางสื่อสารกิจกรรมที่เข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย เช่น เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย และป้ายประชาสัมพันธ์	4.25	0.77	มากที่สุด
รวม	4.09	0.63	มาก

จากผลการวิเคราะห์ความต้องการต่อสิ่งอำนวยความสะดวกด้านกิจกรรม พบว่านักท่องเที่ยวต้องการให้มีการเพิ่มอุปกรณ์หรือพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยมีค่าเฉลี่ย 4.28 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.79 อยู่ในระดับมากที่สุด

ตาราง 8 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านการเข้าถึง

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
ต้องการให้มีป้ายบอกทางในศาสนสถานที่ชัดเจนและมีหลายภาษาเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น	4.34	0.76	มากที่สุด
ต้องการให้ทางศาสนสถานจัดทำแผนที่แบบกระดาษหรือแบบดิจิทัลที่เข้าใจง่าย	4.23	0.84	มากที่สุด
ต้องการให้มีการปรับปรุงเส้นทางเดินภายในศาสนสถานให้สะดวกและปลอดภัยมากขึ้น	4.17	0.83	มาก
ต้องการให้มีบริการเชื่อมต่อกับขนส่งสาธารณะ เช่น รถสองแถวหรือรถประจำทางเพิ่มเติม	4.21	0.84	มากที่สุด
รวม	4.24	0.62	มากที่สุด

จากผลการวิเคราะห์ความต้องการต่อสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเข้าถึง พบว่านักท่องเที่ยวต้องการให้มีป้ายบอกทางในศาสนสถานที่ชัดเจนและมีหลายภาษาเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ย 4.34 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76 อยู่ในระดับมากที่สุด

ตาราง 9 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
ต้องการให้มีพื้นที่จอดรถเพิ่มเติมที่สะดวกและเพียงพอ	4.42	0.71	มากที่สุด
ต้องการให้มีจุดบริการน้ำดื่มในบริเวณศาสนสถาน	4.41	0.75	มากที่สุด
ต้องการให้มีสุขาที่สะอาดและได้มาตรฐานในวัดศาสนสถาน	4.56	0.64	มากที่สุด
ต้องการให้มีร้านค้าหรือร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มภายในศาสนสถานหรือบริเวณใกล้เคียง	4.06	0.96	มาก
รวม	4.36	0.58	มากที่สุด

จากผลการวิเคราะห์ความต้องการต่อสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพบว่า นักท่องเที่ยวต้องการให้มีสุขาที่สะอาดและได้มาตรฐานในวัดศาสนสถาน โดยมีค่าเฉลี่ย 4.56 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64 อยู่ในระดับมากที่สุด

ตาราง 10 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านที่พัก

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
ต้องการให้พื้นที่พักผ่อนมีความสะอาดและปลอดภัยมากขึ้น	4.44	0.69	มากที่สุด
ต้องการให้มีพื้นที่พักผ่อนชั่วคราวสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ห้องนั่งพักในร่ม	4.32	0.78	มากที่สุด
ต้องการให้ศาสนสถานเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักผ่อน	4.22	0.83	มากที่สุด
ต้องการให้ที่พักในศาสนสถานมีสภาพแวดล้อมที่สงบ	4.46	0.69	มากที่สุด
รวม	4.36	0.61	มากที่สุด

จากผลการวิเคราะห์ความต้องการต่อสิ่งอำนวยความสะดวกด้านที่พัก พบว่านักท่องเที่ยวต้องการให้ที่พักในศาสนสถานมีสภาพแวดล้อมที่สงบ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.46 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 อยู่ในระดับมากที่สุด

4. ข้อเสนอแนะจากความคิดเห็นปลายเปิด

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำตอบปลายเปิดของนักท่องเที่ยว โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) พบประเด็นข้อเสนอแนะที่สำคัญ 7 ด้าน ได้แก่

1. ความต้องการพื้นที่พักผ่อนในพื้นที่พุทธสถาน โดยเฉพาะบริเวณที่ร่ม มีอากาศถ่ายเท หรือมีเครื่องปรับอากาศ
2. ความสะอาดและความเพียงพอของห้องน้ำภายในพื้นที่พุทธสถาน
3. การจัดหาที่จอดรถให้เพียงพอ และพัฒนาระบบการเข้าถึงอย่างสะดวกปลอดภัย
4. การพัฒนาระบบรักษาความปลอดภัยภายในพื้นที่พุทธสถาน
5. การเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะกลุ่มสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ

6. การปรับปรุงสื่อความหมายภายในวัด เช่น ป้ายบอกทางหลายภาษา ระบบเสียงมัลติเทคก์ หรือระบบ QR Code

7. การออกแบบกิจกรรมเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วม

จากข้อค้นพบข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่านักท่องเที่ยวมีความต้องการทั้งในมิติของคุณภาพบริการขั้นพื้นฐาน ความปลอดภัย ความเท่าเทียมในการเข้าถึง และประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมที่เข้าใจง่าย เป็นมิตร และเข้าถึงได้อย่างแท้จริง

ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ทั้งหมดมาสังเคราะห์เป็นแผนการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเป็นระบบ โดยมีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ด้วย TOWS Matrix เพื่อนำไปสู่การวางแผนพัฒนาอย่างครอบคลุมทุกมิติ ทั้งนี้ กรอบในการสังเคราะห์แผนพัฒนาครั้งนี้ได้นำเสนอภายใต้กรอบแนวคิด SACRED Model ซึ่งครอบคลุม 6 องค์ประกอบสำคัญ คือ Safety, Accessibility, Comfort, Respect, Experience และ Diversity สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis)

1.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

จุดแข็ง (Strengths)

1. ศาสนสถานทั้งสามแห่ง ได้แก่ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดอรุณราชวราราม และวัดไตรมิตรวิทยาราม มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ที่จอดรถ และป้ายบอกทางอย่างครบถ้วน สิ่งเหล่านี้ช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาเยือนทั้งในด้านกายภาพและข้อมูล

2. ศาสนสถานตั้งอยู่ใกล้ระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกและปลอดภัย เช่น รถไฟฟ้า รถโดยสารประจำทาง หรือท่าเรือ ซึ่งเอื้อต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ช่วยลดข้อจำกัดในการเข้าถึงพื้นที่ และกระตุ้นการท่องเที่ยวในเชิงพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. แต่ละวัดมีความพร้อมในการจัดกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม เช่น การสวดมนต์ เวียนเทียน นิทรรศการ ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการทั้งนักท่องเที่ยวสายบุญและผู้ที่สนใจเรียนรู้วัฒนธรรมไทยได้อย่างครอบคลุม

4. ในศาสนสถานมีบุคลากร เจ้าหน้าที่ และจิตอาสาที่สามารถช่วยเหลือผู้พิการ ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลให้บรรยากาศในพื้นที่มีความเป็นมิตรและปลอดภัย

5. มีจุดบริการนักท่องเที่ยว เช่น ศูนย์ข้อมูล จุดจำหน่ายตั๋ว หรือจุดแนะนำเส้นทางการชมวัด ซึ่งช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถวางแผนการเยี่ยมชมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพิ่มความเข้าใจในสถานที่

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. แม้ว่าศาสนสถานจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน แต่ยังคงขาดมาตรฐานกลางในการจัดการและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดความแตกต่างด้านคุณภาพระหว่างแต่ละวัด และอาจส่งผลให้ผู้ใช้บริการเกิดความสับสนหรือไม่มั่นใจในการใช้งาน
2. สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ยังไม่รองรับกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในด้านโครงสร้าง เช่น ทางลาด ห้องน้ำเฉพาะกลุ่ม หรือพื้นที่พักผ่อน ทำให้การเข้าถึงและใช้งานยังมีข้อจำกัด
3. พื้นที่พักผ่อนในร่มมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ทำให้เกิดความแออัด และลดทอนคุณภาพของประสบการณ์ในการเยี่ยมชม
4. สื่อและป้ายแนะนำสถานที่ส่วนใหญ่ยังจำกัดอยู่ในภาษาไทยและอังกฤษ ซึ่งไม่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวหลากหลายเชื้อชาติ และบางป้ายยังมีข้อความที่ไม่ชัดเจนหรือไม่อัปเดต
5. การจัดสรรพื้นที่ภายในวัดยังไม่มี ความชัดเจนในการแยกระหว่างพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ปฏิบัติธรรม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อบรรยากาศทางศาสนาและความสะดวกของสถานที่

1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

โอกาส (Opportunities)

1. ภาครัฐมีนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ ซึ่งช่วยเสริมความน่าเชื่อถือและโอกาสในการขับเคลื่อนงบประมาณและโครงการที่เกี่ยวข้องกับศาสนสถาน
2. มีความร่วมมือจากภาคเอกชนในหลายมิติ เช่น การร่วมจัดกิจกรรม การสนับสนุนทรัพยากร และการใช้พื้นที่วัดในการทำกิจกรรม CSR ซึ่งสามารถต่อยอดเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้
3. การนำเทคโนโลยี เช่น QR Code, Audio Guide และแผนที่ดิจิทัล มาใช้ในวัดต่าง ๆ ช่วยเพิ่มคุณภาพของประสบการณ์การเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูลของนักท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและทันสมัย
4. แนวโน้มพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติมีความสนใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนาเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ผู้สูงอายุ และผู้ที่แสวงหาความสงบทางจิตใจ
5. จำนวนของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางสำคัญ ทำให้ศาสนสถานมีโอกาสนในการปรับตัวและรองรับความต้องการที่หลากหลายมากขึ้น

อุปสรรค (Threats)

1. สภาพอากาศที่แปรปรวน เช่น ฝนตกหรืออากาศร้อนจัด ส่งผลกระทบต่อการใช้งานพื้นที่กลางแจ้ง รวมถึงจุดนั่งพัก หรือพื้นที่กิจกรรม ซึ่งอาจลดทอนประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว
2. งบประมาณของวัดหรือหน่วยงานท้องถิ่นที่ดูแลศาสนสถานมีข้อจำกัด ทำให้การปรับปรุง บำรุงรักษา หรือพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทำได้ไม่ต่อเนื่องและไม่ครอบคลุมทุกจุดสำคัญ
3. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวบางกลุ่มใช้งานสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างไม่เหมาะสม เช่น ไม่รักษาความสะอาด หรือใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ซึ่งส่งผลต่อความเสื่อมโทรมของพื้นที่
4. ในช่วงเทศกาลหรือวันหยุดยาว ศาสนสถานมักประสบปัญหาความแออัดเกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ส่งผลให้สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ
5. ข้อจำกัดทางกายภาพของวัดบางแห่ง เช่น พื้นที่แคบ หรือมีข้อจำกัดด้านโครงสร้าง ทำให้ไม่สามารถเพิ่มหรือติดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมได้ตามความต้องการ

2.การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ด้วย TOWS Matrix

2.1 SO กลยุทธ์เชิงรุก

1. ยกกระดับจุดบริการนักท่องเที่ยวในศาสนสถาน ให้เป็นศูนย์รวมข้อมูลและคำแนะนำเชิงวัฒนธรรมเช่น แจกแผนที่ดิจิทัล, แนะนำจุดนั่งพัก ห้องน้ำ และมารยาทเบื้องต้นผ่าน QR Code (S5 + O2, O3)
2. จัดเส้นทางกิจกรรมเชิงศาสนาที่เข้าถึงง่ายและเป็นมิตรกับทุกกลุ่ม เช่น จุดสวดมนต์, มุมทำบุญ ที่เหมาะกับทั้งนักท่องเที่ยวทั่วไป ผู้สูงอายุ และกลุ่มเปราะบาง (S3 + O1, O4, O5)
3. พัฒนาบุคลากรของวัดและจิตอาสาให้สามารถให้ข้อมูลเบื้องต้นเป็นภาษาต่างประเทศได้ เช่น การพูดทักทาย อธิบายกิจกรรมเบื้องต้น พร้อมคู่มือสื่อสาร หรือ QR Code ให้ใช้ร่วม (S4 + O1, O2, O3, O5)

2.2 WO กลยุทธ์เชิงแก้ไข

1. จัดทำแผนมาตรฐานกลางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถาน เช่น คู่มือจัดวางห้องน้ำ ป้าย ที่นั่งพัก โดยออกแบบให้กลมกลืนกับบริบทวัดไทย (W1 + O1, O2)
2. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามหลัก Universal Design เช่น ทางลาด ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ และป้ายสื่อความหมาย (W2 + O1, O2, O4, O5)
3. ผลิตสื่อภาษาต่างประเทศในรูปแบบนวัตกรรม เช่น Audio Guide และแผนที่ดิจิทัลแบบหลายภาษา (W4 + O2, O3, O5)

2.3 ST กลยุทธ์เชิงป้องกัน

1. อบรมบุคลากร/จิตอาสาให้ช่วยแนะนำพฤติกรรมที่เหมาะสมในการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น บอกรายาการชมสถานที่ (S4 + T3)

2. พัฒนาระบบจัดการจำนวนคนผ่านจุดบริการนักท่องเที่ยว เช่น จัดแถว ดูจำนวนคนเข้าน้อย-มาก (S5 + T4, T5)
3. ติดตั้งเต็นท์พักแรมแบบพับเก็บได้ในฤดูฝนหรือแดดจัด บริเวณจุดพักหลักที่เข้าถึงง่าย (S5 + T1)

2.4 WT กลยุทธ์เชิงรับ

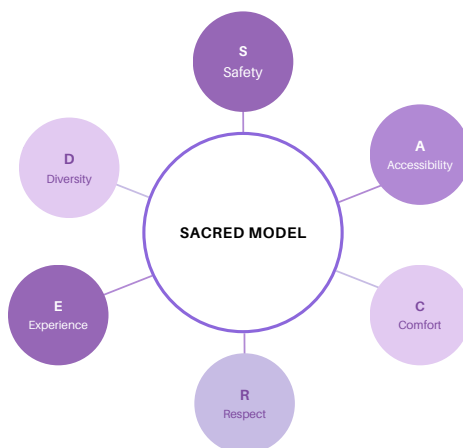
1. ร่วมมือกับพื้นที่รอบวัด เช่น ชุมชน ร้านค้า โรงเรียน เป็นโซนพักของนักท่องเที่ยว (W3 + T5)
2. กำหนดช่วงเวลาเปิด-ปิดการใช้งานสิ่งอำนวยความสะดวกบางจุด เช่น ห้องน้ำหรือที่นั่งพัก เพื่อให้สามารถบำรุงรักษาและดูแลความสะอาดได้อย่างทั่วถึง (W1, W2 + T2)
3. ติด QR Code ให้สแกนแจ้งปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกใช้ (W4 + T2)

3. กรอบแนวคิด SACRED Model

ในการจัดทำแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้พัฒนากฎกรอบแนวคิดเชิงประยุกต์ที่เรียกว่า SACRED Model ขึ้นมาใช้เป็นแนวทางหลักในการกำหนดทิศทางของแผนยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการต่าง ๆ ภายในแผนพัฒนา โดยกระบวนการสร้างโมเดลนี้เกิดจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่ง ได้แก่

1. การศึกษาบททวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีด้านการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการลงพื้นที่สำรวจทรัพยากรของพุทธสถานสำคัญในกรุงเทพมหานคร 3 แห่ง
3. ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา การท่องเที่ยว และการบริหารพุทธสถานจำนวน 5 ท่าน
4. ข้อมูลเชิงปริมาณจากการสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวจำนวน 390 คน

จากการวิเคราะห์เชิงลึกของข้อมูลทั้งหมด ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประเด็นที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ จนสามารถจัดกลุ่มออกมาเป็นองค์ประกอบหลักของโมเดล SACRED ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เน้นความสมดุลระหว่าง ความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่ศาสนา ความหลากหลายของกลุ่มนักท่องเที่ยว และความยั่งยืนของการจัดการพื้นที่ โดยมีองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน ได้แก่ Safety, Accessibility, Comfort, Respect, Experience, Diversity

ภาพประกอบ 5 SACRED Model

ที่มา : ผู้วิจัย, 2568

S (Safety) หมายถึง ความปลอดภัย พุทธสถานควรมีระบบดูแลความปลอดภัย เช่น กล้องวงจรปิด แสงสว่างเพียงพอ จุดปฐมพยาบาล และการจัดการทางเข้า-ออกอย่างเป็นระเบียบ เพื่อลดความเสี่ยงและสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว

A (Accessibility) หมายถึง การเข้าถึง ควรออกแบบให้เข้าถึงได้สำหรับทุกคน โดยเฉพาะผู้สูงอายุและผู้พิการ เช่น ทางลาด บ้ายบอกทางชัดเจน ระบบ QR Code และพื้นที่จอดรถเฉพาะกลุ่มเปราะบาง

C (Comfort) หมายถึง ความสะดวกสบาย ควรจัดพื้นที่ให้เหมาะกับการพักผ่อน เช่น ที่นั่งในร่ม หอน้ำสะอาด จุดบริการน้ำดื่ม และลดความแออัดในพื้นที่ เพื่อให้การท่องเที่ยวไม่ก่อให้เกิดความเหนื่อยล้า

R (Respect) หมายถึง ความเคารพต่อศาสนา ควรส่งเสริมความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น บ้ายแนะนำมรยาท การแต่งกาย และการแยกพื้นที่ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้นับถือศาสนาอย่างเหมาะสม

E (Experience) หมายถึง ประสบการณ์ ควรมีกิจกรรมให้ผู้มาเยือนได้มีส่วนร่วม เช่น สวดมนต์ ฟังธรรม หรือเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี เช่น Audio Guide หรือ AR/VR เพื่อสร้างความประทับใจและเข้าใจคุณค่าทางจิตวิญญาณ

D (Diversity) หมายถึง ความหลากหลาย ควรมีบริการที่รองรับความหลากหลายของนักท่องเที่ยว ทั้งด้านภาษา ข้อมูล และช่องทางสื่อสาร เพื่อให้เข้าถึงและเข้าใจบริบทของพุทธสถานได้อย่างเท่าเทียม

ทั้งนี้ SACRED Model ที่พัฒนาขึ้นจากบริบทศาสนสถานในกรุงเทพมหานคร ถือเป็นแนวทางเชิงประจักษ์เบื้องต้น ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่เมืองรองอื่นได้โดยปรับให้สอดคล้องกับบริบทแต่ละพื้นที่

4. แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธพื้นที่ กรุงเทพมหานคร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และ ข้อมูลเชิงปริมาณ ร่วมกับการประยุกต์ใช้ กรอบแนวคิด SACRED Model ผู้วิจัยได้จัดลำดับประเด็นสำคัญอย่างเป็นระบบ และนำมา สังเคราะห์เป็นแผนพัฒนาในลักษณะของแผนเชิงยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมทุกมิติของการท่องเที่ยว เชิงศาสนา โดยแผนดังกล่าวประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์หลัก พร้อมกลยุทธ์และโครงการย่อยที่ สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง ทั้งในเชิงนโยบายและการบริหารจัดการในระดับพื้นที่ศาสนสถาน ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1: ยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและความปลอดภัยของสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน

กลยุทธ์ที่ 1.1 พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐานรองรับนักท่องเที่ยว ทุกกลุ่ม

จากผลการวิจัยพบว่า การเข้าถึงพื้นที่พุทธสถานยังมีข้อจำกัดสำหรับกลุ่ม เปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ใช้รถเข็น การออกแบบพื้นที่จึงต้องคำนึงถึงทางลาด ทางเดินที่ปลอดภัย จุดพักระหว่างทางที่มีร่มเงา รวมทั้งระบบจัดเก็บวีลแชร์ให้เป็นระเบียบ นอกจากนี้สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน อาทิ ห้องน้ำ จุดเปลี่ยนเสื้อผ้า ตู้เก็บรองเท้า และจุด พักผ่อน ควรได้รับการออกแบบและปรับปรุงให้รองรับกลุ่มผู้ใช้ทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม

กลยุทธ์ที่ 1.2 เสริมระบบความปลอดภัยในพื้นที่พุทธสถาน

ความปลอดภัยเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของ นักท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องติดตั้งกล้องวงจรปิดในจุดสำคัญของพื้นที่พุทธสถาน ติดตั้งระบบไฟ ส่องสว่างทั่วทั้งบริเวณ จัดตั้งจุดปฐมพยาบาลในพื้นที่วัด ตลอดจนพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่วัด และอาสาสมัครให้มีทักษะปฐมพยาบาลและการดูแลผู้ป่วยเบื้องต้นอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 2: พัฒนาประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพุทธสถาน

กลยุทธ์ที่ 2.1 ออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงศาสนาและวัฒนธรรมกับนักท่องเที่ยว

จากผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่า การเพิ่มกิจกรรมที่นักท่องเที่ยว สามารถมีส่วนร่วมได้ เช่น การหล่อเทียนพรรษา พับดอกบัว เขียนคำอธิษฐาน การเข้าร่วมพิธีสวด มนต์ และฟังธรรม เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในพระพุทธศาสนา และเพิ่ม คุณค่าให้กับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

กลยุทธ์ที่ 2.2 ส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมและมรดกในพุทธสถาน

ควรพัฒนาสื่อแนะนำการแต่งกาย การปฏิบัติตัวในพื้นที่พุทธสถาน ติดตั้ง ป้ายแนะนำหลายภาษา จัดทำสื่อ QR Code, Application, และระบบ Audio Guide เพื่อถ่ายทอด ข้อมูลประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และข้อปฏิบัติต่าง ๆ อย่างครบถ้วน เพื่อให้เหมาะสมกับ นักท่องเที่ยวทุกเชื้อชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 3: ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนใน พุทธสถาน

กลยุทธ์ 3.1: สร้างกลไกการบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกับชุมชน

ผลการวิเคราะห์สะท้อนว่าควรมีการฝึกอบรมบุคลากรทั้งในวัด ผู้นำชุมชน และเครือข่ายจิตอาสาให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเป็นระบบ สร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของพื้นที่ และสร้างความร่วมมือเชิงพื้นที่ร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน

กลยุทธ์ 3.2: สร้างระบบรายงานปัญหาและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งาน

ควรมีระบบ QR Code ให้บริการนักท่องเที่ยวแจ้งปัญหาและข้อเสนอแนะในแต่ละจุดบริการ รวมทั้งติดตั้งกล่องรับฟังความคิดเห็นในพื้นที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถประเมินความพึงพอใจและปรับปรุงบริการได้อย่างต่อเนื่อง

แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานครฉบับนี้ ถือเป็นผลจากการวิเคราะห์และบูรณาการข้อมูลจากการสำรวจทรัพยากรทางกายภาพ ความต้องการของนักท่องเที่ยว และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญโดยตรง โดยการพัฒนารับการออกแบบอย่างครอบคลุมทั้งเชิงพื้นที่ เชิงการจัดการ และเชิงระบบ ด้วยความเคารพต่อคุณค่าทางพระพุทธศาสนา สถาปัตยกรรมวัฒนธรรม และความยั่งยืนในระยะยาว

5. ผลการประเมินแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

จากการประเมินความเหมาะสมของแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านมีความเห็น “เห็นด้วย” ในทุกประเด็นหลักของแผนพัฒนา ทั้งในเชิงแนวคิด เนื้อหา และแนวทางการนำไปใช้จริงในบริบทของพื้นที่พุทธสถาน สะท้อนว่าแผนพัฒนาฉบับนี้มีความครอบคลุม เหมาะสม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงทั้งในเชิงนโยบายและการจัดการระดับปฏิบัติการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 11 ผลการประเมินแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก

ประเด็นที่ประเมิน	ผลการประเมิน
วัตถุประสงค์ของแผนพัฒนามีความชัดเจนและสอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา	เห็นด้วย

ประเด็นที่ประเมิน	ผลการประเมิน
ที่มาและความสำคัญของแผนพัฒนาสะท้อนบริบทปัจจุบัน ของพื้นที่ได้ชัดเจน	เห็นด้วย
ขอบเขตและแนวทางการศึกษาเหมาะสมกับแผนระดับพื้นที่	เห็นด้วย
ข้อมูลสถานการณ์เป็นปัจจุบัน เชื่อถือได้ และมีแหล่งอ้างอิงชัดเจน	เห็นด้วย
การวิเคราะห์เชื่อมโยงระดับประเทศสู่ระดับท้องถิ่นได้อย่าง เหมาะสม	เห็นด้วย
มีการอธิบายบทบาทของกรุงเทพมหานครในบริบท การท่องเที่ยวชัดเจน	เห็นด้วย
การนำเสนอข้อมูลสถานที่สำรวจ (วัดทั้ง 3 แห่ง) ครอบคลุมและถูกต้อง	เห็นด้วย
รายการสิ่งอำนวยความสะดวกมีการจัดหมวดหมู่อย่างเป็น ระบบ	เห็นด้วย
ข้อมูลในบทนี้มีความสอดคล้องและรองรับการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อม (SWOT) ได้อย่างเหมาะสม	เห็นด้วย
การวิเคราะห์ SWOT มีความครบถ้วนและสะท้อนสภาพจริงของพื้นที่	เห็นด้วย

ประเด็นที่ประเมิน

ผลการประเมิน

การวิเคราะห์ TOWS Matrix
นำเสนอได้ชัดเจนสะท้อนภาพรวมได้อย่างเหมาะสม

เห็นด้วย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาสภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ และจัดทำแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาสภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ

จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานครในพุทธสถาน 3 แห่ง ได้แก่ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร และวัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิด 5A ได้ดังนี้

ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) พบว่าพุทธสถานทั้งสามแห่งมีทรัพยากรด้านศิลปกรรม โบราณสถาน พระพุทธรูปสำคัญ และประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอย่างเด่นชัด ทั้งพระพุทธรูปไสยาสน์ของวัดโพธิ์ พระปรางค์วัดอรุณฯ และพระทองคำของวัดไตรมิตรฯ ซึ่งล้วนมีชื่อเสียงในระดับนานาชาติ จึงเป็นแหล่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ด้านกิจกรรม (Activities) พบว่าพุทธสถานแต่ละแห่งมีการจัดกิจกรรมทางศาสนาอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง เช่น การสวดมนต์ การฟังธรรม การทำบุญ รวมถึงพิธีกรรมทางศาสนาในวันสำคัญ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมวัฒนธรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย

ด้านการเข้าถึง (Access) พบว่าพุทธสถานทั้งสามแห่งมีที่ตั้งที่เข้าถึงได้สะดวกทั้งระบบขนส่งสาธารณะและทางเดินเท้า โดยเฉพาะวัดอรุณฯ และวัดโพธิ์สามารถเชื่อมโยงการเดินทางทาง

เรือและทางรถได้ดี อย่างไรก็ตาม เส้นทางภายในพื้นที่วัดบางส่วนยังมีข้อจำกัดในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ใช้รถเข็น

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) พบว่าพุทธสถานทุกแห่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ จุดพักผ่อน จุดบริการน้ำดื่ม และศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว แต่ยังคงมีความจำเป็นต้องเพิ่มจำนวน พัฒนาคุณภาพด้านความสะดวกสบาย และความเป็นระเบียบในทุกส่วน

ด้านที่พัก (Accommodation) พบว่ายังไม่มีการจัดสรรพื้นที่สำหรับการพักแรมในพื้นที่พุทธสถานโดยตรง แต่มีพื้นที่พักคอยและจุดพักชั่วคราวในบริเวณวัดซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ในเบื้องต้น

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนาและการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และพระภิกษุผู้บริหารจัดการพุทธสถาน ผลการวิเคราะห์สามารถสรุปตามกรอบ 5A ได้ดังนี้

ในด้านสิ่งดึงดูดใจ ผู้เชี่ยวชาญทุกฝ่ายเห็นว่าควรส่งเสริมการจัดแสดงข้อมูลทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของวัดเพิ่มเติม รวมถึงการใช้เทคโนโลยี เช่น QR Code ระบบเสียงหลายภาษา และ Application เพื่อถ่ายทอดความรู้แก่ผู้มาเยือนอย่างเข้าใจง่าย แต่ต้องอยู่บนพื้นฐานของความเคารพต่อศาสนา

ในด้านกิจกรรม ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้เพิ่มกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมได้จริง เช่น การหล่อเทียนพรรษา การพับดอกบัว การฟังธรรมพร้อมคำบรรยายหลายภาษา รวมทั้งควรจัดทำป้ายสื่อความหมายและเจ้าหน้าที่อธิบายรายละเอียดกิจกรรมให้เข้าใจง่ายขึ้น

ในด้านการเข้าถึง มีข้อเสนอว่าควรออกแบบเส้นทางเดิน ทางลาด จุดพัก และพื้นที่จอดรถอย่างเหมาะสมกับผู้ใช้วีลแชร์และกลุ่มเปราะบางทุกกลุ่ม พร้อมทั้งวางระบบการเก็บอุปกรณ์ช่วยเดินอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีข้อเสนอให้เพิ่มจำนวนห้องน้ำ จุดพัก จุดเปลี่ยนเสื้อผ้า ตู้เก็บรองเท้า และจุดเติมน้ำ รวมถึงศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวที่รองรับหลายภาษาและกลุ่มผู้ใช้บริการที่หลากหลาย

ในด้านพื้นที่พักและบริการต้อนรับ ควรออกแบบพื้นที่ให้สอดคล้องกับศิลปกรรมของวัดแต่ละแห่ง มีพื้นที่พักผ่อนเพียงพอในร่ม และศูนย์บริการนักท่องเที่ยวแบบครบวงจรที่กลมกลืนกับความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่วัด

1.3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่เก็บรวบรวมจากนักท่องเที่ยวจำนวน 390 คน สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ใน 3 ประเด็นสำคัญ

สำหรับข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.3 มีอายุอยู่ในช่วง 21–30 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.2 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็น นักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 29.2 รองลงมาคือ พนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 25.6 มีรายได้ 15,001–25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.1 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่คือปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 69.2 และมีสถานภาพ โสด คิดเป็นร้อยละ 70.0

สำหรับข้อมูลด้านความต้องการในการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ ตามแนวคิด Self-Determination Theory ผลการวิเคราะห์พบว่าความต้องการด้านการประสบความสำเร็จมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 3.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.77 รองลงมาคือความต้องการด้านความเชื่อมั่นในตนเอง มีค่าเฉลี่ย 3.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78 และความต้องการด้าน

ความสัมพันธ์กับผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย 3.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวมีความต้องการในทุกมิติใกล้เคียงกัน โดยต้องการทั้งความสำเร็จส่วนตัว ความมั่นใจในการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนา และความสัมพันธ์ทางสังคม

สำหรับข้อมูลด้านความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน ผลการวิเคราะห์พบว่าความต้องการในภาพรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดที่ 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58 รองลงมาคือที่พัก (Accommodation) มีค่าเฉลี่ย 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 และการเข้าถึง (Access) มีค่าเฉลี่ย 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.62 สำหรับกิจกรรม (Activities) มีค่าเฉลี่ย 4.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.63 และสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) มีค่าเฉลี่ย 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65 แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวมีความต้องการให้พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งในด้านจำนวนและคุณภาพอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะการออกแบบให้สอดคล้องกับความหลากหลายของกลุ่มผู้ใช้งาน

1.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเคราะห์แผนพัฒนา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทุกส่วนที่ผ่านการวิเคราะห์มาอย่างเป็นระบบ ได้ถูกนำมาสังเคราะห์และออกแบบเป็นแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นแผนพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งมิติกายภาพ มิติการจัดการ และมิติของการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวทางศาสนาอย่างยั่งยืน โดยวางแผนภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับผลการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของนักท่องเที่ยวในแต่ละประเด็นอย่างชัดเจน

ในยุทธศาสตร์การยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและความปลอดภัยของสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน มุ่งเน้นการปรับปรุงสภาพพื้นที่ทางกายภาพของพุทธสถานให้มีความปลอดภัยและสะดวกสบายต่อการใช้งานของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทั้งการออกแบบห้องน้ำ ทางเดิน ทางลาด และจุดพักผ่อนให้สอดคล้องกับมาตรฐาน Universal Design การเพิ่มระบบกล้องวงจรปิด การติดตั้งระบบแสงสว่างในจุดเสี่ยง การจัดตั้งจุดปฐมพยาบาลในพื้นที่วัด รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่วัดและจิตอาสาให้มีความสามารถในการดูแลความปลอดภัยและช่วยเหลือนักท่องเที่ยวในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

ในยุทธศาสตร์การพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้เชิงศาสนาและวัฒนธรรมให้หลากหลายและเข้าถึงได้ มุ่งส่งเสริมการจัดกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้น เช่น การหล่อเทียนพรรษา การพับดอกบัว การเขียนคำอธิษฐาน และการฟังธรรมประกอบคำบรรยายหลายภาษา นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาสื่อความหมายเชิงเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การติดตั้ง QR Code ระบบเสียงหลายภาษา และ Application ให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของวัดและข้อปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้มาเยือน ตลอดจนการจัดทำสื่อคู่มือวัดไทยที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ในยุทธศาสตร์การสร้างกลไกบริหารจัดการพุทธสถานแบบมีส่วนร่วมเพื่อความยั่งยืน มีการกำหนดแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ชุมชน เอกชน และ

เครือข่ายจิตอาสา โดยเน้นการอบรมเพิ่มศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกให้เป็นระบบ มีการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างพุทธสถานกับชุมชนโดยรอบเพื่อเปิดพื้นที่สนับสนุนเพิ่มเติม รวมทั้งจัดวางระบบการรับฟังความคิดเห็นและรายงานปัญหาผ่านระบบเทคโนโลยี เช่น การติดตั้ง QR Code สำหรับการแจ้งปัญหาและข้อเสนอแนะในพื้นที่วัด ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการอย่างต่อเนื่อง

แผนพัฒนาที่สังเคราะห์ขึ้นจากผลการวิเคราะห์ทั้งหมดนี้ มีเป้าหมายสูงสุดในการยกระดับพุทธสถานในกรุงเทพมหานครให้เป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมในทุกมิติ ทั้งในแง่ของการเป็นศูนย์กลางทางศาสนา แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ ที่สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มได้อย่างเท่าเทียม สะดวกสบาย ปลอดภัย และเคารพในคุณค่าทางศาสนาอย่างแท้จริง

2. อภิปรายผลการวิจัย

2.1 ศึกษาสภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ

พื้นที่พุทธสถานสำคัญทั้งสามแห่งในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร และวัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่ค่อนข้างครบถ้วนในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นความน่าสนใจของสถานที่ (Attraction) กิจกรรมทางศาสนา (Activities) ระบบการเข้าถึง (Access) สิ่งอำนวยความสะดวกทั่วไป (Amenities) และพื้นที่สำหรับพักผ่อนหรือรองรับผู้มาเยือน (Accommodation) ซึ่งทั้งหมดนี้สอดคล้องกับองค์ประกอบหลัก 5 ประการตามแนวคิด องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว 5A ของ Dickman (1989) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า พุทธสถานทั้งสามแห่งถือว่ามีความพร้อมในระดับหนึ่งสำหรับการต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะในแง่มุมของคุณค่าทางศิลปกรรม วัฒนธรรม และความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ทางศาสนา

อย่างไรก็ตาม แม้พุทธสถานทั้งสามแห่งจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในระดับที่น่าพึงพอใจ แต่ยังไม่สามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างครอบคลุมทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้พิการ และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ยังประสบอุปสรรคในการใช้งานพื้นที่ เช่น ทางเดินที่ไม่เชื่อมต่ออย่างต่อเนื่อง ระบบป้ายที่มีข้อจำกัดด้านภาษา และจุดพักผ่อนที่ไม่เพียงพอในจุดสำคัญของวัด ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถานควรคำนึงถึงหลักการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) และการสื่อสารที่เข้าถึงได้หลากหลายภาษา เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางกายภาพและวัฒนธรรมได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิษฐา ใจเบ้ง และคณะ (2565) ที่ศึกษาสภาพการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม โดยพบว่า แม้จะมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บางส่วน เช่น ทางลาด บ้าย และห้องน้ำเฉพาะกลุ่ม แต่ก็ยังไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องขนาดของทางลาดและความสามารถในการใช้งานจริงของรถเข็นวีลแชร์ ซึ่งนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ

2.2 การศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว

ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 21–30 ปี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 15,001–25,000 บาท จำนวน 133 คน ระดับการศึกษาส่วนใหญ่คือระดับปริญญาตรี ผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงรัตน์ โกยกิจเจริญ (2562) ที่ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งพบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยระหว่าง 26–35 ปี มีสถานภาพโสด ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีรายได้ต่อเดือนในช่วง 15,001–25,000 บาท โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน

ข้อมูลด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

จากการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ความต้องการด้านการประสบความสำเร็จ เป็นปัจจัยที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากที่สุด โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางไปยังพุทธสถานเพื่อขอพรและเสริมสิริมงคลให้กับชีวิตในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการเรียน การงาน และชีวิตส่วนตัว ผู้วิจัยเห็นว่า แรงจูงใจดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อและค่านิยมของสังคมไทยในปัจจุบัน ที่แม้จะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่ยังคงมีรากฐานของความเชื่อกับศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ Ryan & Deci (2000) ที่อธิบายว่ามนุษย์มีแรงผลักดันจากภายในที่มุ่งสู่ความสามารถและการประสบความสำเร็จในชีวิต อีกทั้งยังสอดคล้องงานวิจัยของอริสรา เสนานนท์ (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่อง องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจของ นักท่องเที่ยววัยรุ่นในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่าแรงจูงใจสำคัญของนักท่องเที่ยววัยรุ่นที่เดินทางไปยังพุทธสถานคือ การขอพร เสริมดวง และใช้เวลาร่วมกับคนใกล้ชิด

ข้อมูลด้านความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม พบว่า นักท่องเที่ยวคาดหวังสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครอบคลุมทั้งความสบาย ความปลอดภัย และการเข้าถึง ในมิติด้านสิ่งดึงดูดใจ นักท่องเที่ยวต้องการให้วัดมีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม สะอาด และเอื้อต่อการพักผ่อนและถ่ายภาพ ผู้วิจัยเห็นว่าบรรยากาศโดยรวมของพุทธสถานมีอิทธิพลต่อความรู้สึกศรัทธาและประสบการณ์ทางใจของผู้มาเยือน โดยเฉพาะในบริบทของเมืองหลวงที่แหล่งศาสนาเป็นพื้นที่ผสมศรัทธาเข้ากับกิจกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัยยรัช เศรษฐกรวัฒน์ และคณะ (2566) ที่ระบุว่า สิ่งดึงดูดใจที่สวยงามจะช่วยสร้างแรงดึงดูดและความผูกพันทางอารมณ์ของนักท่องเที่ยวได้ ในด้านกิจกรรม พบว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุและผู้พิการ ซึ่งต้องการอุปกรณ์และพื้นที่รองรับเฉพาะกลุ่ม ผู้วิจัยเห็นว่า การจัดกิจกรรมควรเปิดกว้างและยืดหยุ่น ทั้งในเชิงเนื้อหาและการออกแบบพื้นที่ให้เข้าถึงง่าย สะดวก ปลอดภัย และสามารถปรับใช้กับกลุ่มเป้าหมายหลากหลาย เช่น การจัดกิจกรรมหล่อเทียน การฟังธรรมหลายภาษา หรือกิจกรรมเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลสัมฤทธิ์ผู้เชี่ยวชาญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพนธิดา เหล่าพวงศักดิ์ (2565) ที่ชี้ว่า การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมศาสนาคือหัวใจของการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ โดยเฉพาะกับกลุ่มประชากรสูงวัย สำหรับด้านการเข้าถึง นักท่องเที่ยวต้องการ

ป้ายบอกทางที่ชัดเจนและมีหลายภาษา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นประเด็นสำคัญในเมืองที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวนมากอย่างกรุงเทพฯ ป้ายและระบบนำทางจึงควรออกแบบให้รองรับภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 2-3 ภาษา พร้อมใช้สัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย เพื่อช่วยลดความสับสนของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณธร เขียวถาวร (2559) ที่เสนอว่า ป้ายนำทางคือเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวมีประสบการณ์ที่ราบรื่นและมีความพึงพอใจในการเดินทาง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เป็นอีกด้านที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญสูงสุด โดยเฉพาะห้องน้ำที่สะอาด พื้นที่จอดรถที่เพียงพอ และจุดพักที่มีร่มเงา ผู้วิจัยเห็นว่า แม้วัดส่วนใหญ่จะมีห้องน้ำจำนวนมาก แต่ยังมีข้อจำกัดด้านความสะอาด การบำรุงรักษา และการเข้าถึงโดยกลุ่มผู้สูงอายุหรือผู้ใช้วีลแชร์ งานวิจัยของ อรรถวิท ศิลาน้อย และคณะ (2562) และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญล้วนเสนอว่าการออกแบบห้องน้ำ ทางลาด และป้ายสัญลักษณ์ควรเป็นมาตรฐานเดียวกับการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design) สุดท้ายในด้าน Accommodation หรือพื้นที่พักผ่อน พบว่านักท่องเที่ยวต้องการที่นั่งพักในที่ร่ม อากาศถ่ายเท หรือมีเครื่องปรับอากาศในจุดพัก โดยเฉพาะในช่วงฤดูร้อนหรือวันที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น ผู้วิจัยเห็นว่าแม้พุทธสถานจะไม่ใช้ที่พักค้างคืน แต่พื้นที่นั่งพักที่ดีจะช่วยลดความเหนื่อยล้า และเพิ่มความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับข้อเสนอของ พระมหาศุภวัฒน์ สุานวฑูโฒ และ นพวรรณ วิเศษสินธุ์ (2562) ที่ระบุว่า พื้นที่นั่งพักอย่างเหมาะสมช่วยให้พุทธสถานตอบโจทย์ทั้งด้านศรัทธาและการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

2.3 แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานในพุทธสถานเป็นความต้องการสำคัญของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การออกแบบพื้นที่ควรให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมในการเข้าถึง รวมถึงการจัดบริการพื้นฐานให้มีมาตรฐาน เช่น ห้องน้ำสะอาด จุดพักที่มีร่มเงา ตู้เก็บรองเท้า และพื้นที่เปลี่ยนเสื้อผ้า ผลการอภิปรายข้างต้น สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการพุทธสถาน ซึ่งเสนอว่า พื้นที่วัดในกรุงเทพมหานครควรได้รับการปรับปรุงให้สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในช่วงเทศกาล ซึ่งแนวทางการพัฒนาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของชมพูนุท ภาณุภาส และ ญัฐกิตติ์ ต้นสมรส (2565) ที่ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเชิงพุทธศาสนา ในย่านเยาวราช และเสนอว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงการจัดการใน 6 ด้านหลัก ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรม รูปแบบบริการ และการให้บริการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ เพื่อยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และสร้างประสบการณ์ที่น่าประทับใจแก่ผู้มาเยือน รวมถึงจากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวต้องการประสบการณ์ที่มีความหมายและสามารถมีส่วนร่วมไปกับกิจกรรมในพุทธสถานได้จริง ผู้วิจัยเห็นว่าการออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับศาสนาและวัฒนธรรมจะช่วยให้พุทธสถานไม่เพียงเป็นสถานที่สำหรับสักการะ แต่เป็นพื้นที่เรียนรู้ทางวัฒนธรรมไทยได้อย่างแท้จริง ซึ่ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรรณนิตา เหล่าพวงศักดิ์ (2566) ที่เสนอว่า การพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวทางศาสนาควรเน้นการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม พร้อมใช้กิจกรรมที่มีรากฐานจากชุมชนเพื่อสร้างคุณค่าทางจิตใจให้กับนักท่องเที่ยว สุดท้ายการพัฒนาการบริหารจัดการพุทธสถานให้มีความยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายวัด ชุมชนโดยรอบ ภาครัฐ เอกชน และเครือข่ายจิตอาสาในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นระบบและตอบโจทย์นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทั้งด้านจำนวน มาตรฐานการใช้งาน และความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ข้อเสนอนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถวิท ศิลาน้อย และคณะ (2562) ที่เน้นการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างมีทิศทางเดียวกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาณี ภาณุสุวรรณ และ ธิตินันท์ ชาญโกศล (2563) ที่ได้เสนอว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวยังขาดแบบแผนและความร่วมมือในการจัดการ ทุกภาคส่วนจึงควรร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการบริการแก่นักท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

- 1.1 บูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน
ส่งเสริมการทำงานร่วมกันของภาครัฐ ศาสนา เอกชน และชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางมาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน
- 1.2 ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้ครอบคลุม
พัฒนาองค์ประกอบพื้นฐาน เช่น ทางลาด ห้องน้ำ ป้ายหลายภาษา และจุดพักผ่อน เพื่อรองรับทุกกลุ่มนักท่องเที่ยว
- 1.3 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี
ใช้ QR Code, แอปพลิเคชัน และระบบนำชมหลายภาษา เพื่อยกระดับประสบการณ์และลดข้อจำกัดด้านบุคลากร
- 1.4 จัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม
ส่งเสริมกิจกรรมมีส่วนร่วม เช่น หล่อเทียน พับดอกบัว โดยคงไว้ซึ่งความเคารพต่อพื้นที่ศาสนา
- 1.5 จัดระบบติดตามและประเมินผล
ออกแบบระบบประเมิน เช่น แบบสอบถามความพึงพอใจ เพื่อติดตามและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

- 2.1 ขยายการศึกษาไปยังพุทธสถานเมืองรอง
ศึกษาพื้นที่ขนาดเล็กและต่างจังหวัดเพื่อเปรียบเทียบและวางแผนพัฒนาให้เหมาะกับบริบท
- 2.2 ศึกษาความต่างของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม
เปรียบเทียบความต้องการระหว่างนักท่องเที่ยวไทย-ต่างชาติ และแต่ละช่วงวัย

2.3 ศึกษากลุ่มเปราะบางเชิงลึก

เจาะลึกความต้องการของผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ใช้รถเข็น เพื่อออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะกลุ่มได้ตรงจุด

บรรณานุกรม

กฎกระทรวง. (2548). กฎกระทรวง กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร สำหรับผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548.

[https://download.asa.or.th/03media/04law/cba/mr/mr48-58e-upd\(02\).pdf](https://download.asa.or.th/03media/04law/cba/mr/mr48-58e-upd(02).pdf)

กรมการท่องเที่ยว. (2554). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2555- 2559.

<https://www.mots.go.th/download/ImplementationOfThePolicy/NotificationOfTheNationalTourismPolicy.PDF>

กรมการท่องเที่ยว. (2565). แผนพัฒนาบริการท่องเที่ยว พ.ศ. 2566 - 2570.

<https://www.dot.go.th/storage/%e0%b8%81%e0%b8%ad%e0%b8%87%e0%b8%9e%e0%b8%b1%e0%b8%92%e0%b8%99%e0%b8%b2%e0%b8%9a%e0%b8%a3%e0%b8%b4%e0%b8%81%e0%b8%b2%e0%b8%a3/%e0%b9%81%e0%b8%9c%e0%b8%99%e0%b8%81%e0%b8%ad%e0%b8%87%e0%b8%af/QtftdpYXKOCrXLds1f5xJfsesIXaXcpgu3q3oDnM.pdf>

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว.

https://secretary.mots.go.th/ewtadmin/ewt/policy/download/article/article_20170511095605.pdf

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). สถิตินักท่องเที่ยว.

<https://www.mots.go.th/news/category/706>

กระทรวงแรงงาน. (2561). แผนยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน.

<https://www.mol.go.th/academician/%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%B8%A2%E0%B8%B8%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%A8%E0%B8%B2%E0%B8%AA%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%AA%E0%B8%B3%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%9B%E0%B8%A5%E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%97%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%87%E0%B9%81%E0%B8%A3%E0%B8%87%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99>

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2549). การส่งเสริมสินค้าการท่องเที่ยวความสนใจพิเศษ.

กรุงเทพมหานคร.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2550). แผนการตลาดท่องเที่ยวประจำปี 2551.

<https://www.tat.or.th/th>

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570).

https://province.mots.go.th/ewtadmin/ewt/ranong/download/article/article_20230418122435.pdf

- ชนิษฐา ใจเป็ง, สงกรานต์ กลมสุข, ปัญญพร ธนาวิชานันท์, และ โชติมา ดีพลพันธ์. (2565). แนวทางการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุกรณีศึกษา วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม. *Academic Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus*, 11(1), 384-396.
- ชมพูนุท ภาณุภาส, และ ณัฐกิตติ์ ต้นสมรส (2565). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในย่านไชน่าทาวน์กรุงเทพมหานคร. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**, 13(1).
- ชุดา จิตพิทักษ์. (2559). วัฒนธรรมกับพฤติกรรมของมนุษย์. **วารสารปรีชาติ**, 11(1), 33-37.
- ญาณฉัตร เขียวถาวร. (2559). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ กรณีศึกษา อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา.
- ฐานิภา ภาณุสุวรรณ, และ ธิตินันท์ ชาญโกศล (2563). การจัดการการท่องเที่ยวเพื่อไหว้พระขอพรของนักท่องเที่ยวชาวจีนในลักษณะการท่องเที่ยวอิสระ บนถนนสายมังกร. **วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง**, 3(3).
- ดวงรัตน์ โกยกิจเจริญ. (2562). พฤติกรรมการท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดภูเก็ต. **วารสารปัญญา** 26(1).
- ดำเกิง โททอง. (2550). **เส้นทางการท่องเที่ยวสายอารยธรรมขอมในประเทศไทย กัมพูชา และลาว**. https://elibrary.tsri.or.th/project_content.asp?PJID=RDG4950089
- ดำรงค์ วัฒนา. (2563). **การจัดทำยุทธศาสตร์**. ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทศบาลตำบลเขาบายศรี. (2561). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวปีพ.ศ. 2561-พ.ศ. 2565. <https://khaobaisri.go.th/fileupload/1302153859.pdf>
- ไทย พีบีเอส. (2560). **เผย 4 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนไทย**. https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0TyvZRySc1fWhtr4Q13i1ADHkPqAyaAXKXyTCDjtft4VoravswkJ1awXqEwdkVC4zl&id=330743535084&_rdr
- บุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง, รักชนก โคโต, และ สุภาพร สุกสีเหลือง. (2558). การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอก ในเกาะรัตนโกสินทร์. *Srinakharinwirot Research and Development (Journal of Humanities and Social Sciences)*, 2(supplement 1, January), 96–108. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/swurd/article/view/32883>
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2555). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว = Tourist behavior (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.)**. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเมษฐ์ พิชญพันธ์เดชา. (2561). **การจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของเกาะฮ่องกงที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทย**. [ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประสิทธิ์ ทองอุ่น. (2542). **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**. เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.

- ปวีดา สามีญเขตกรรณ์. (2566). การศึกษาประสบการณ์นักท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในประเทศไทย. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(8), 257-270.
- พรณิศา เหล่าพวงศักดิ์. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมเกียณ จังหวัดกาญจนบุรี. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*, 10(21), 35-43. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/trujournal/article/view/56131>
- พระมหาศุภวัฒน์ สุานวุฒโฒ, และ นพวรรณ วิเศษสินธุ์. (2562). การจัดการแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เพื่อรองรับประเทศไทย 4.0. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 10(1).
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, และ พระมหาเสรีชน นิสสโร. (2556). การพัฒนารูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- ไพฑูรย์ พงศบุตร, และ วิลาสวงศ์ พงศบุตร. (2542). *คู่มือการอบรมมัคคุเทศก์ (พิมพ์ครั้งที่ 5 ed.)*. ศูนย์การศึกษาต่อเนื่องแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนก มณีรัตน์. (2550). *ทัศนะของนักท่องเที่ยวต่อการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ ณ อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก และ จังหวัดเพชรบูรณ์* [วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.)*. ราชบัณฑิตยสถาน.
- รุ่งนภา แจ่มรุ่งเรือง. (2550). *ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดระยอง* [รายงานการศึกษาระดับปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วีรณัฐ ดรุณสนธยา. (2563). *รูปแบบการบริหารจัดการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558* [ปริญญาานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ศศิณา ปาละสิงห์. (2547). *ความต้องการในการพัฒนาตนเองของข้าราชการพลเรือน สายสามัญ สังกัดศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี*. [วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารทั่วไป]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริวิช ดโนทัย. (2561). *กระบวนการวางแผนกลยุทธ์*. <http://www.nbc.mcu.ac.th/wp-content/uploads/2018/03/0160กระบวนการวางแผนกลยุทธ์-33f-.pdf>
- ศิวินิต อรรถวุฒิกุล, นรินทร์ สังข์รักษา, และ สมชาย ลักษณะานุรักษ์. (2560). *การพัฒนาแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของจังหวัดราชบุรี*. ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ (พฤษภาคม – สิงหาคม 2560), 10(2), 2392-2409.

ศุภลักษณ์ อัครางกุล. (2547). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว**. คลังน่านวิทยา.

สถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ. (ม.ป.ป.). **มาตรฐานระบบการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก**

สะดวก (ISO 41001). <https://www.masci.or.th/service/cert-iso41001/>

สมชาติ คู่อิน. (2552). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการวางแผน** [วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมบุญ อินเฒ่า. (2553). **การพัฒนาศาสนสถาน แห่งเพื่อการท่องเที่ยวบริเวณรอบเกาะ
รัตนโกสินทร์และเขตฝั่งธนบุรี** [ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต]. สถาบันเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2555). **กฎกระทรวงกำหนดลักษณะ หรือการจัดให้มี
อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการในอาคารสถานที่หรือบริการสาธารณะ
อื่น เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. 2555.**

<http://web1.dep.go.th/sites/default/files/files/law/194.pdf>

สำนักงานบริการศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2562). **สรุปสาระความรู้ โครงการ
อบรมจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ระยะเวลา 5 ปี สำนักบริการการศึกษา.**

<https://oes.stou.ac.th/wp-content/uploads/2019/10/2.->

%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%
%94%E0%B8%97%E0%B8%B3%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%
B8%A2%E0%B8%B8%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%A8%E0%B8%B2%E
0%B8%AA%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B9%8C-
%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A2%E0%B8%B0-5-
%E0%B8%9B%E0%B8%B5-
%E0%B8%AA%E0%B8%B3%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%
%9A%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%
B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A8%E0%B8%B6%E0%B8%81%
%E0%B8%A9%E0%B8%B2.pdf

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ
ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564.**

https://www.ubu.ac.th/web/files_up/03f2017052216244626.pdf

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2546). **ความหมายการท่องเที่ยว.**

<https://tourismatbuu.wordpress.com/%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B8%B8%E0%B9%89%E0%B9%80%E0%B8%9A%E0%B8%B7%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%95%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B9%88%E0%B8%AD/%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B>

9%88%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88/

สุริรัตน์ เตชะทวีวรรณ. (2545). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว** (เอกสารประกอบการสอน วิชา พฤติกรรมนักท่องเที่ยว). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2561). **การท่องเที่ยวหรืออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นเรื่องใกล้ตัวกว่าที่คิด**.

<https://tatreviewmagazine.com/article/community-based-tourism/>

อรรถวิท ศิลาน้อย, ญัฐพงษ์ ฉายแสงประทีป, วันทกัญจน์ สีมาโรจน์, และ วัฒนา ทนงค์แผง. (2562). ความต้องการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพระบรมธาตุนาถุน สำหรับการท่องเที่ยว เพื่อคนทั้งมวล. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**, 10(2).

อริสรา เสยานนท์. (2564). **องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจของนักท่องเที่ยววัยรุ่นในจังหวัดกรุงเทพมหานคร**.

อัยยรัช เศรษฐากรวัฒน์, วรวิดา บุญญาเมธาวร, และ ภูริวัจน์ เดชอุ่ม. (2566). แนวทางการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงศาสนาให้สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยในวิถีปกติใหม่. **วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ**, 6(2).

Bangkok Post. (2024). **Costumes at temples ignites trend**.

<https://www.bangkokpost.com/business/general/2793215/costumes-at-temples-ignites-trend>

Cherry, K. (2023). *Murray's Theory of Psychogenic Needs*.

<https://www.verywellmind.com/murrays-theory-of-psychogenic-needs-2795952>

Cochran, W. G. (1987). *Sampling techniques* (5 ed.). New York : Wiley.

Cooper, C. P., & Boniface, B. G. (1994). *The Geography of Travel and Tourism*. Heinemann.

Das, P., & Maitra, S. (2024). Priority areas of intervention for improving pedestrian infrastructure and facilities at tourist destinations in India. *Transport Policy*, 145, 126-136. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tranpol.2023.10.018>

Department of Religious Affairs. (2023). *List of Buddhist temples in Bangkok*. Ministry of Culture, Thailand. <https://www.dra.go.th>

Dickman, C. R. (1996). *Overview of the Impacts of Feral Cats on Australian Native Fauna*. Australian Nature Conservation Agency.

https://www.researchgate.net/publication/305408968_Overview_of_the_Impacts_of_Feral_Cats_on_Australian_Native_Fauna

Dickman, S. (1989). *Tourism: An Introductory Text*. Edward Arnold.

- Greenwald, A. G., & Leavitt, C. (1984). Audience Involvement in Advertising: Four Levels. *Journal of Consumer Research*, 11(1), 581-592.
<https://doi.org/10.1086/208994>
- Hamdani, M., Erlina, Purwoko, A., & Rujiman. (2024). Disability-Friendly Tourism Development Planning Model through Government Policy on Tourist Attractions and Hospitality Industry in Karo District. *Journal of Ecohumanism*, 3(7), 1332-1347. <https://doi.org/10.62754/joe.v3i7.4296>
- Huang, K., & Pearce, P. (2019). Visitors' perceptions of religious tourism destinations. *Journal of Destination Marketing & Management*, 14, 100371.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2019.100371>
- Kotler, P. (1997). *Marketing management : analysis, planning, implementation, and control* (9th ed.. ed.). Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2008). *Principles of marketing* (12 ed.). Prentice-Hall.
- Kurt, S. (2023). *Alderfer's ERG Theory*. <https://educationlibrary.org/alderfers-erg-theory/>
- Marina, N., & Butterworth-Heinemann, E. (2005). *Niche tourism : contemporary issues, trends and cases*. Elsevier.
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. Harper & Row.
- Mill, R. C. (1990). *Tourism : the international business*. Prentice-Hall International.
- Pathomchaiwat, P. P., Pattaraporn. (2015). The Temple Staff's Encounter with the Behavior of Foreign Tourists. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 197, 1520-1524.
- Rashid, A. G. (2018). Religious tourism – a review of the literature. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 1(2), 150-167. <https://doi.org/10.1108/JHTI-10-2017-0007>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. *The American psychologist.*, 55, 68-78.
- TourismThailand. (2020). 5 วัด 5 เอกลักษณ์ทั่วกรุงเทพ ที่ต้องมาเยือนให้ได้ซักครั้ง.
<https://thai.tourismthailand.org/Articles/5-วัด-5-เอกลักษณ์ทั่วกรุงเทพ-ที่ต้องมาเยือนให้ได้ซักครั้ง>
- Travel + Leisure. (2024). *Bangkok is the World's Most Visited City in 2024*.
<https://www.travelandleisure.com/bangkok-thailand-worlds-most-visited-in-2024-11698267>
- Traveloka TH. (2023). แจกพิกัดไหว้พระ 9 วัดดังในกรุงเทพฯ สำหรับสายมู วันเดียวก็ไหว้ครบ! <https://www.traveloka.com/th-th/explore/destination/9-temples-day-trip-bkk-2/258661>

Tripadvisor. (2024). **Religious Sites in Bangkok**. <https://www.tripadvisor.com/Attractions-g293916-Activities-c47-t10-Bangkok.html>

UNTourism. (2023). <https://www.unwto.org/tourism-statistics>

UNWTO. (2015). *International Tourism*. www.unwto.org

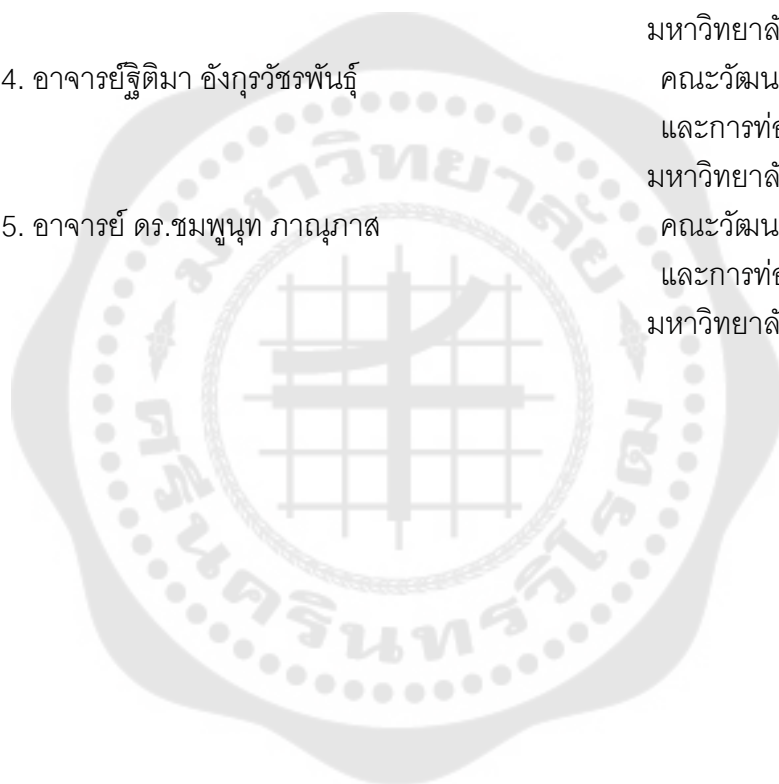

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยและแผนพัฒนา
สิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธ
ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤติกา สายณะรัตรัยชัย คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม
และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ ดร.อังสุมาลิน จำนงขอบ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม
และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์ ดร.อุษณีย์ วัชรไพศาลกุล คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม
และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. อาจารย์ยิฐติมา อังกรวัชรพันธุ์ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม
และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. อาจารย์ ดร.ชมพูนุท ภาณุภาส คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม
และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก
ของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

1. อาจารย์ ดร.องค์ บรรจุน	คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม
และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ ดร.ชมพูนุท ภาณุภาส	คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม
และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์ ดร.พุทธพร โคตรภัทร คำมาธิวิทย์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ภาคผนวก ข
จริยธรรมในการวิจัยมนุษย์

AF19-03-03.1
August, 2023

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
หนังสือฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

ชื่อโครงการวิจัย : แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย : นางสาวพิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล

หน่วยงานต้นสังกัด : คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หมายเลขรับรองโครงการวิจัย : SWUEC-682056

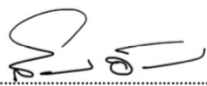
รายการเอกสารที่รับรอง :

1. แบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณา	ฉบับที่ 4 ลงวันที่ 20 มีนาคม 2568
2. โครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์	ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2568
3. เอกสารข้อมูลและขอความยินยอมสำหรับอาสาสมัคร	ฉบับที่ 4 ลงวันที่ 20 มีนาคม 2568
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 22 มกราคม 2568
5. ประวัติผู้วิจัย	

ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยยึดหลักเกณฑ์ตาม Declaration of Helsinki, Belmont Report, International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP), International Guidelines for Human Research ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามโครงการวิจัยนี้ได้

วันที่รับรอง : 23 มีนาคม 2568

วันที่หมดอายุ : 22 มีนาคม 2569

(ลงชื่อ).....

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนทสกุล)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

ชุดสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ (ชุดที่ 2)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หน่วยจริยธรรมและมาตรฐานการวิจัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาคารนวัตกรรม ศ.ดร.สาโรช บัวศรี ชั้น 17

โทร. (02) 6495000 ต่อ 17503, 17506 โทรสาร (02) 2042590

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ที่ อว 8718/744

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

13 พฤษภาคม 2568

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คณบดีคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก เขตพื้นที่จันทบุรี

เนื่องด้วย นางสาวพิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร” โดยมี อาจารย์ ดร.ก้องกนก เสาวภาวงศ์ และอาจารย์ ดร.อัญชลี ตันพเทศ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ และได้ผ่านการรับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลข รับรอง : SWUEC- 682056

ในการนี้ นิสิตขออนุญาตเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร กับ อาจารย์ ดร.ณัฐกิตติ์ ตันสมรส เพื่อเป็นข้อมูล ในการวิจัย ในเดือนพฤษภาคม 2568 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขออนุญาต และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา ลิ้มนันทกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน รักษาการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 084 619 6955

ที่ อว 8718/744

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

13 พฤษภาคม 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

นมัสการ เจ้าอาวาสวัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร

เนื่องด้วย นางสาวพิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร” โดยมี อาจารย์ ดร.กึ่งกนก เสาวภาวงศ์ และอาจารย์ ดร.อัญชัญ ดัณตเทศ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ และได้ผ่านการรับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลข รับรอง : SWUEC- 682056

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล โดยใช้ 1) แบบสอบถามแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร กับ นักท่องเที่ยวชาวไทย และ 2) แบบสัมภาษณ์แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร กับ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการอำนวยความสะดวกภายในวัด เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ในเดือนพฤษภาคม 2568 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลิ่มนันทกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน วิชาการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 084 619 6955

ที่ อว 8718/693

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

6 พฤษภาคม 2568

เรื่อง ขออนุญาตขอทราบข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัย

เนื่องด้วย นางสาวพิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร” โดยมี อาจารย์ ดร.ก้องกนก เสาวภาวงศ์ และอาจารย์ ดร.อัญชัญ ตันพเทศ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้ผ่านการรับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลข รับรอง : SWUEC- 682056

ในการนี้ นิสิตขออนุญาตขอทราบข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร กับ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการ จำนวน 3-5 ท่าน เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ในเดือนพฤษภาคม 2568 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียด ดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขออนุญาต และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 084 619 6955

ที่ อว 8718/693

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

6 พฤษภาคม 2568

เรื่อง ขออนุญาตขอความเห็นชอบข้อมูลเพื่อการวิจัย

นมัสการ เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

เนื่องด้วย นางสาวพิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร” โดยมี อาจารย์ ดร.กิ่งกนก เสาวภาวงศ์ และอาจารย์ ดร.อัญชัญ ตันตเทศ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้ผ่านการรับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลข รับรอง : SWUEC- 682056

ในการนี้ นิสิตขออนุญาตขอความเห็นชอบข้อมูล โดยใช้ 1) แบบสอบถามแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร กับ นักท่องเที่ยวชาวไทย และ 2) แบบ สัมภาษณ์แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร กับ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการอำนวยความสะดวกภายในวัด เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ในเดือนพฤษภาคม 2568 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความเห็นชอบ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 084 619 6955

ที่ อว 8718/693

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

6 พฤษภาคม 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

นมัสการ เจ้าอาวาสวัดไตรมิตรวิทยารามวิหาร

เนื่องด้วย นางสาวพิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร” โดยมี อาจารย์ ดร.กึ่งกนก เสาวภาวงศ์ และอาจารย์ ดร.อัญชัญ ตันตพเทศ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ และได้ผ่านการรับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลข รับรอง : SWUEC- 682056

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร กับนักท่องเที่ยวชาวไทย เพื่อเป็น ข้อมูลในการวิจัย ในเดือนพฤษภาคม 2568 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 084 619 6955

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสำรวจเพื่อการวิจัย

แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง แบบสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบทรัพยากรและศักยภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยขอขอบคุณล่วงหน้าสำหรับความร่วมมือในการให้ข้อมูล และขอรับรองว่าข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้ในการศึกษาเท่านั้น

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	มี	ไม่มี
1.1 วัดมีป้ายบอกข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่และประวัติความเป็นมา		
1.2 มีพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของวัด		
1.3 มีการติดตั้งไฟส่องสว่างในพื้นที่สำคัญของวัดเพื่อเพิ่มความสะดวก		
1.4 มีที่นั่งพักในบริเวณพื้นที่ชมวิวหรือจุดสำคัญ		
1.5 มีการจัดโซนสำหรับให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่มาปฏิบัติธรรมอย่างชัดเจน		
2. ด้านกิจกรรม (Activities)		
2.1 มีพื้นที่จัดกิจกรรมทางศาสนาที่เพียงพอ		
2.2 มีการติดตั้งอุปกรณ์สำหรับการจัดกิจกรรม เช่น เวที เครื่องเสียง หรือจุดบริการไฟฟ้า		
2.3 มีอุปกรณ์สำหรับผู้สูงอายุหรือผู้พิการที่เข้าร่วมกิจกรรม เช่น รถเข็น หรือทางลาด		
2.4 มีพื้นที่สำหรับกิจกรรมกลุ่ม เช่น การทำบุญร่วมกันหรือการปฏิบัติธรรมแบบกลุ่ม		
2.5 มีจุดบริการข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่จัดในวัด		
3. ด้านการเข้าถึง (Access)		
3.1 มีป้ายบอกทางที่ชัดเจนตั้งแต่บริเวณทางเข้าวัด		

3.2 มีทางเข้าที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ		
3.3 มีบริการข้อมูลแผนที่วัดในรูปแบบที่เข้าใจง่าย		
3.4 มีพื้นที่สำหรับรับ-ส่งนักท่องเที่ยวหรือผู้มาปฏิบัติธรรมอย่างปลอดภัย		
3.5 มีการเชื่อมโยงกับขนส่งสาธารณะ เช่น รถสองแถวหรือรถประจำทาง		
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)		
4.1 มีที่จอดรถเพียงพอสำหรับผู้มาเยือน		
4.2 มีห้องน้ำสะอาดและเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว		
4.3 มีจุดบริการน้ำดื่มหรือร้านค้าขายเครื่องดื่มภายในวัด		
4.4 มีระบบจัดการขยะที่ชัดเจนและเหมาะสมในวัด		
4.5 มีจุดบริการให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือสำหรับผู้มาเยือน		
5. ด้านที่พัก (Accommodation)		
5.1 มีที่พักชั่วคราวสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม		
5.2 มีพื้นที่นั่งพักผ่อนที่ร่มเย็นและสะดวกสบาย		
5.3 มีการแบ่งเขตที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ปฏิบัติธรรมอย่างชัดเจน		
5.4 มีการดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่ที่พักอย่างต่อเนื่อง		
5.5 มีจุดให้บริการเครื่องแต่งกายเพิ่มเติม		

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรและศักยภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยขอขอบคุณล่วงหน้าสำหรับความร่วมมือในการให้ข้อมูลเชิงลึก และขอรับรองว่าข้อมูลที่ท่านให้มานั้นจะได้รับการรักษาความปลอดภัย และจะนำไปใช้ในการศึกษาเท่านั้น

วันที่.....เวลา.....

รูปแบบการสัมภาษณ์.....สถานที่.....

ผู้ให้สัมภาษณ์อนุญาตให้ผู้วิจัยบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ ☐ อนุญาต ☐ ไม่อนุญาต

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ-นามสกุล.....อายุงาน.....ปี

สถานที่ทำงานปัจจุบัน.....ตำแหน่ง.....

ส่วนที่ 2 สัมภาษณ์เรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรและศักยภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร”

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

จากประสบการณ์ของท่าน ท่านคิดว่าสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถานของกรุงเทพฯ มีส่วนช่วยให้สถานที่ดูน่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด? มีตัวอย่างหรือแนวทางใดที่ท่านเห็นว่าสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้อีกบ้าง?

.....

.....

.....

2. ด้านกิจกรรม (Activities)

ท่านคิดว่าศาสนสถานของกรุงเทพฯ มีความพร้อมด้านพื้นที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมที่เปิดให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม เช่น การสวดมนต์ ฟังธรรม หรือกิจกรรมวัฒนธรรมหรือไม่? หากควรปรับปรุงท่านแนะนำอย่างไร?

.....

.....

.....

3. ด้านการเข้าถึง (Access)

ในมุมมองของท่าน ศาสนสถานในกรุงเทพฯ เข้าถึงได้ง่ายสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ใช้รถเข็นหรือไม่? มีประเด็นใดที่ควรปรับปรุงหรือเพิ่มเติมเพื่อให้การเข้าถึงเป็นธรรมและเหมาะสมกับทุกกลุ่ม?

.....

.....

.....

4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน (Amenities)

สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ที่นั่งพัก จุดน้ำดื่ม หรือจุดบริการข้อมูล มีเพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือไม่? ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรเพิ่มเติมบ้าง?

.....

.....

.....

5. ด้านพื้นที่พักและการบริการต้อนรับ (Accommodation)

ท่านคิดว่าศาสนสถานควรมีจุดพักผ่อนหรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในลักษณะใด จึงจะสามารถรองรับคนหลากหลายกลุ่มได้ โดยยังคงความเรียบร้อยและความเหมาะสมของพื้นที่ทางศาสนา?

.....

.....

.....

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยขอขอบคุณล่วงหน้าสำหรับความร่วมมือในการให้ข้อมูล และขอรับรองว่าข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้ในการศึกษาเท่านั้น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ตามความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ	☐ 1. ชาย	☐ 2. หญิง	☐ 3. LGBTQ+
1. อายุ	☐ 1. ต่ำกว่า 20 ปี	☐ 2. 21-30 ปี	☐ 3. 31-40 ปี
	☐ 4. 41-50 ปี	☐ 5. 51-60 ปี	☐ 6. 61 ปีขึ้นไป
3. อาชีพ	☐ 1. นักเรียน/นักศึกษา	☐ 2. ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ	
	☐ 3. พนักงานบริษัทเอกชน	☐ 4. ธุรกิจส่วนตัว	
	☐ 5. อื่นๆ โปรดระบุ.....		
4. รายได้	☐ 1. ต่ำกว่า 15,000 บาท	☐ 2. 15,001-25,000 บาท	
	☐ 3. 25,001-35,000 บาท	☐ 4. มากกว่า 35,000 บาทขึ้นไป	
4. การศึกษา	☐ 1. ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ 2. ปริญญาตรี	
	☐ 3. สูงกว่าปริญญาตรี	☐ 4. อื่นๆ โปรดระบุ.....	
5. สถานภาพ	☐ 1. โสด	☐ 2. สมรส	☐ 3. อื่นๆ โปรดระบุ.....

ส่วนที่ 2 ความต้องการของนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความต้องการ ☐ ตามความเป็นจริงของท่าน

ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร	ระดับความต้องการ				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	5	4	3	2	1
1. ความต้องการในการประสบความสำเร็จ					
1.1 ท่านเดินทางมาศาสนสถานเพื่อขอพรให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ครอบครัว การงาน หรือการศึกษา					
1.2 ท่านต้องการให้มีแนวทางหรือคำแนะนำจากพระสงฆ์หรือผู้รู้ในศาสนาเกี่ยวกับหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมความสำเร็จในชีวิต					
1.3 ท่านรู้สึกว่าการเดินทางมาศาสนสถานช่วยให้ท่านพัฒนาตนเองทั้งในด้านจิตใจและความคิด					
2. ความต้องการในการเชื่อมั่น					
2.1 ท่านเดินทางมาศาสนสถานเพื่อต้องการใช้เวลาเงียบสงบในการไตร่ตรองและทำสมาธิ					
2.2 ท่านรู้สึกว่าการเดินทางมาศาสนสถานช่วยให้ท่านสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเอง					
2.3 สภาพแวดล้อมของศาสนสถานช่วยเสริมความเชื่อมั่นให้กับท่าน					
3. ความต้องการในความสัมพันธ์					
3.1 ท่านต้องการให้มีกิจกรรมที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวคนอื่น เช่น การสนทนาธรรม หรือการทำบุญร่วมกัน					
3.2 ท่านรู้สึกว่สิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถานเอื้อต่อการพบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เช่น พื้นที่สนทนา หรือจุดพักผ่อนในวัด มีความสำคัญ					
3.3 ท่านรู้สึกว่ศาสนสถานเป็นสถานที่ที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวหรือเพื่อน					

ส่วนที่ 3 ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความต้องการ ตามความเป็นจริงของท่าน

ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร	ระดับความต้องการ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)					
1.1 ท่านต้องการให้มีพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมของศาสนสถาน					
1.2 ท่านต้องการให้มีการปรับปรุงแสงสว่างในพื้นที่สำคัญของศาสนสถาน					
1.3 ท่านต้องการให้ศาสนสถานมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่สวยงาม					
1.4 ท่านต้องการให้มีระบบมัคคุเทศก์ (คู่มือท่องเที่ยว) ที่ช่วยแนะนำจุดสำคัญในศาสนสถาน					
2. ด้านกิจกรรม (Activities)					
2.1 ท่านต้องการให้ทางศาสนสถานจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรมเพิ่มเติม					
2.2 ท่านต้องการให้มีการเพิ่มอุปกรณ์หรือพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการที่เข้าร่วมกิจกรรม					
2.3 ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม เช่น การแสดงศิลปะไทยหรือการเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา					
2.4 ท่านต้องการให้มีช่องทางสื่อสารกิจกรรมที่เข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย เช่น เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย และป้ายประชาสัมพันธ์					
3. ด้านการเข้าถึง (Access)					
3.1 ท่านต้องการให้มีป้ายบอกทางในศาสนสถานชัดเจนและมีหลายภาษาเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น					
3.2 ท่านต้องการให้ทางศาสนสถานจัดทำแผนที่แบบกระดาษหรือแบบดิจิทัลที่เข้าใจง่าย					

ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกของการ ท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร	ระดับความต้องการ				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	5	4	3	2	1
3. ด้านการเข้าถึง (Access)					
3.3 ท่านต้องการให้มีการปรับปรุงเส้นทางเดินภายในศาสนสถานให้ สะดวกและปลอดภัยมากขึ้น					
3.4 ท่านต้องการให้มีบริการเชื่อมต่อกับขนส่งสาธารณะ เช่น รถสอง แถวหรือรถประจำทางเพิ่มเติม					
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)					
4.1 ท่านต้องการให้มีพื้นที่จอดรถเพิ่มเติมที่สะดวกและเพียงพอ					
4.2 ท่านต้องการให้มีจุดบริการน้ำดื่มในบริเวณศาสนสถาน					
4.3 ท่านต้องการให้มีสุขาที่สะอาดและได้มาตรฐานในวัดศาสนสถาน					
4.4 ท่านต้องการให้มีร้านค้าหรือร้านอาหารที่จำหน่ายอาหารและ เครื่องดื่มภายในศาสนสถานหรือบริเวณใกล้เคียง					
5. ด้านที่พัก (Accommodation)					
5.1 ท่านต้องการให้พื้นที่พักผ่อนมีความสะอาดและปลอดภัยมากขึ้น					
5.2 ท่านต้องการให้มีพื้นที่พักผ่อนชั่วคราวสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ห้องนั่งพักในร่ม					
5.3 ท่านต้องการให้ศาสนสถานเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับ การพักผ่อน					
5.4 ท่านต้องการให้ที่พักในศาสนสถานมีสภาพแวดล้อมที่สงบ					

**ส่วนที่ 4 แบบสอบถามความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก
แหล่งท่องเที่ยวศาสนสถาน**

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาศาสนสถานหรือสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิง
ศาสนา

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เพื่อพัฒนาแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ถอดเทปการสัมภาษณ์: อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

นิสิต: จากประสบการณ์ของท่าน ท่านคิดว่าสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถานของกรุงเทพฯ มีส่วนช่วยให้สถานที่ที่น่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวมากขึ้นเพียงใด? และมีตัวอย่างหรือแนวทางใดที่ท่านเห็นว่าสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้บ้าง?

อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ: ศาสนสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยวพิเศษประเภทหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วยสิ่งที่จับต้องได้และไม่ได้ ในบริบทของศาสนาพุทธ สิ่งดึงดูดใจไม่ใช่แค่สิ่งปลูกสร้าง แต่รวมถึงบรรยากาศ ความศรัทธา และความเชื่อของผู้คนรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคแรก คือ การท่องเที่ยวเพื่อทำบุญ เช่น การทอดกฐิน ยุคที่สอง คือ การไปตามรอยพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียง ยุคที่สาม คือ การสร้างจุดสนใจทางกายภาพเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น การสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่ รูปปั้นบุคคลสำคัญ หรือตกแต่งผนังด้วยภาพการ์ตูน เช่น โดราเอมอน อย่างไรก็ตาม ควรมีกรอบแนวคิดและข้อจำกัดด้านความเหมาะสม เช่น การวาดภาพการ์ตูนภายในพระอุโบสถนั้นอาจสร้างความขัดแย้ง เพราะถึงแม้จะดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ แต่ต้องไม่ขัดต่อหลักธรรมและความศรัทธาของศาสนา ดังนั้นการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกควรอยู่บนพื้นฐานของ ความเหมาะสม การบริหารจัดการที่ถูกต้องตามกฎหมายความสอดคล้องกับสถานะของศาสนสถานในฐานะมรดกทางวัฒนธรรม

ด้านกิจกรรม

นิสิต: ท่านคิดว่าศาสนสถานในกรุงเทพฯ มีความพร้อมด้านพื้นที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมที่เปิดให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม เช่น การสวดมนต์ ฟังธรรม หรือกิจกรรมวัฒนธรรมหรือไม่? หากควรปรับปรุง ท่านแนะนำอย่างไร?

อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ: กิจกรรมทางศาสนาสามารถเปิดให้บุคคลทั่วไปมีส่วนร่วมได้ ทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ เช่น การหล่อเทียนพรรษา การฟังธรรม หรือเวียนเทียน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ควรมีการสื่อสารที่ชัดเจน เช่น บ้ายอธิบายขั้นตอน หรือมีเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลปัจจุบัน ปัญหาสำคัญคือขาดบุคลากรในการแนะนำข้อมูล และมีป้ายไม่เพียงพอหรือไม่ชัดเจน ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่เข้าใจรายละเอียดอีกทั้งควรหลีกเลี่ยงการพัฒนาเชิง “พุทธพาณิชย์” ที่มากเกินไป เพราะอาจส่งผลลบต่อภาพลักษณ์ของศาสนา จำเป็นต้องสร้างสมดุลระหว่างการท่องเที่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ โดยควรมีคณะกรรมการบริหารจัดการรายได้และกิจกรรมอย่างเหมาะสม

ด้านการเข้าถึง

นิสิต: ในมุมมองของท่าน ศาสนสถานในกรุงเทพฯ เข้าถึงได้ง่ายสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ใช้รถเข็นหรือไม่? และมีประเด็นใดที่ควรปรับปรุง?

อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ: ต้องพิจารณาสองมิติ ได้แก่ 1. การเข้าถึงจากภายนอก – นักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งไม่ได้ตั้งใจมาศาสนสถานโดยเฉพาะ แต่เดินผ่านและเห็นว่าสถานที่สวยงามจึงแวะเข้าชม ซึ่งสะท้อนว่าศาสนสถานต้องดึงดูดได้แม้ในระดับพื้นที่ผ่าน 2. การเข้าถึง

ภายในวัด มีทางลาด และมีที่เก็บรถเข็นหรือวีลแชร์อย่างเป็นระบบ เพื่อรองรับผู้สูงอายุหรือผู้พิการ ให้ใช้งานได้สะดวกและไม่รบกวนทัศนียภาพ

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

นิสิต: สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ที่นั่งพัก จุดดื่ม น้ำ หรือจุดบริการข้อมูล มีเพียงพอและเหมาะสมหรือไม่? ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมหรือไม่?

อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ: ในกรุงเทพฯ มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานค่อนข้างครบถ้วนในวัดขนาดใหญ่ เช่น ห้องน้ำ ลิฟต์ หรือบันไดเลื่อน แต่ควรมีห้องเปลี่ยนเสื้อผ้าให้เหมาะสม จุดเก็บวีลแชร์ที่จัดวางอย่างมีระเบียบที่นั่งพักในที่ร่มเพียงพอรวมถึงมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูลหลายภาษาได้อย่างครบถ้วน

ด้านที่พัก

นิสิต: ท่านคิดว่าศาสนสถานควรมีจุดพักผ่อนหรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในลักษณะใด เพื่อรองรับผู้คนที่หลากหลายกลุ่ม โดยยังคงไว้ซึ่งความเหมาะสมของพื้นที่ทางศาสนา?

อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ: ควรมีจุดนั่งพักทุก 100 เมตร เพื่อให้นักท่องเที่ยวไม่เหนื่อยล้าจนเกินไป ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอาจอยู่ในรูปแบบร้านกาแฟภายในวัดก็ได้ หากออกแบบให้กลมกลืนกับศาสนสถาน ไม่รบกวนบรรยากาศ ทั้งนี้ทุกอย่างต้องดำเนินการภายใต้กรอบของ “ความเหมาะสม” ทั้งในเชิงศรัทธา ความงาม และการจัดการที่ไม่กระทบจิตใจผู้ศรัทธา

ถอดเทปการสัมภาษณ์ : ผู้เชี่ยวชาญจากกรมการศาสนาท่านที่ 1

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

นิสิต: “จากประสบการณ์ของท่าน ท่านคิดว่าสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถานของกรุงเทพฯ มีส่วนช่วยให้สถานที่ดูน่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด? มีตัวอย่างหรือแนวทางใดที่ท่านเห็นว่าสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้อีกบ้าง?”

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 1: “สิ่งอำนวยความสะดวกมีส่วนช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวแน่นอนครับ แต่หลายวัดในกรุงเทพฯ ยังไม่ได้ให้ความสำคัญตรงนี้นัก ส่วนใหญ่ยังไม่มีการปรับปรุงด้านนี้เท่าที่ควร ทั้งที่จริงแล้วมันสำคัญมาก ผมคิดว่าสามารถเพิ่มในส่วนของการนิทรรศการ ประวัติศาสตร์ หรือประวัติชุมชนรอบวัดก็จะช่วยสร้างความน่าสนใจได้อีกมาก”

ด้านกิจกรรม

นิสิต: “ศาสนสถานของกรุงเทพฯ มีความพร้อมด้านพื้นที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมที่เปิดให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด?”

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 1: “กิจกรรมทางศาสนา มีอยู่แล้วในหลายวัด แต่พื้นที่แต่ละวัดไม่เท่ากัน ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวก็ต่างกันไป ผมคิดว่าควรมีการประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้นด้วย ให้คนทั่วไปได้ทราบว่ามิกิจกรรมอะไรที่สามารถเข้าร่วมได้ ซึ่งต้องไม่ขัดกับความเชื่อหรือพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของวัด”

ด้านการเข้าถึง

นิสิต: ในมุมมองของท่าน ศาสนสถานในกรุงเทพฯ เข้าถึงได้ง่ายสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ใช้รถเข็นหรือไม่? และมีประเด็นใดที่ควรปรับปรุง?

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 1: “สิ่งสำคัญคือควรเพิ่มพื้นที่จอดรถให้เพียงพอ รวมถึงพื้นที่สำหรับบริการรถเข็นอย่างเหมาะสมครับ นอกจากนี้ควรมีการติดตั้งป้ายอักษรเบรลล์หรือป้ายบอกทางด้วยเสียง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการทางสายตา และควรปรับปรุงห้องสุขาให้สะอาด ทันสมัย รวมถึงมีบริการอินเทอร์เน็ต Wi-Fi ในพื้นที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้น”

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

นิสิต: “สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ที่นั่งพัก จุดน้ำดื่ม หรือจุดบริการข้อมูล มีเพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือไม่?”

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 1: “ควรปรับปรุงอีกเยอะครับ เช่น ห้องน้ำควรสะอาด ทันสมัย มีป้ายสื่อความหมายหลายภาษา อยากให้มีบริการ Wi-Fi ด้วย รวมถึงแอปพลิเคชันหรือ QR Code สำหรับแนะนำวัดและกิจกรรม นอกจากนี้ควรมีพื้นที่สำหรับผู้ใช้รถเข็น และเพิ่มเจ้าหน้าที่ที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม”

ด้านที่พัก

นิสิต: “ศาสนสถานควรมีจุดพักผ่อนหรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในลักษณะใด จึงจะสามารถรองรับคนหลากหลายกลุ่มได้?”

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 1: “ควรมีจุดนั่งพักที่เพียงพอ โดยเฉพาะในร่ม เพราะบางช่วงคนมาเยอะ จะเกิดความแออัด และอยากให้มีการออกแบบตามหลัก universal design รองรับได้ทั้งผู้สูงอายุ เด็ก และผู้พิการ”

ถอดเทปการสัมภาษณ์: ผู้เชี่ยวชาญจากกรมการศาสนาท่านที่ 2

ด้านสิ่งดึงดูดใจ

นิสิต: “จากประสบการณ์ของท่าน ท่านคิดว่าสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถานของกรุงเทพฯ มีส่วนช่วยให้สถานที่ดูน่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด?”

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2: “สิ่งอำนวยความสะดวกถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญมากในการสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว วัดบางแห่งอาจยังไม่ให้ความสำคัญตรงนี้เท่าไร เช่นวัดที่มีขนาดเล็ก ทั้งที่จริงๆ แล้วสามารถปรับให้เป็นจุดแข็งได้ เช่น ทำให้เป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชน หรือเพิ่มองค์ประกอบด้านศิลปวัฒนธรรมภายในวัดให้มากขึ้น”

ด้านกิจกรรม

นิสิต: “ศาสนสถานของกรุงเทพฯ มีความพร้อมด้านพื้นที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมหรือไม่?”

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2: “มีบ้างครับ แต่ไม่ครอบคลุมทุกวัด ขึ้นอยู่กับพื้นที่และการจัดการภายใน แต่ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ว่าเปิดกิจกรรมอะไรอยู่บ้าง เช่น การเวียนเทียนสวนมนต์ หรือกิจกรรมวัฒนธรรม”

ด้านการเข้าถึง

นิสิต: ในมุมมองของท่าน ศาสนสถานในกรุงเทพฯ เข้าถึงได้ง่ายสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ใช้รถเข็นหรือไม่? และมีประเด็นใดที่ควรปรับปรุง?

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2: “ควรมีการจัดการพื้นที่จอดรถให้เหมาะสมกับจำนวนนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลที่คนเยอะครับ อีกอย่างคือควรมีพื้นที่รองรับสำหรับผู้ใช้รถเข็นให้เพียงพอ และอยากให้มีการติดตั้งป้ายอักษรเบรลล์หรือป้ายเสียงสำหรับผู้พิการทางสายตาด้วยครับ ส่วนห้องสุขาก็ควรได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยและสะอาด พร้อมทั้งควรมีบริการ Wi-Fi เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกขึ้นครับ”

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

นิสิต: “สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในวัด มีเพียงพอและเหมาะสมหรือไม่?”

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2: “มีเพียงพอ แต่ขึ้นอยู่กั้วัดและจำนวนนักท่องเที่ยว เช่น ถ้ามีนักท่องเที่ยวเยอะบางช่วงก็อาจไม่พอ ควรเพิ่มตู้น้ำอัตโนมัติ เพิ่มพื้นที่จอดรถ รวมถึงป้ายเสียงสำหรับผู้พิการทางการมองเห็นก็ควรมี”

ด้านที่พัก

นิสิต: “แล้วศาสนสถานควรมีจุดพักผ่อนในลักษณะใด?”

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2: “ควรออกแบบให้กลมกลืนกับบรรยากาศวัด มีความเรียบร้อย มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่เข้าถึงง่าย และควรออกแบบให้รองรับผู้สูงอายุและผู้ใช้รถเข็นด้วย โดยเฉพาะช่วงเทศกาลที่คนเยอะ”

ถอดเทปการสัมภาษณ์: พระอาจารย์ท่านที่ 1

ด้านสิ่งดึงดูดใจ

นิสิต: จากประสบการณ์ของท่าน ท่านคิดว่าสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถานของกรุงเทพฯ มีส่วนช่วยให้สถานที่ดูน่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด? มีตัวอย่างหรือแนวทางใดที่ท่านเห็นว่าสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้อีกบ้าง?

พระอาจารย์ท่านที่ 1: “สิ่งอำนวยความสะดวกในวัด เช่น ทางเดินและห้องน้ำ มีส่วนช่วยให้นักท่องเที่ยวรู้สึกประทับใจ เพราะเป็นเรื่องของความสะอาดและความปลอดภัย ถ้าเราดูแลสิ่งเหล่านี้ให้ดี จะทำให้วัดน่าเข้ามาเยี่ยมชมมากขึ้น”

ด้านกิจกรรม

นิสิต: ท่านคิดว่าศาสนสถานของกรุงเทพฯ มีความพร้อมด้านพื้นที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมที่เปิดให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม เช่น การสวดมนต์ ฟังธรรม หรือกิจกรรมวัฒนธรรมหรือไม่? หากควรปรับปรุง ท่านแนะนำอย่างไร?

พระอาจารย์ท่านที่ 1: “โดยทั่วไปทางวัดมีการจัดกิจกรรมสวดมนต์เป็นประจำ เช่น รอบเช้าและรอบบ่าย มีอุปกรณ์และสถานที่รองรับพอสมควร ถึงแม้จะยังไม่ได้สมบูรณ์แบบ แต่ก็ถือว่าเพียงพอในระดับหนึ่ง”

ด้านการเข้าถึง

นิสิต: ในมุมมองของท่าน ศาสนสถานในกรุงเทพฯ เข้าถึงได้ง่ายสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ใช้รถเข็นหรือไม่? มีประเด็นใดที่ควรปรับปรุงหรือเพิ่มเติมเพื่อให้การเข้าถึงเป็นธรรมและเหมาะสมกับทุกกลุ่ม?

พระอาจารย์ท่านที่ 1: “ยังมีบางจุดที่เข้าถึงได้ยาก เช่น ทางต่างระดับหรือทางลาดสำหรับผู้พิการยังไม่เพียงพอ ต้องปรับให้เหมาะสมมากกว่านี้โดยเฉพาะผู้พิการทางสายตาหรือผู้ใช้รถเข็น”

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

นิสิต: สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ที่นั่งพัก จุดน้ำดื่ม หรือจุดบริการข้อมูล มีเพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือไม่? ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรเพิ่มเติมบ้าง?

พระอาจารย์ท่านที่ 1: “ห้องน้ำกับที่นั่งพักมีอยู่ในระดับมาตรฐาน อาจจะมีห้องน้ำแอร์ในบางจุด แต่ก็พอเพียงกับการใช้งานในปัจจุบัน ส่วนจุดบริการข้อมูลนั้นยังน่าจะต้องเสริมในบางวัด”

ด้านที่พัก

นิสิต: ท่านคิดว่าศาสนสถานควรมีจุดพักผ่อนหรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในลักษณะใด จึงจะสามารถรองรับคนหลากหลายกลุ่มได้ โดยยังคงความเรียบร้อยและความเหมาะสมของพื้นที่ทางศาสนา?

พระอาจารย์ท่านที่ 1: “ควรออกแบบให้กลมกลืนกับบริบทของวัด เช่น ถ้าเป็นวัดอรุณ ก็ควรมีลักษณะศิลปะแบบจีนให้สอดคล้องกับโบราณสถาน ไม่ใช่แปลกแยกจากสถาปัตยกรรมเดิม”

ถอดเทปการสัมภาษณ์: พระอาจารย์ท่านที่ 2

ด้านสิ่งดึงดูดใจ

นิสิต: จากประสบการณ์ของท่าน ท่านคิดว่าสิ่งอำนวยความสะดวกในศาสนสถานของกรุงเทพฯ มีส่วนช่วยให้สถานที่ดูน่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด? มีตัวอย่างหรือแนวทางใดที่ท่านเห็นว่าสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้อีกบ้าง?

พระอาจารย์ท่านที่ 2: “เรื่องทางเดินหรือห้องน้ำ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว ถ้าจัดให้ดี สะอาด ปลอดภัย มันก็เป็นสิ่งหนึ่งที่นักท่องเที่ยวใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาก่อนเข้าวัด เราควรรักษามาตรฐานพวกนี้ไว้ให้”

ด้านกิจกรรม

นิสิต: ท่านคิดว่าศาสนสถานของกรุงเทพฯ มีความพร้อมด้านพื้นที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมที่เปิดให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม เช่น การสวดมนต์ ฟังธรรม หรือกิจกรรมวัฒนธรรมหรือไม่? หากควรปรับปรุง ท่านแนะนำอย่างไร?

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2: “โดยทั่วไปวัดมีการจัดสวดมนต์ประจำอยู่แล้วทั้งรอบเช้าและรอบบ่าย มีอุปกรณ์ที่เพียงพอในระดับหนึ่ง อาจไม่ได้หรูหราหรือครบครันทั้งหมด แต่ก็สามารถรองรับกิจกรรมพื้นฐานได้”

ด้านการเข้าถึง

นิสิต: ในมุมมองของท่าน ศาสนสถานในกรุงเทพฯ เข้าถึงได้ง่ายสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ใช้รถเข็นหรือไม่? มีประเด็นใดที่ควรปรับปรุงหรือเพิ่มเติมเพื่อให้การเข้าถึงเป็นธรรมและเหมาะสมกับทุกกลุ่ม?

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2: “ยังมีข้อจำกัดอยู่บ้าง โดยเฉพาะทางต่างระดับที่ยังไม่สะดวกกับผู้ใช้รถเข็นหรือผู้พิการทางสายตา ต้องเสริมเรื่องทางลาดและป้ายบอกทางให้ชัดเจนขึ้นเพื่อให้เข้าถึงได้จริง ๆ สำหรับทุกคน”

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

นิสิต: สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ที่นั่งพัก จุดน้ำดื่ม หรือจุดบริการข้อมูล มีเพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือไม่? ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรเพิ่มเติมบ้าง?

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2: “ห้องน้ำและที่นั่งพักมีอยู่พอประมาณ แต่บางวัดยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกบางอย่าง เช่น ห้องแอร์หรือพื้นที่ร่มที่เหมาะสมสำหรับพักผ่อนในวันที่อากาศร้อน อาจต้องปรับปรุงเพิ่มเติมให้เหมาะสมมากขึ้น”

ด้านที่พัก

นิสิต: ท่านคิดว่าศาสนสถานควรมีจุดพักผ่อนหรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในลักษณะใด จึงจะสามารถรองรับคนหลากหลายกลุ่มได้ โดยยังคงความเรียบร้อยและความเหมาะสมของพื้นที่ทางศาสนา?

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2: “ควรออกแบบให้เหมาะสมกับศิลปกรรมของวัดแต่ละแห่ง เช่นถ้าเป็นวัดที่มีลักษณะไทยโบราณ ก็ควรคงเอกลักษณ์นั้นไว้ การมีร้านค้าแพหรือศูนย์บริการก็สามารถทำได้ แต่ต้องกลมกลืนกับบริบทวัด ไม่ให้ดูขัดตา”

ภาคผนวก จ

แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยว
เชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

แผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

จัดทำโดย

นางสาวพิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล

ดร.กึ่งกนก เสาวภาวงศ์

ดร. อัญชัย ตัณขเทศ

สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ศศ.ม.)

คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ก

คำนำ

แผนพัฒนาฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “แผนการพัฒนาล้างอำนาจความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร” จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาทรัพยากรในพุทธสถาน ความต้องการของนักท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาอย่างเหมาะสม โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านล้างอำนาจความสะดวก และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือ SWOT และ TOWS Matrix

คณะผู้จัดทำได้จัดทำกรอบยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ และรายการแนวทางการพัฒนาที่สามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาล้างอำนาจความสะดวกในพุทธสถานของกรุงเทพมหานครได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า แผนพัฒนาฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาในประเด็นด้านการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริม พัฒนา และบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาให้มีความพร้อมและยั่งยืน

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

บทที่ 1.....	1
บทนำ	1
บทที่ 2 สถานการณ์แนวโน้มด้านการท่องเที่ยว	3
2.1 สถานการณ์แนวโน้มด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย	3
2.2 สถานการณ์แนวโน้มด้านการท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร	4
บทที่ 3 บริบททั่วไปของพุทธสถานในกรุงเทพมหานคร.....	5
3.1 ข้อมูลทั่วไปของพุทธสถาน	5
3.2 รายการสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพุทธสถาน	15
บทที่ 4 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก.....	21
4.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis)	21
บทที่ 5 วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ โครงการ	26
5.1 วิสัยทัศน์	26
5.2 พันธกิจ.....	26
5.3 กรอบยุทธศาสตร์.....	26
บทที่ 6 แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก (กิจกรรมและตัวชี้วัด).....	28

บทที่ 1 บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยยังคงเป็นอุตสาหกรรมแห่งความหวังที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยสร้างรายได้เป็นลำดับต้น ๆ ของประเทศ ช่วยกระตุ้นการจ้างงาน การลงทุน และการกระจายรายได้สู่ชุมชน(องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2561) ปัจจุบันการท่องเที่ยวมีความหลากหลายมากขึ้น โดยมีการพัฒนาไปสู่รูปแบบเฉพาะกลุ่ม เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เชิงนิเวศ และเชิงวัฒนธรรม (ธนาคารกรุงไทย, 2567)นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการท่องเที่ยวมิติใหม่ที่ได้รับการนิยมนักท่องเที่ยวทั่วโลก และเติบโตอย่างรวดเร็วควบคู่กับกระแสการท่องเที่ยวโลก ได้แก่ การเดินทางที่เกี่ยวข้องกับศาสนา หรือ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious Tourism) (Rashid, 2018)

การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ผสมผสานความศรัทธาเข้ากับประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังพุทธสถานเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปฏิบัติธรรม และเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งช่วยเสริมสร้างคุณค่าทางจิตใจและส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559; ปวีดา สามัญเขตรกรณ์, 2566) องค์การการท่องเที่ยวโลก ประมาณว่ามีการเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ทางศาสนาว่า 600 ล้านครั้งต่อปีทั่วโลก (WTO, 2014)

สำหรับประเทศไทย กรุงเทพมหานครถือเป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดของประเทศ จากข้อมูลปี 2566 กรุงเทพมหานครเป็นจุดหมายปลายทางอันดับหนึ่งของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ มีนักท่องเที่ยวรวม 4,872,078 คน สร้างรายได้รวมกว่า 56,327 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) กรุงเทพมหานครได้รับการจัดอันดับให้เป็นเมืองที่มีนักท่องเที่ยวมากที่สุดในโลก (Travel + Leisure, 2024) และในปีค.ศ.2025 ยังได้รับรางวัล “เมืองที่ดีที่สุดในโลก เอเชียแปซิฟิก” จากนิตยสาร DestinAsian (DestinAsian, 2025) นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครยังเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนาในประเทศ โดยมีพุทธสถานสำคัญกว่า 400 แห่ง ซึ่งเป็นทั้งสถานที่ประกอบพิธีกรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ (Department of Religious Affairs, 2023)

จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาเยือนกรุงเทพมหานครมักนิยมเข้าชมวัดและพระราชวัง เนื่องจากการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความงามและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของสถานที่ (Bangkok Post, 2024) ขณะที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเองก็มีความนิยมในกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงศาสนาเช่นกัน โดยร้อยละ 67 ชื่นชอบการชมพุทธสถานและสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (ไทย พีบีเอส, 2560)

ด้วยอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ทำให้ประเทศไทยยังคงเป็นจุดหมายสำคัญระดับโลก โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นที่ตั้งของพุทธสถานที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากที่สุด 3 แห่ง ได้แก่ 1. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร 2. วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร 3. วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร (TourismThailand, 2020; Traveloka TH, 2023; Tripadvisor, 2024)

อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพุทธสถานยังคงมีข้อจำกัดมาก ทั้งในส่วนของกาจัดการด้านนโยบาย การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว รวมไปถึงการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม (บุญพิเชษฐ์ จันทรเมือง และคณะ, 2558) และจากการศึกษาของผู้จัดทำพบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการสูงต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน โดยเฉพาะในด้านความสะดวก (Amenities), การเข้าถึง (Access) และพื้นที่พักผ่อน (Accommodation) ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสบการณ์การท่องเที่ยวอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังพบประเด็นที่ต้องปรับปรุง เช่น ห้องน้ำไม่เพียงพอ ขาดพื้นที่นั่งพัก ทางลาดสำหรับผู้สูงอายุ และระบบให้ข้อมูลหลายภาษา

ดังนั้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพุทธสถานให้เหมาะสมทั้งในด้านโครงสร้าง ความสะอาด ความปลอดภัย ความเข้าถึง และการให้บริการ จึงเป็นแนวทางที่จำเป็นและสำคัญในการยกระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับผู้มาเยือนทุกกลุ่ม เพื่อรองรับความต้องการเหล่านี้อย่างเป็นระบบ ผู้จัดทำวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอกรอบแนวทาง SACRED Model ซึ่งประกอบด้วย 6 มิติ ได้แก่ Safety, Accessibility, Comfort, Respect, Experience และ Diversity ซึ่งถูกนำมาใช้เป็นฐานในการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาในเล่มนี้

แผนพัฒนานี้มุ่งเน้นการศึกษาทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ควบคู่กับการประเมินความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพุทธสถาน ผ่านการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบด้วยเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ การวิเคราะห์ SWOT และการวิเคราะห์เชิงสัมพันธ์ด้วย TOWS Matrix เพื่อนำข้อมูลเชิงประจักษ์มาสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และสามารถเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566–2570) ที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์สิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

บทที่ 2

สถานการณ์แนวโน้มด้านการท่องเที่ยว

2.1 สถานการณ์แนวโน้มด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย

ประเทศไทยนับเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความสำคัญด้านการท่องเที่ยวในระดับโลก โดยได้รับการจัดอันดับให้เป็นจุดหมายปลายทางยอดนิยมของนักท่องเที่ยวต่างชาติอย่างต่อเนื่อง ด้วยความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี อาหาร และความเป็นมิตรของคนในประเทศ ทั้งนี้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ โดยคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 18 ของ GDP เมื่อรวมทั้งทางตรงและทางอ้อม (กรุงเทพธุรกิจ, 2567)

ในช่วงปี พ.ศ. 2567 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยฟื้นตัวอย่างมั่นคง นับตั้งแต่ผ่านพ้นวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยบทบาทของการท่องเที่ยวยังคงมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทยอย่างชัดเจน ทั้งในด้านการสร้างรายได้ การกระจายโอกาส และการจ้างงานในระดับพื้นที่ สะท้อนให้เห็นจากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศตลอดทั้งปี 2567 รวมทั้งสิ้นประมาณ 35.54 ล้านคน (กรุงเทพธุรกิจ, 2567) คิดเป็นอัตราการฟื้นตัวประมาณ ร้อยละ 88 ของระดับก่อนเกิดโควิด-19 ในปี 2562 ซึ่งมีนักท่องเที่ยวจำนวน 39.9 ล้านคน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566) รายได้จากนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวมีมูลค่ารวมกว่า 1.67 ล้านล้านบาท (กรุงเทพธุรกิจ, 2567) เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าซึ่งอยู่ที่ประมาณ 1.25 ล้านล้านบาท

นอกจากการเดินทางระหว่างประเทศแล้วการท่องเที่ยวภายในประเทศโดยกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยเองมีแนวโน้มเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง โดยในปีเดียวกันมีการเดินทางในประเทศรวมกว่า 200 ล้านคนต่อครั้ง (ศูนย์วิจัยกิจการไทย, 2567) สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวภายในประเทศราว 1.42 ล้านล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 46 ของรายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งหมด สะท้อนให้เห็นว่าตลาดภายในประเทศยังคงมีศักยภาพอย่างมาก

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2566) สำรวจสถิตินักท่องเที่ยวพบว่า จังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปมากที่สุดในปี 2567 ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ซึ่งครองสัดส่วนการเดินทางสูงสุดอยู่ที่ ร้อยละ 17.2 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด รองลงมาคือ จังหวัดชลบุรี (ร้อยละ 9.4) และ จังหวัดเชียงใหม่ (ร้อยละ 6.8) ทั้งนี้ กรุงเทพมหานครยังคงเป็นจุดหมายปลายทางสำคัญของทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะในกลุ่มที่เดินทางเข้ามาครั้งแรก หรือเลือกกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางก่อนเดินทางต่อไปยังภูมิภาคอื่น

ในอนาคตแนวโน้มดังกล่าวคาดว่าจะยังคงดำเนินต่อไปในปี พ.ศ. 2568 โดยมีการตั้งเป้าหมายจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติไว้ที่ ประมาณ 39 ล้านคน และรายได้จากการท่องเที่ยวรวมกว่า 3 ล้านล้านบาท (InfoQuest, 2025) สะท้อนถึงความพร้อมของประเทศในการเป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาค และสอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันผลักดันอย่างต่อเนื่อง

2.2 สถานการณ์แนวโน้มด้านการท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครในฐานะเมืองหลวงของประเทศไทย ยังคงครองตำแหน่งศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศมาโดยตลอด และมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทั้งในแง่ของจำนวนผู้มาเยือน รายได้จากการท่องเที่ยว รวมถึงการเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคกับประเทศเพื่อนบ้าน

จากข้อมูลล่าสุดของ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566) พบว่า กรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากที่สุดในปี พ.ศ. 2567 คิดเป็นสัดส่วนถึง ร้อยละ 17.2 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมดรองรับทั้งการท่องเที่ยวระยะสั้นจากคนไทยในภูมิภาคอื่น และการเดินทางระยะยาวจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออก เช่น จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น รวมถึงกลุ่มยุโรปและอเมริกา

พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าสู่กรุงเทพมหานครมีความหลากหลายและแสดงแนวโน้มเชิงคุณภาพมากขึ้น โดยนอกจากจะนิยมการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดพระแก้ว วัดอรุณฯ และวัดโพธิ์ แล้ว ยังมีความสนใจเพิ่มขึ้นในย่านสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม เช่น ตลาดน้อย เจริญกรุง คลองโอ่งอ่าง และย่านบางรัก ซึ่งผสานความเป็นเมืองเก่ากับศิลปะร่วมสมัยได้อย่างมีเอกลักษณ์ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2567)

ด้านการเดินทาง กรุงเทพฯ มีความพร้อมด้านระบบคมนาคมขนส่งและโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นสนามบินนานาชาติ 2 แห่ง (สุวรรณภูมิ และดอนเมือง) ระบบรถไฟฟ้า (BTS/MRT) ท่าเรือ รถโดยสารสาธารณะ รวมถึงที่พักหลากหลายระดับ ตั้งแต่ระดับโลกจนถึงเกสต์เฮาส์ชุมชน สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้กรุงเทพฯ ถูกจัดอันดับให้เป็นเมืองที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าเยือนมากที่สุดในโลกอย่างต่อเนื่อง โดยจากรายงาน Mastercard Global Destination Cities Index พบว่าในปี 2565 กรุงเทพฯ ได้รับการจัดอันดับให้เป็นเมืองอันดับหนึ่งในแง่ของจำนวนผู้เดินทางเข้ามาเยือน (Mastercard, 2023)

นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางจัดงาน MICE (Meetings, Incentives, Conferences, and Exhibitions) และกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมระดับชาติ เช่น งานเทศกาลสงกรานต์ เทศกาลปีใหม่ งานวิ่งมาราธอน การแสดงศิลปะ ฯลฯ ซึ่งล้วนมีส่วนกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่และเสริมสร้างภาพลักษณ์ของเมืองในเวทีนานาชาติ

แม้ในช่วงหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 จะส่งผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานครอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่การฟื้นตัวก็เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะจากการเปิดประเทศอย่างเต็มรูปแบบในปี 2566 และการผ่อนคลายมาตรการด้านสาธารณสุข รวมถึงการยกเว้นวีซ่าให้กับนักท่องเที่ยวจากบางประเทศ ซึ่งทำให้การเดินทางกลับมาคึกคักอีกครั้ง และกรุงเทพมหานครสามารถฟื้นตัวได้เร็วกว่าพื้นที่อื่น

จากแนวโน้มดังกล่าว กรุงเทพมหานครจึงไม่เพียงแต่เป็นจุดหมายปลายทางยอดนิยมของนักท่องเที่ยว แต่ยังทำหน้าที่เป็นประตูหลักสู่การท่องเที่ยวทั่วประเทศ มีบทบาทเชิงกลยุทธ์ในด้านการกระจายรายได้ การสร้างงาน และการกำหนดภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวไทยในระดับสากล

บทที่ 3

บริบททั่วไปของพุทธสถานในกรุงเทพมหานคร

3.1 ข้อมูลทั่วไปของพุทธสถาน

3.1.1 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

ประวัติความเป็นมา

วัดโพธิ์ หรือ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ตั้งอยู่ที่ถนนสนามไชย ข้างพระบรมมหาราชวังเป็นวัดเก่าแก่ ถือเป็นวัดประจำรัชกาลที่ 1 สร้างขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ได้เล่าเรียนพระปริยัติธรรม เดิมเป็นวัดโบราณ ชื่อว่า โพธาราม สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ราวรัชกาลสมเด็จพระเพทราชา เป็นที่ประดิษฐานต้นพระศรีมหาโพธิ์ที่ได้มาจากลังกาและเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในชื่อว่า วัดโพธิ์ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 1 เมื่อทรงย้ายพระนครมายังฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา จึงโปรดเกล้าให้บูรณะวัดโพธิ์ให้งดงามบริบูรณ์ขึ้น พร้อมกับพระราชทานนามว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาวาส ต่อมาในรัชการที่ 4 ได้โปรดให้เปลี่ยนชื่อ เป็น “วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม” ในสมัยรัชกาลที่ 3 สยามเศรษฐกิจดีมีเงินกำไรเป็นอันมากจากการค้าสำเภา การติดต่อกับชาวจีน เห็นงานศิลปะสวยงามจีน จึงทรงบูรณะวัดครั้งใหญ่นำศิลปะจีนมาใช้อย่างผสมผสาน และมีการเริ่มแผ่อิทธิพลของชาวตะวันตกเข้ามา มีการนำวิทยาการใหม่ๆเข้ามาเผยแพร่ จึงให้รวบรวมความรู้ของไทยไว้ มิให้สูญหายไปกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย จึงประสงค์ให้จารึกสรรพตำราต่างๆของผู้มีความรู้ เช่น ศาสนา ภาษา วรรณกรรม วัฒนธรรมประเพณีจิตรกรรม ประติมากรรม และการแพทย์ ตำรายา โดยจารึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยให้สลักลงบนหิน เพื่อให้เป็นของสาธารณะ ใครจะมาศึกษาก็ได้ เป็นการบันทึกความรู้โบราณให้คงอยู่ จึงเป็นจุดเริ่มต้นการทำจารึกวัดโพธิ์ มรดกทรงคุณค่าของชาติ เป็นคลังความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม วัดโพธิ์จึงเปรียบเสมือน “มหาวิทยาลัยแห่งแรกของคนไทย” วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม นั้น ถือได้ว่าเป็นวัดที่มีพระเจดีย์มากที่สุดในประเทศไทย โดยมีจำนวนประมาณ 99 องค์ เป็นศูนย์รวม ของความรู้ด้านการแพทย์โบราณ อีกทั้ง ยังมีมากด้วยตำรา, สถาปัตยกรรม, ประติมากรรม วรรณคดี , ตำรายา ที่ถือได้ว่ามีประโยชน์มากมายสำหรับชนรุ่นหลัง และ วัดโพธิ์ คือสถานที่ ที่เป็นจุดเริ่มต้นของวรรณคดีไทย เรื่อง ลิลิตตะเลงพ่าย (สำนักงานเขตพระนคร, ม.ป.ป.)

ภาพที่ 1 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

ที่มา พิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล, 2568

สถาปัตยกรรมที่สำคัญภายในวัด

1. พระวิหารพระพุทธไสยาส

พระวิหารพระนอน หรือพระวิหารพุทธไสยาส สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ. 2375 ระหว่างการบูรณปฏิสังขรณ์วัด ภายในวิหารมีพระพุทธรูปปางไสยาส และงานจิตรกรรมฝาผนังที่บันทึกเรื่องราวทางวิชาการตามแบบไทย

ภาพที่ 2 พระวิหารพระพุทธไสยาส

ที่มา วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร (ม.ป.ป.)

2. พระอุโบสถ

พระอุโบสถ ตามคติความเชื่อของพุทธศาสนิกชน เขตวิสุงคามสีมา หรือพระอุโบสถ เป็นพุทธศาสนสถานที่สำคัญที่สุด โดยสร้างสมัยรัชกาลที่ 1 ตามแบบศิลปะอยุธยาตอนปลาย และขยายใหญ่ขึ้นเท่าที่เห็นในสมัยรัชกาลที่ 3 ชุ่มจรณ์มประจำประตุน้ำต่างฉลัก (สลัก) ด้วย ไม้แก่น ยอดเป็นทรงมงกุฎลงรักปิดทองประดับกระจก บานประตูพระอุโบสถ ด้านนอกลายประดับมุก เป็นลายภาพเรื่อง รามเกียรติ์ ด้านในเขียนลายรดน้ำรูปพัตยศพระราชาคณะ พระครูสัญญาบัตร ฐานานุกรมเปรียญทั้งฝ่ายคามวาสีและอรัญวาสีในกรุงและหัวเมือง พระประธานภายในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ นามว่า พระพุทธเทวปฏิมากร

ภาพที่ 3 พระพุทธเทวปฏิมากร

ที่มา วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร, ม.ป.ป.

3. พระมหาเจดีย์สี่รัชกาล

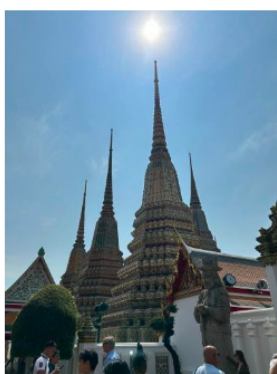
พระมหาเจดีย์ทั้งสี่องค์อยู่ในบริเวณกำแพงสีขาว ชุมประตู่ทางเข้าเป็นสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์แบบจีน ประดับด้วยกระเบื้องเคลือบ เครื่องถ้วยหลากสี มีตุ๊กตาหินจีนประตูละคู่ พระมหาเจดีย์แต่ละองค์เป็นเจดีย์ย่อไม้สิบสอง

พระมหาเจดีย์ศรีสรรเพชดาญาณ (เจดีย์กระเบื้องเคลือบสีเขียว) สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 เพื่อประดิษฐานพระศรีสรรเพชญ์ ภายในบรรจุพระบรมธาตุ ถือเป็นเจดีย์สำคัญในรัชสมัยของพระองค์

พระมหาเจดีย์ดิลกธรรมกรนิทาน (เจดีย์กระเบื้องเคลือบสีขาว) สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 โดยทรงพระราชทานถวายแด่พระบรมราชชนก คือ รัชกาลที่ 2 ถือเป็นเจดีย์สำคัญในรัชสมัยของพระองค์

พระมหาเจดีย์มุนีбатบริหาร (เจดีย์กระเบื้องเคลือบสีเหลือง) สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 โดยทรงพระราชทานถวายเป็นการบูชาพระพุทธศาสนา ถือเป็นเจดีย์สำคัญในรัชสมัยของพระองค์

พระมหาเจดีย์ทรงพระศรีสุริโยทัย (เจดีย์กระเบื้องเคลือบสีน้ำเงินเข้ม) สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ตามแบบพระเจดีย์ศรีสุริโยทัยในกรุงศรีอยุธยา เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาในรัชสมัยของพระองค์

ภาพที่ 4 พระมหาเจดีย์สี่รัชกาล

ที่มา พิมพชนก จิตต์มั่นคงกุล, 2568

4. พระระเบียง

พระระเบียง เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่สร้างล้อมรอบพระอุโบสถ มีอยู่ 2 ชั้น ทั้งสองชั้นเชื่อมต่อกันด้วยพระวิหารทิศอยู่รอบพระอุโบสถทั้งสี่ทิศ เป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปสำคัญ และสร้างพระวิหารไว้ประจำสี่ทิศ

5. เขามอและเขาฤาษีตัดตน

เขามอ หรือสวนหย่อม เป็นสวนหินปลูกไม้ประดับที่รัชกาลที่ ๓ โปรดเกล้าฯ ให้รื้อขนาก่อนศิลาใหญ่และเล็กซึ่งก่อเป็นภูเขาในสวนขวาในพระบรมมหาราชวัง แต่ครั้งรัชกาลที่ ๒ มาก่อนเป็นภูเขาเป็นสวนประดับรอบวัด ปลูกต้นไม้ไว้ตามเชิงเขาและบนเขา มีทั้งสลูปลูกและเสาโคแบบจีน รูปตุ๊กตาจีนและรูปสัตว์จำตุบาท (สัตว์สี่เท้า) ต่างๆ เรียงรายอยู่ทั่วไปทั้งบนเขา และเชิงเขา เขามอมีทั้งหมด ๒๔ ลูก เช่น เขาประดู่ เขาสะเดา

เขาอโศก เขาสมอ เขาฤๅษะตัดตน เขาควีลิ่งค์ เป็นต้น พรรณไม้ที่ปลูกประดับส่วนใหญ่ตายลงทางวัดได้ปรับปรุงเป็นสวนหิน ประดับด้วยไม้ดอกไม้ใบนับเป็นมุมนั่งพักผ่อน

ภาพที่ 5 เขามอและเขาฤๅษะตัดตน

ที่มา วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร, ม.ป.ป.

6. พระมณฑป (หอจตุรมุข)

พระมณฑป หรือ (หอไตรจตุรมุข) รัชกาลที่ ๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้สถาปนา เป็นสถาปัตยกรรมจตุรมุขเครื่องยอดทรงมงกุฎ ประดับกระเบื้องเคลือบและถ้วยหลากสี ลวดลายงามวิจิตร ภายในมีตู้เก็บพระไตรปิฎก มีศาลาทิศรอบพระมณฑป ผนังภายในศาลาทิศมีภาพจิตรกรรม กำเนิดรามเกียรติ์ ประเพณีรามัญกวนข้าวทิพย์ เป็นต้น ผนังภายนอกมีศิลาจารึกโคลงสุภาษิต เรียกว่า โคลงโลกนิติ ที่ชุมประศูทางเข้ามณฑปทั้งสองข้างมียักษ์วัดโพธิ์ ที่มีตำนานเล่าว่าไปรบกับยักษ์วัดแจ้งจนเป็นต้นกำเนิดท่าเตียน

7. ตำนานยักษ์วัดโพธิ์

สำหรับยักษ์ประจำวัดโพธิ์ หลายคนคงเคยได้ยินตำนานกำเนิดท่าเตียน ที่เล่าปากต่อปากกันมาว่าบริเวณท่าเตียนอันเป็นพื้นที่โล่งเตียนนั้น เป็นผลจากการต่อสู้ของ "ยักษ์วัดแจ้ง" กับ "ยักษ์วัดโพธิ์" โดยมี "ยักษ์วัดพระแก้ว" เป็นผู้ห้ามทัพ

ภาพที่ 6 ตำนานยักษ์วัดโพธิ์

ที่มา วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร, ม.ป.ป.

8. พระวิหารทิศ

พระวิหารทิศได้ประดิษฐานพระพุทธรูปปางปฐมเทศนาอัญเชิญมาจากกรุงเทพฯ นามว่า “พระพุทธรชินราช วโรวาทธรรมจักร อัครปฐมเทศนา นราศภพมิตร” หรือ พระพุทธรชินราช

พระวิหารทิศตะวันตก ประดิษฐานพระพุทธรูปปางนาคปรก อัญเชิญมาจากลพบุรี นามว่า “พระพุทธรูปชินศรีมุนีนาค อรุณอาสนบัลลังก์ อุทงคิศาณาคปรก ดิลกภพพิตร” หรือ พระพุทธรูปชินศรี

พระวิหารทิศเหนือประดิษฐานพระปางป่าเลไลยก์ นามว่า “พระพุทธรูปาลีโยภริติไตรวิเวก เอกจาริกสมาจาร วิมุตติญาณบพิตร” หรือ พระพุทธรูปาลีโย เป็นพระพุทธรูปที่หล่อขึ้นใหม่ในรัชกาลที่ ๑ เพียงองค์เดียวเท่านั้น

9. พระวิหารคด

พระวิหารคดเป็นพุทธสถานที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงเขตบริเวณพุทธสถานสำคัญ คือ พระอุโบสถหรือพระเจดีย์ เป็นรูปคดแบบหักศอก ให้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปที่พุทธศาสนิกชนสร้างขึ้นเพื่อเป็นพุทธบูชาและเป็นที่สำหรับให้พระภิกษุสงฆ์ใช้เดินจงกรม

10. ตำหนักवासกรี

พระตำหนักवासกรี เป็นพิพิธภัณฑสถานสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส สมเด็จพระสังฆราชเจ้าองค์ที่ ๗ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทรงเป็นเจ้านายชั้นสูงพระองค์แรกที่ได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราชเจ้า พระผู้ทรงเป็นรัตนกวีของชาติ ซึ่งองค์การยูเนสโกแห่งสหประชาชาติประกาศยกย่องให้เป็นพระผู้มั่งคั่งงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมระดับโลก (กวีเอกของโลก)

11. ศาลาการเปรียญ

ศาลาการเปรียญ เป็นพุทธสถานที่ปฏิบัติธรรมแทนพระวิหาร เพราะมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ ใช้เป็นที่ประกอบศาสนกิจ ฟังเทศน์ ทำบุญ และใช้เป็นที่ยืนธรรมของพระภิกษุสงฆ์

12. พระมหาสถูป

สถูปหรือพระปรางค์ เป็นพุทธสถานที่สร้างขึ้นเพื่อบรรจุสิ่งของที่ควรบูชาไว้ใน มหาสถูปจึงเป็นสถูปองค์ใหญ่ ประดิษฐานอยู่มุมลานพระอุโบสถชั้นนอกทั้ง ๔ ด้าน ๔ องค์ พระปรางค์แบบนี้มีชื่อเรียกเฉพาะว่า “พระอัคคีเจดีย์” บุด้วยหินอ่อนมีเทวรูป ท้าวจุลโลกบาลทั้งสี่หล่อด้วยดีบุกลงรักปิดทองประดับกระจกประจำทั้งสี่ทิศขององค์พระปรางค์

องค์ที่ประดิษฐานด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือด้านหน้าพระอุโบสถนามว่า “พระพุทธรูปมั่งคั่งกาย พันธนามมหาสถูป” ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้นามว่า “พระพุทธรูปธรรมจักษุปวัตนะปาทุกามมหาสถูป” ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้หลังพระอุโบสถนามว่า “พระพุทธรูปวินยปิฎกาสุจิฆรามมหาสถูป” และด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือนามว่า “พระพุทธรูปอิทธิธรรมธะวาสีปริกขารมหาสถูป”

13. ตุ๊กตาดิน

มีประวัติความเป็นมาจากช่างไทยชนเอาเครื่องอับเฉาที่ใช้เป็นอุปกรณ์ถ่วงเรือสำเภาตอนชักกลับจากการพาณิชยนาวีที่ประเทศจีน แล้วนำไปตั้งประดับอย่างมีศิลปะ

ละ (เจดีย์ศิลปะจีน) ตั้งอยู่ระหว่างพระระเบียงชั้นนอกและชั้นใน รวม ๒๐ องค์

ลั่นถัน คือ ตุ๊กตาดินที่มีท่าทางยืนถืออาวุธพร้อมท้าวเอา แต่งกายคล้ายตัวละครจีนในวรรณคดี แสดงถึงขุนนางฝ่ายทหารหรือทหารผู้มีหน้าที่รบ โดยมีท่าทางดูและมีลักษณะการแต่งกายที่เหมาะสมกับการต่อสู้

ตุ๊กตาจีนแต่งกายแบบตะวันตกในรูปของ มาร์โคโพล ซึ่งเป็นชาวตะวันตกคนแรกที่เดินทางไปยังประเทศจีนและเผยแพร่อารยธรรม มีทั้งหมด 4 คู่ ตุ๊กตาดังกล่าวสะท้อนมุมมองของชาวจีนที่มองเห็นชาวตะวันตกในช่วงยุคล่าอาณานิคมว่าเป็นบุคคลที่ดุร้ายและมักก่อสงครามเพื่อแย่งชิงดินแดน

ตุ๊กตาจีนที่แสดงถึงขุนนางฝ่ายพลเรือนหรือฝ่ายขุน มีท่าทางยิ้มแย้มๆ ใส่หมวกทรงสูง หนึ่งในมือถือหนังสือ ขณะที่อีกมือหนึ่งลูบหนวดเคราเหมือนกำลังครุ่นคิด สวมเสื้อคลุมยาวและรองเท้า ดูสง่างามและมีความภูมิฐาน เป็นภาพของนักปกครอง ผู้วางแผน และขุนนางในราชสำนัก

ตุ๊กตาจีนที่แสดงถึงนักปราชญ์หรือ ชิวจ้าย มีท่าทางยิ้มแย้มสดใส ใส่หมวกที่มีรอยพับ ไร่นวดที่ใบหน้า ดูเหมือนคนหนุ่มแต่งตัวภูมิฐาน แสดงถึงความรู้และปัญญา

ตุ๊กตาจีนสามัญชน เป็นตุ๊กตารูปชายมีเครา สวมหมวกฟาง มือข้างหนึ่งถืออุปกรณ์ทำงาน เช่น จอบ หรือแห แสดงถึงคนทำงานทั่วไปในสังคม

ตุ๊กตาสาวจีน ส่วนใหญ่มีท่าทางสดใส ยิ้มแย้ม สวมเสื้อคลุมยาวรอมรอนง่า พร้อมเกล้ามวยผมผูกผ้า

ตุ๊กตาสิงโตคาบแก้ว เป็นรูปสลักของสิงโตที่นิยมประดับที่เชิงบันไดหรือประตูทางเข้า มักแสดงท่าทางอ้าปากแยกเขี้ยวและมีหินกลมเล็กๆ ในปาก ซึ่งสามารถสอดมือเข้าไปกลืนเล่นได้

ภาพที่ 6 ตุ๊กตาจีน

ที่มา วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร, ม.ป.ป.

3.1.2 วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร

ประวัติความเป็นมา

วัดอรุณราชวรารามเดิมเรียกว่า “วัดมะกอก” สันนิษฐานว่าเป็นการเรียกชื่อตามตำบลที่ตั้งวัด คือ “บางมะกอก” ตามคติเรียกชื่อวัดของไทยในสมัยโบราณ ที่จะเรียกตามชื่อตำบลที่ตั้งมักจะไม่มีชื่อวัดที่แท้จริงในขั้นต้นคงเรียกว่า “วัดบางมะกอก” ภายหลังคงเรียกสั้น ๆ ว่า “วัดมะกอก” ต่อมา มีการสร้างวัดขึ้นอีกวัดหนึ่งในตำบลเดียวกัน วัดนี้อยู่ลึกเข้าไปในคลองบางกอกใหญ่ ชาวบ้านเรียกชื่อวัดที่สร้างใหม่ว่า “วัดมะกอกใน” (ปัจจุบันคือ วัดนวลนรดิศ) วัดมะกอกเดิมตรงปากคลองบางกอกใหญ่ จึงถูกเรียกว่า “วัดมะกอกนอก” เพื่อให้ทราบว่าเป็นคนละวัด ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดแจ้ง” ในสมัยกรุงธนบุรี ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระราชทานชื่อวัดใหม่ว่า “วัดอรุณราชธาราม” กระทั่ง

ในสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนชื่อวัดเป็น “วัดอรุณราชวราราม” ดังที่ใช้เรียกในปัจจุบัน

ภาพที่ 7 วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร

ที่มา พิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล, 2568

สถาปัตยกรรมที่สำคัญ

1. พระอุโบสถ

สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เป็นอาคารยกพื้นสูงหลังคาลด 2 ชั้น มุงด้วยกระเบื้องสีเหลือง ขอบเป็นกระเบื้องสีเขียวใบไม้ ช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ ลงรักปิดทองประดับกระจก ยอดปราสาทประดิษฐานพระพุทธรูปยืนเป็นพระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 แต่นำมาประดิษฐานในรัชกาลที่ 5 ภายในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังทั้ง 4 ด้าน เป็นภาพพุทธประวัติ มารผจญ เวสสันดรชาดก เป็นต้น พระประธานในพระอุโบสถมีพระนามว่า “พระพุทธธรรมิกราชโลกธาตุดิลก” เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ภายในพระพุทธรูปบรรจุพระบรมอัฐิของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ภาพที่ 8 พระอุโบสถ

ที่มา ผู้จัดการออนไลน์ (2566)

2. ปราสาททิศ

เป็นปราสาทองค์เล็กก่ออิฐถือปูนประดับกระจกเคลือบสีแบบเดียวกับพระปราสาทองค์ใหญ่ เหนือเป็นนาคูศิลปทอง ปราสาททิศตั้งอยู่มุมทักษิณชั้นล่างของปราสาทองค์ใหญ่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันตกเฉียงเหนือ ตะวันตกเฉียงใต้ ทิศละองค์ มีรูปทรงเหมือนกัน คือมีช่องรูปกนิษฐและกนิรี เจริงบาตร

เหนือช่องมีรูปมารแบกกระบี่แบกสลับกัน เหนือขึ้นไปเป็นชุ้มคูหารูปพระพายทรงม้า เหนือขึ้นไปเป็นยอดปราศรัยมีรูปครุฑยุดนาคและเทพนมอยู่เหนือชุ้มคูหา

3. มณฑปหรือปราสาททิศ

ตั้งอยู่บนฐานทักษิณชั้นที่ 2 ในระยะระหว่างปราสาททิศ ตอนฐานของมณฑปมีช่องบรรจุรูปกนิรีและกนิกร เหนือช่องมณฑปทิศเหนือและทิศใต้มีรูปกุมภัณฑ์แบก เหนือช่องมณฑปทิศตะวันออกและทิศตะวันตกมีรูปคนธรรพ์แบก ภายในมณฑปประดิษฐานพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ดังนี้ คือ มณฑปทิศเหนือประดิษฐานพระพุทธรูปปางประสูติ มณฑปทิศตะวันออกประดิษฐานพระพุทธรูปปางตรัสรู้ มณฑปทิศใต้ประดิษฐานพระพุทธรูปปางปฐมเทศนา และมณฑปทิศตะวันตกประดิษฐานพระพุทธรูปปางปรินิพพาน

ภาพที่ 9 พระอุโบสถ

ที่มา ผู้จัดการออนไลน์

4. พระวิหาร

เป็นอาคารยกพื้นสูง หลังคาลดหลั่น 3 ชั้น มุงด้วยกระเบื้องเคลือบสี หน้าบันมีรูปเทวดาถือพระขรรค์นั่งบนแท่น ประดับด้วยลายกนกกลีกรักปิดทองประดับกระจก มีมุขทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ผนังด้านนอกประดับกระเบื้องเคลือบสีลายก้านแย่งขบวนไทย เป็นกระเบื้องที่รัชกาลที่ 3 ทรงสั่งมาจากเมืองจีน พระประธานในพระวิหารคือพระพุทธชัมภูนุทมหานุรุชลักขณาอสีตยานุบพิตร และเป็นที่ประดิษฐานของพระอรุณและพระพุทธรูปปางมารวิชัย

ภาพที่ 10 พระพุทธชัมภูนุทมหานุรุชลักขณาอสีตยานุบพิตร

ที่มา ผู้จัดการออนไลน์

5. โบสถ์น้อย

เป็นโบสถ์เดิมของวัดในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระประธานเป็นปูนปั้นปางมารวิชัยลงรักปิดทอง หน้าฐานชุกชีทำเป็นลัคนี้อยู่บน มีพระแท่นของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ต่อมาทางวัดได้สร้างพระบรมรูปหล่อพร้อมฐานสถิตยต์วงพระวิญญานของพระองค์

ภาพที่ 11 พระบรมรูปหล่อสมเด็จพระเจ้าตากสิน

ที่มา ผู้จัดการออนไลน์

6. วิหารน้อย

วิหารเดิมของวัดในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตั้งอยู่ทางด้านหน้าขององค์พระปรางค์คู่กับโบสถ์น้อย มีลักษณะเช่นเดียวกับโบสถ์ ตรงกลางประดิษฐานพระจุฬามณีเจดีย์

7. มณฑปพระพุทธบาทจำลอง

ตั้งอยู่ระหว่างพระเจดีย์ย่อเหลี่ยมไม้ยี่สิบสอง 4 องค์ กับพระวิหารใหญ่ ฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ก่ออิฐถือปูนประดับกระเบื้องถ้วยสีต่าง ๆ มีฐานทักษิณ 2 ชั้น หลังคามณฑปบุระใหม่

8. ศาลาทำนารูปเก๋งจีน

ศาลาไม้ทั้งหมด 6 หลัง อยู่บริเวณเขื่อนหน้าวัด ตั้งตรงมุมเหนือสุดที่ปากคลองวัดแจ้งมี 1 หลัง ตรงกับซุ้มประตูยอดมงกุฎ 3 หลัง ตรงกับพระศรีมหาโพธิ์หน้าวัด 1 หลัง และตรงกับทางเข้าพระปรางค์อีก 1 หลัง ศาลาเหล่านี้สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3

9. ภูเขาจำลอง

ตั้งอยู่หน้าวัดทางด้านเหนือ บริเวณหลังศาลารูปเก๋งจีน 3 หลัง เดิมเป็นภูเขาที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 อยู่ในพระบรมมหาราชวัง ต่อมารัชกาลที่ 3 โปรดให้นำมาไว้ที่นี่ ภูเขาจำลองมีรูปร่างเป็นสัดส่วน มีตึกตึกจีน 2 ตัว นั่งอยู่บนแท่นนกกั้ว ประดับทางเข้าทำเป็นรูปทหารเรือยืนเฝ้าอยู่ 2 คน

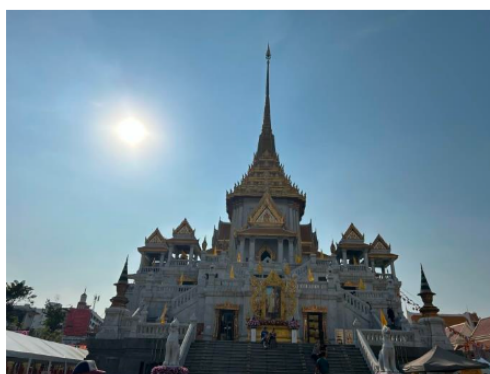
10. อนุสาวรีย์พระธรรมเจดีย์

อยู่ด้านใต้ของภูเขาจำลอง อนุสาวรีย์แห่งนี้มีกำแพงเตี้ย ๆ ล้อมรอบ ภายในนอกจากจะมีโกศหินทรายสีเขียนแบบจีนบรรจุอัฐิของพระธรรมเจดีย์ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสของวัดในระหว่างปี พ.ศ. 2458-2467 ยังมีประตูเขาจำลองแบบเตี้ย ๆ และปราสาทแบบจีนที่มีตึกตึกจีนอยู่ภายใน มีภาษาจีนกำกับอ่านว่า ฮก ลก ชิว

3.1.3 วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร

ประวัติความเป็นมา

วัดไตรมิตรวิทยารามเป็นวัดโบราณปรากฏตามหลักฐานในการขอพระราชทานยกขึ้นเป็นพระอารามหลวง พ.ศ. ๒๔๙๙ ว่าสร้างมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ประมาณ พ.ศ. ๒๓๗๔ เดิมชื่อว่าวัดสามจีนได้มีคำเล่ากันว่าวัดสามจีนเดิมมีอยู่ ๓ วัด คือวัดสามจีนในคลองบางอ้อด้านตรงกันข้ามกับเทเวศน์วัดหนึ่ง วัดสามจีนเหนือบ้างก็ว่าอยู่ที่บางขุนพรหม บ้างก็ว่าอยู่ที่จังหวัดนนทบุรี สำหรับวัดสามจีนที่อยู่บางขุนพรหมนั้นได้แก่วัดสังเวชวิศยาราม แขวงวัดสามพระยาม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ส่วนวัดสามจีนที่อยู่จังหวัดนนทบุรีนั้นได้แก่วัดโชติการาม อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ส่วนวัดสามจีนได้นั้น ได้แก่วัดไตรมิตรวิทยาราม เขตสัมพันธวงศ์ เหตุที่เรียกว่าวัดสามจีนเนื่องด้วยเหตุว่ามีชาวจีนซึ่งเป็นมิตรสหายรักใคร่กัน ๓ คน ได้มีความสมัครสมานสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันก่อสร้างขึ้นเพื่อเป็นพุทธสถานที่บำเพ็ญกุศล จึงได้นามว่า "วัดสามจีน"

ภาพที่ 12 วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร

ที่มา พิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล, 2568

สถาปัตยกรรมที่สำคัญ

1. พระอุโบสถ

อาคารคอนกรีตเสริมเหล็กลักษณะทรงจตุรมุข หลังคาลด 2 ชั้น มีมุขคล้ายมุขเด็จอีกชั้นหนึ่ง หน้าบันทั้ง 4 ด้าน ประดับปูนปั้นรูปพระนารายณ์ พระอิศวร และพระพรหม ปิดทอง ประดับกระจก ภายในเพดานประดับดวงดาวโลหะ ปิดทองประดับกระจก ผนังภายในระดับได้ขอบหน้าต่างเป็นหินขัดสีเข้ม เขียนลายไทย ชุ่มประตุน้ำต่างประดับปูนปั้น ในวงกรอบทรงโค้งกลม ยอดแหลม ประดับลายทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ บานประตูหน้าต่างเขียนลายรดน้ำภาพทวารบาล ขานด้านหน้าพระอุโบสถมีชุ่มบุษบกทรงจตุรมุขมีใบเสมาที่มุมพระอุโบสถ ทั้ง 4 มุม สร้างขึ้นในปี 2489

พระประธาน ในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ลงรักปิดทองปางมารวิชัย พระนามว่า “พระพุทธทศพลญาณ” ประชาชนนิยมเรียกว่า “หลวงพ่อดาววัดสามจีน” หรือ “หลวงพ่อดาวสามจีน”

ภาพที่ 13 พระอุโบสถ วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร

ที่มา TRAVELDIARY (2011)

2. พระวิหาร

เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น หลังคาทรงจตุรมุขหน้าบันประดับลายปูนปั้น มีเรือนทึบล้อมรอบพระพุทธรูปสุโขทัยไตรมิตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานนามว่า “พระพุทธรมหาสุวรรณปฏิมากร” ในปี 2535 เป็นพระพุทธรูปทองคำ ปางมารวิชัย ศิลปะสมัยสุโขทัย สูง 3.58 เมตร หน้าตักกว้าง 3.13 เมตร พระพุทธรูปนี้เดิมมีผู้อุปนุโบกหุ้มไว้ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาปูนกะเทาะออกเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม ปี 2498 จึงปรากฏเป็นเนื้อทองคำเหลืองอร่าม เป็นพระพุทธรูปที่ทรงคุณค่าสวยงามยิ่ง มีอายุไม่น้อยกว่า 700 ปี

3. ธรรมาสถูปาลอยทองเก้าสิงห์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จนมัสการพระประธานในพระอุโบสถ และได้ตรัสยกย่องว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะงดงาม ต่อมาได้พระราชทานธรรมาสถูปาลอยทองเก้าสิงห์ ประจำพระอุโบสถ

4. หอระฆัง

เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ลักษณะทรงตึ่มุข หลังคายอดฉัตร ขนาดกว้าง 5 เมตร สูง 9 เมตร

3.2 รายการสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพุทธสถาน

จากการสำรวจภาคสนาม ณ พุทธสถานในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร (วัดโพธิ์) วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร และวัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร พบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีการจัดเตรียมไว้สามารถจำแนกออกเป็น 5 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และด้านที่พัก โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

รายการตรวจสอบ		วัด 1	วัด 2	วัด 3
1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	1.1 มีป้ายบอกข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่และประวัติความเป็นมา	✓	✓	✓
	1.2 มีพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของสถานที่	✓	✓	✓
	1.3 มีการติดตั้งไฟส่องสว่างในพื้นที่	✓	✓	✓
2. ด้านกิจกรรม (Activities)	2.1 มีพื้นที่จัดกิจกรรมทางศาสนาที่เพียงพอ	✓	✓	✓
	2.2 มีการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ศิลปะไทยหรือการเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา	✓	✓	✓
	2.3 มีอุปกรณ์สำหรับผู้สูงอายุหรือผู้พิการ เช่น รถเข็นหรือทางลาด	✓	✓	✓
	2.4 มีช่องทางสื่อสารกิจกรรมที่เข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย	✓	✓	✓
3. ด้านการเข้าถึง (Access)	3.1 มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน	✓	✓	✓
	3.2 เส้นทางในวัดมีความสะดวกและปลอดภัย	✓	✓	✓
	3.3 มีบริการข้อมูลแผนที่วัด	✓	✓	✓
	3.4 มีการเชื่อมต่อกับระบบขนส่งสาธารณะ	✓	✓	✓
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	4.1 มีที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว	✓	✓	✓
	4.2 มีห้องน้ำสะอาดและเพียงพอ	✓	✓	✓
	4.3 มีร้านค้าขายเครื่องดื่มภายในวัด			
5. ด้านที่พัก (Accommodation)	5.1 มีที่พักชั่วคราวสำหรับนักท่องเที่ยว	✓	✓	✓
	5.2 มีพื้นที่พักผ่อนที่สะอาดและปลอดภัย	✓	✓	✓
	5.3 มีการแบ่งเขตที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ปฏิบัติธรรมอย่างชัดเจน	✓	✓	✓

หมายเหตุ วัด 1 หมายถึง วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร วัด 2 หมายถึง วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร และ วัด 3 หมายถึง วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร

สามารถสรุปได้ว่าโดยรวม พุทธสถานทั้งสามแห่งมีองค์ประกอบหลักทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction), ด้านกิจกรรม (Activities), ด้านการเข้าถึง (Access), ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และด้านที่พัก (Accommodation) ครบถ้วนในระดับพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ยังขาดการจัดการอย่างเป็นระบบและความหลากหลายของบริการที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษ เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และชาวต่างชาติ

ภาพที่ 14 ป้ายบอกข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่และประวัติความเป็นมา

ที่มา พิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล, 2568

ภาพที่ 15 มีพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของพุทธสถาน

ที่มา พิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล, 2568

ภาพที่ 16 มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้พิการ เช่น ทางลาดและรถเข็น

ที่มา พิมพชนก จิตต์มั่นคงกุล,2568

ภาพที่ 17 มีป้ายประชาสัมพันธ์ในพื้นที่

ที่มา พิมพชนก จิตต์มั่นคงกุล,2568

ภาพที่ 18 มีป้ายบอกทางที่ชัดเจนในจุดสำคัญทั่วบริเวณวัด

ที่มา พิมพชนก จิตต์มั่นคงกุล,2568

ภาพที่ 19 มีการเชื่อมต่อกับระบบขนส่งสาธารณะ

ที่มา พิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล,2568

ภาพที่ 20 มีห้องน้ำที่สะอาด มีจำนวนเพียงพอ

ที่มา พิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล,2568

ภาพที่ 21 มีร้านค้าหรือจุดจำหน่ายเครื่องดื่มภายในพื้นที่วัด

ที่มา พิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล,2568

ภาพที่ 22 มีที่นั่งพักในจุดที่มีบรรยากาศสวยงาม
ที่มา พิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล,2568

ภาพที่ 23 มีที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว
ที่มา พิมพ์ชนก จิตต์มั่นคงกุล,2568

บทที่ 4

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

4.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis)

4.1.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

จุดแข็ง (Strengths)

1. มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ที่จอดรถ และป้ายบอกทางอย่างครบถ้วน ศาสนสถานทั้งสามแห่ง ได้แก่ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดอรุณราชวราราม และวัดไตรมิตรวิทยาราม มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับพื้นฐานอย่างครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นห้องน้ำที่มีจำนวนเพียงพอและดูแลความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ จุดจอดรถที่จัดสรรไว้เฉพาะนักท่องเที่ยว หรือป้ายบอกทางที่มีความชัดเจนในจุดสำคัญต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้การเดินทางและการเยี่ยมชมวัดของนักท่องเที่ยวเป็นไปอย่างราบรื่น สะดวกสบาย และรู้สึกประทับใจในความเป็นระเบียบของพื้นที่ศาสนสถาน

2. ตั้งอยู่ใกล้ระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกและปลอดภัย ทั้งสามวัดอยู่ในทำเลที่เอื้อต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและต่างชาติ โดยเฉพาะการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ เช่น รถไฟฟ้า BTS และ MRT รวมถึงการเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทางหรือทางเรือ ซึ่งสามารถเข้าถึงพื้นที่วัดได้อย่างสะดวก การมีทางเลือกในการเดินทางที่หลากหลายไม่เพียงแต่ลดต้นทุนและเวลาในการเดินทาง แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานที่นั้น ๆ เป็นที่นิยมมากขึ้น

3. มีความพร้อมในการจัดกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม วัดทั้งสามแห่งมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น การสวดมนต์ เวียนเทียน การบรรยายธรรมะ หรือกิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา นอกจากนี้ ยังมีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และศิลปวัฒนธรรมไทย ซึ่งช่วยเติมเต็มประสบการณ์เชิงจิตวิญญาณของนักท่องเที่ยวและเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้เรียนรู้ความหมายเชิงลึกของสถานที่อย่างรอบด้าน

4. มีบุคลากร เจ้าหน้าที่ และจิตอาสาที่สามารถให้ข้อมูลและดูแลพื้นที่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารพื้นที่วัด เช่น เจ้าหน้าที่ของวัด พนักงานในจุดบริการ หรือจิตอาสา ล้วนมีความใส่ใจในการให้บริการผู้มาเยือนอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการให้คำแนะนำเกี่ยวกับเส้นทาง การช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง หรือแม้แต่การให้ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ของสถานที่ ความพร้อมของบุคลากรเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของศาสนสถานในฐานะแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตร

5. มีจุดบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศาสนสถาน การมีศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวภายในวัดเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการ ไม่จะเป็นการจำหน่ายตั๋วเข้าชมวัด ให้คำแนะนำเส้นทาง หรือแจกแผนที่การเดินทางจุดสำคัญต่าง ๆ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวสามารถวางแผนการเดินทางได้เองอย่างมีระบบ ลดการหลงทาง และช่วยยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพได้มากขึ้น

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. แม้ว่าศาสนสถานจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน แต่ยังขาดมาตรฐานกลางในการจัดการและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพระหว่างวัดแต่ละแห่ง อาจส่งผลให้ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวไม่ต่อเนื่องหรือเกิดความสับสนในการใช้บริการ รวมทั้งยากต่อการประเมินผลหรือปรับปรุงในระยะยาว

2. สิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่รองรับกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุและผู้พิการได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในแง่ของโครงสร้างทางกายภาพ เช่น ทางลาด ห้องน้ำเฉพาะ และที่พักร่ม ซึ่งยังพบข้อจำกัดในการเข้าถึงในบางพื้นที่ ส่งผลให้กลุ่มเหล่านี้มีข้อจำกัดในการใช้งานเท่าเทียม

3. พื้นที่พักผ่อนในร่มภายในศาสนสถานมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก เช่น วันหยุดยาวหรือเทศกาลสำคัญ ทำให้ผู้มาเยือนเกิดความไม่สะดวก ส่งผลต่อภาพลักษณ์โดยรวม และอาจลดทอนคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

4. ป้ายข้อมูลหรือสื่อแนะนำสถานที่ในหลายจุดยังไม่มีหลากหลายภาษา และบางแห่งยังไม่มีคำอธิบายที่ชัดเจนหรือทันสมัย ส่งผลให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้าถึงข้อมูลได้ยาก อาจทำให้พลาดจุดสำคัญหรือไม่เข้าใจความหมายของสถานที่อย่างลึกซึ้ง

5. การจัดสรรพื้นที่ระหว่างนักท่องเที่ยวทั่วไปกับผู้ปฏิบัติธรรมยังไม่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดความไม่เป็นระเบียบ และอาจรบกวนสมาธิของผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม ซึ่งถือเป็นหัวใจของศาสนสถาน

4.1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

โอกาส (Opportunities)

1. ภาครัฐมีนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้การพัฒนาในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีแนวโน้มที่จะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านงบประมาณ บุคลากร และเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งในระดับท้องถิ่นและประเทศ

2. มีความร่วมมือจากภาคเอกชนในหลายมิติ เช่น การจัดกิจกรรมร่วม การลงทุนพัฒนาพื้นที่สาธารณะ หรือสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยี ซึ่งสามารถช่วยแบ่งเบาภาระของวัดและเสริมสร้างนวัตกรรมในการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างยั่งยืน

3. เทคโนโลยีใหม่ เช่น QR Code, Audio Guide และแผนที่ดิจิทัล กำลังกลายเป็นเครื่องมือหลักในการยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยว การนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้งานจะช่วยให้การสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลมีความทันสมัยและเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวยุคใหม่

4. แนวโน้มพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศาสนา และจิตวิญญาณเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่และกลุ่มผู้สูงวัย ซึ่งมีความสนใจและความสามารถในการใช้จ่ายเพื่อประสบการณ์คุณภาพสูง

5. จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามายังกรุงเทพมหานครเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ศาสนสถานมีโอกาขยายบทบาทเป็นแหล่งเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และมีความจำเป็นต้องพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้เท่าทันความคาดหวังระดับสากล

อุปสรรค (Threats)

1. สภาพอากาศที่แปรปรวน เช่น ฝนตกหนักหรืออากาศร้อนจัด มีผลต่อการใช้งานพื้นที่กลางแจ้ง เช่น จุดนั่งพักหรือจุดจัดกิจกรรม ทำให้การให้บริการไม่ต่อเนื่องและส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
2. งบประมาณของวัดและหน่วยงานท้องถิ่นที่จำกัด ทำให้ไม่สามารถปรับปรุงและดูแลสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างต่อเนื่องหรือทั่วถึง ส่งผลให้โครงการบางอย่างไม่สามารถขยายผลได้เต็มที่ และอาจทำให้เกิดความเสื่อมโทรมในระยะยาว
3. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่ใช้งานสิ่งอำนวยความสะดวกโดยไม่ระมัดระวัง เช่น ทิ้งขยะไม่เป็นที่ หรือใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง อาจส่งผลให้สิ่งอำนวยความสะดวกเสื่อมสภาพเร็วกว่ากำหนด และเพิ่มภาระการดูแลของเจ้าหน้าที่
4. ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลสำคัญทำให้สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ทั้งในด้านพื้นที่นั่งพัก ห้องน้ำ หรือจุดพักร่ม ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจและความเครียดในพื้นที่วัดที่ควรมีความสงบ
5. ข้อจำกัดด้านพื้นที่กายภาพของวัด เช่น พื้นที่แคบหรืออยู่ในย่านเมืองเก่า ทำให้ไม่สามารถติดตั้งหรือปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ได้ตามต้องการ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาให้สอดคล้องกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น

4.2 การวิเคราะห์ TOWS Matrix

ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก	Strengths	Weaknesses
Opportunities	SO กลยุทธ์เชิงรุก - ยกระดับจุดบริการนักท่องเที่ยวในพุทธสถาน ให้เป็นศูนย์รวมข้อมูลและคำแนะนำเชิงวัฒนธรรมเช่น แจกแผนที่ดิจิทัล, แนะนำจุดนั่งพัก หอน้ำ และมารยาทเบื้องต้นผ่าน QR Code (S5 + O2, O3) - จัดเส้นทางกิจกรรมเชิงศาสนาที่เข้าถึงง่ายและเป็นมิตรกับทุกกลุ่ม เช่น จุดสวดมนต์, มุมทำบุญ ที่เหมาะกับทั้งนักท่องเที่ยวทั่วไป ผู้สูงอายุ และกลุ่มเปราะบาง (S3 + O1, O4, O5) - พัฒนาบุคลากรของวัดและจิตอาสาให้สามารถให้ข้อมูลเบื้องต้นเป็นภาษาต่างประเทศได้ เช่น การพูดทักทาย อธิบายกิจกรรมเบื้องต้น พร้อมคู่มือสื่อสาร หรือ QR Code ให้ใช้ร่วม (S4 + O1, O2, O3, O5)	WO กลยุทธ์เชิงแก้ไข - จัดทำแผนมาตรฐานกลางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน เช่น คู่มือจัดวางห้องน้ำ ป้าย ที่นั่งพัก โดยออกแบบให้กลมกลืนกับบริบทไทย (W1 + O1, O2) - พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามหลัก Universal Design เช่น ทางลาด หอน้ำสำหรับผู้สูงอายุ และป้ายสื่อความหมาย (W2 + O1, O2, O4, O5) - ผลิตสื่อภาษาต่างประเทศในรูปแบบนวัตกรรม เช่น Audio Guide และแผนที่ดิจิทัลแบบหลายภาษา (W4 + O2, O3, O5)
Threats	ST กลยุทธ์เชิงป้องกัน - อบรมบุคลากร/จิตอาสาให้ช่วยแนะนำพฤติกรรมที่เหมาะสมในการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น บอกมารยาทการชมสถานที่ (S4 + T3) - พัฒนาระบบจัดการจำนวนคนผ่านจุดบริการนักท่องเที่ยว เช่น จัดแถว ดูจำนวนคนเข้าน้อย-มาก (S5 + T4, T5) - ติดตั้งเซ็นเซอร์แบบพบบีบได้ ในถุณหรือแดดจัด บริเวณจุดพักหลักที่เข้าถึงง่าย (S5 + T1)	WT กลยุทธ์เชิงรับ - ร่วมมือกับพื้นที่รอบวัด เช่น ชุมชน ร้านค้า โรงเรียน เป็นโซนพักของนักท่องเที่ยว (W3 + T5) - กำหนดช่วงเวลาเปิด-ปิดการใช้งานสิ่งอำนวยความสะดวกบางจุด เช่น หอน้ำ หรือที่นั่งพัก เพื่อให้สามารถบำรุงรักษา และดูแลความสะอาดได้อย่างทั่วถึง (W1, W2 + T2) - ติด QR Code ให้สแกนแจ้งปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกใช้ (W4 + T2)

4.3 การวิเคราะห์ความต้องการต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	4.03	0.65	มาก
ด้านกิจกรรม (Activities)	4.09	0.63	มาก
ด้านการเข้าถึง (Access)	4.24	0.62	มากที่สุด
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	4.36	0.58	มากที่สุด
ด้านที่พัก (Accommodation)	4.36	0.61	มากที่สุด
รวม	4.22	0.62	มากที่สุด

จากการวิเคราะห์พบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถานอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.22, S.D. = 0.62) โดย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 4.36, S.D. = 0.58) และ ด้านที่พัก (Accommodation) (ค่าเฉลี่ย = 4.36, S.D. = 0.61) รองลงมาคือ ด้านการเข้าถึง (Access) (ค่าเฉลี่ย = 4.24, S.D. = 0.62) ซึ่งทั้งสามด้านนี้อยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่ ด้านกิจกรรม (Activities) (มีค่าเฉลี่ย = 4.09, S.D. = 0.63) และ ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) (มีค่าเฉลี่ย = 4.03, S.D. = 0.65) ซึ่งทั้งสองด้านนี้อยู่ในระดับ มาก

บทที่ 5

วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ โครงการ

5.1 วิสัยทัศน์

พุทธสถานกรุงเทพฯ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เข้าถึงง่าย พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกที่ปลอดภัย เป็นมิตร และเท่าเทียมสำหรับทุกคน

5.2 พันธกิจ

1. ส่งเสริมการออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถานให้สอดคล้องกับหลักการ Universal Design เพื่อให้ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม
2. พัฒนามาตรฐานด้านความปลอดภัยและความสะอาดของสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการใช้งาน และรักษาบรรยากาศที่เหมาะสมกับพุทธสถาน
3. ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น QR Code, Audio Guide และแผนที่ดิจิทัล เพื่อเพิ่มการเข้าถึงข้อมูล และประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมอย่างไม่รบกวนบริบทของวัด
4. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม
5. ปลุกฝังวัฒนธรรมการใช้งานร่วมกันอย่างเคารพและมีส่วนร่วม ผ่านการสื่อสารที่เป็นมิตร การจัดกิจกรรมจิตอาสา และการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานในการดูแลพื้นที่

5.3 กรอบยุทธศาสตร์

แผนพัฒนานี้กำหนดยุทธศาสตร์และโครงการต่าง ๆ ภายใต้แนวคิด SACRED Model ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดหลักที่ผู้จัดทำออกแบบขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม และสะท้อนความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยครอบคลุม 6 มิติสำคัญ ได้แก่

S – Safety (ความปลอดภัย): การสร้างความมั่นใจให้กับผู้มาเยือน ผ่านระบบแสงสว่าง จุดปฐมพยาบาล และการจัดการพื้นที่เสี่ยง

A – Accessibility (การเข้าถึง): การออกแบบพื้นที่ให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุและผู้พิการ

C – Comfort (ความสะดวกสบาย): การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่นั่งพัก ห้องน้ำ จุดบริการน้ำดื่ม ที่รองรับผู้ใช้งานได้เพียงพอ

R – Respect (ความเคารพต่อสถานที่): การให้ข้อมูลเรื่องมารยาท การแต่งกาย และการออกแบบพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทของศาสนา

E – Experience (ประสบการณ์): การสร้างประสบการณ์ที่ลึกซึ้ง เช่น การสวดมนต์ นำชม หรือกิจกรรมเชิงจิตวิญญาณ

D – Diversity (ความหลากหลาย): การจัดบริการที่ครอบคลุมนักท่องเที่ยวหลายกลุ่ม ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม และรูปแบบการสื่อสาร

การใช้กรอบ SACRED เป็นแนวทางจึงช่วยให้แผนพัฒนานี้มีความสมดุล ทั้งในมิติของการบริการที่ดี และการรักษาคุณค่าทางศาสนา อันเป็นหัวใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาในกรุงเทพมหานคร

ยุทธศาสตร์ที่ 1: ยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและความปลอดภัยของสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน	
กลยุทธ์ที่ 1.1 พัฒนาลสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐานรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม	
โครงการ	1. โครงการปรับปรุงพื้นที่ห้องน้ำ จุดนั่งพัก และทางเดินให้สอดคล้องกับหลัก Universal Design 2. โครงการติดตั้งป้ายบอกทาง แผนที่แบบหลายภาษา และ QR Code เพื่อเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลที่ชัดเจน
กลยุทธ์ที่ 1.2 เสริมระบบความปลอดภัยในพื้นที่พุทธสถาน	
โครงการ	1. ติดตั้งกล้องวงจรปิดและระบบแสงสว่างบริเวณจุดเสี่ยง 2. จัดตั้งจุดปฐมพยาบาลและฝึกอบรมเจ้าหน้าที่วัดหรือจิตอาสาให้ม้ทักษะดูแลเบื้องต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 2: พัฒนาประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพุทธสถาน	
กลยุทธ์ที่ 2.1 ออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงศาสนาและวัฒนธรรมกับนักท่องเที่ยว	
โครงการ	1. จัดเส้นทางนำชมพุทธสถาน พร้อมบริการ Audio Guide และคำอธิบายเชิงวัฒนธรรม 2. พัฒนาโซนกิจกรรม เช่น พับดอกบัว เขียนคำอธิษฐาน หรือป้ายธรรมะสั้น ๆ
กลยุทธ์ที่ 2.2 ส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมและมารยาทในพุทธสถาน	
โครงการ	1. ติดตั้งป้ายแนะนำมารยาทและการแต่งกายที่เหมาะสมในพื้นที่หลัก 2. จัดทำ “คู่มือวัดไทยฉบับเข้าใจง่าย” ทั้งในรูปแบบสื่อดิจิทัลที่สามารถดาวน์โหลดได้

ยุทธศาสตร์ที่ 3: ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนในพุทธสถาน	
กลยุทธ์ที่ 3.1 สร้างกลไกการบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกับชุมชน	
โครงการ	1. พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่วัดในการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกแบบมีระบบ 2. ร่วมมือกับโรงเรียน ชุมชน หรือร้านค้าใกล้เคียงในการจัดตั้งจุดบริการสนับสนุนเพิ่มเติม
กลยุทธ์ที่ 3.2 สร้างระบบรายงานปัญหาและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งาน	
โครงการ	1. ติดตั้ง QR Code ที่จุดใช้งานหลัก เช่น ห้องน้ำ ป้าย ที่นั่ง เพื่อให้ผู้ใช้งานแจ้งปัญหาได้ทันที 2. จัดวางกล่องข้อเสนอแนะในจุดบริการนักท่องเที่ยว เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและปรับปรุงคุณภาพบริการ

บทที่ 6

แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก (กิจกรรมและตัวชี้วัด)

ยุทธศาสตร์ที่ 1: ยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและความปลอดภัยของสิ่งอำนวยความสะดวกในพุทธสถาน

กลยุทธ์ที่ 1. พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐานรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม						
โครงการ	ตัวชี้วัดระดับกลยุทธ์	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ			แผนระยะ
			รัฐบาล	เอกชน	ทำงานร่วมกัน	
โครงการปรับปรุงพื้นที่ห้องน้ำ จุดนั่งพัก และทางเดินให้สอดคล้องกับหลัก Universal Design	1. สัดส่วนของพื้นที่ในวัดที่ได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับผู้ใช้งานหลากหลายกลุ่ม 2. จำนวนวัดที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกตามมาตรฐานการเข้าถึง เกิน 250 วัดขึ้นไป	1. สำรวจและประเมินพื้นที่เดิมในพุทธสถาน 2. ออกแบบและจัดทำแบบปรับปรุงให้สอดคล้องกับ Universal Design 3. ดำเนินการปรับปรุงพื้นที่ต้นแบบ 4. ประเมินผลการใช้งานโดยกลุ่มเป้าหมาย			✓	2 ปี
โครงการติดตั้งป้ายบอกทาง แผนที่แบบหลายภาษา และ QR Code เพื่อเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลที่ชัดเจน	1. จำนวนจุดที่มีป้ายแผนที่ QR Code สามารถใช้งานได้จริง ไม่ต่ำกว่า 10 จุดในวัด 2. สถิติการสแกน QR Code 500 ครั้ง ต่อปี	1. ออกแบบป้ายใหม่ด้วยเนื้อหาเป็นหลายภาษา 2. ติดตั้งในจุดสำคัญ เช่น ทางเข้า ทางออก พื้นที่สำคัญของพุทธสถาน 3. ประชาสัมพันธ์การใช้งานผ่านสื่อออนไลน์			✓	1 ปี
กลยุทธ์ที่ 2. เสริมระบบความปลอดภัยในพื้นที่พุทธสถาน						
ติดตั้งกล้องวงจรปิดและระบบแสงสว่างบริเวณจุดเสี่ยง	1. จำนวนจุดติดตั้งกล้องและไฟที่ใช้งานได้ ไม่ต่ำกว่า 10 จุดในวัด 2. จำนวนการร้องเรียนด้านความปลอดภัย	1. สำรวจจุดเสี่ยงในพื้นที่พุทธสถาน 2. ติดตั้งกล้องวงจรปิดและไฟ LED 3. เชื่อมระบบกับเจ้าหน้าที่วัดหรือศูนย์ควบคุมชุมชน			✓	6 เดือน

กลยุทธ์ที่ 2. เสริมระบบความปลอดภัยในพื้นที่พุทธสถาน						
โครงการ	ตัวชี้วัดระดับกลยุทธ์	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ			แผนระยะ
			รัฐบาล	เอกชน	ทำงานร่วมกัน	
จัดตั้งจุดปฐมพยาบาลและฝึกอบรมเจ้าหน้าที่วัดหรือจิตอาสาให้มีทักษะดูแลเบื้องต้น	1. จำนวนพื้นที่ที่มีจุดปฐมพยาบาลพร้อมใช้งาน 2. สัดส่วนของเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้น 3 คนต่อวัด	1. จัดหาชุดอุปกรณ์ปฐมพยาบาล 2. ฝึกอบรมบุคลากรภายในวัด 3. จัดตั้งจุดให้บริการพร้อมป้ายแนะนำ			✓	6 เดือน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพุทธสถาน

กลยุทธ์ที่ 1. ออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงศาสนาและวัฒนธรรมกับนักท่องเที่ยว						
โครงการ	ตัวชี้วัดระดับกลยุทธ์	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ			แผนระยะ
			รัฐบาล	เอกชน	ทำงานร่วมกัน	
จัดเส้นทางนำชมพุทธสถาน พร้อมบริการ Audio Guide และคำอธิบายเชิงวัฒนธรรม	1. จำนวนเส้นทางที่มีระบบนำชมพร้อมใช้งาน 2. ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานเฉลี่ย 80% ขึ้นไป	1. ออกแบบเส้นทาง 2. สร้างเนื้อหาและเสียงบรรยาย 3. ประชาสัมพันธ์ผ่านป้าย/เว็บไซต์/โซเชียลมีเดีย			✓	1 ปี
พัฒนาโซนกิจกรรม เช่น พับดอกบัว เขียนคำอธิษฐาน หรือป้ายธรรมะสั้นๆ	1. จำนวนกิจกรรมที่ออกแบบและจัดในพื้นที่วัด 2. จำนวนการมีส่วนร่วมจากนักท่องเที่ยวในกิจกรรม	1. จัดทำพื้นที่และอุปกรณ์ 2. ออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องวัฒนธรรม 3. อบรมจิตอาสาดูแลกิจกรรม			✓	3-4 เดือน
กลยุทธ์ที่ 2. ส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมและมารยาทในพุทธสถาน						
ติดตั้งป้ายแนะนำมารยาทและการแต่งกายที่เหมาะสม	1. จำนวนจุดที่มีป้ายแนะนำติดตั้ง ไม่ต่ำกว่า 10 จุดในวัดครอบคลุมพื้นที่หลัก 2. ระดับของการปฏิบัติตามมารยาท	1. ออกแบบและแปลข้อความ 2. ผลิตและติดตั้งในวัด 3. ประชาสัมพันธ์ร่วมกับคู่มืออื่น ๆ			✓	3 เดือน

กลยุทธ์ที่ 2. ส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมและมารยาทในพุทธสถาน						
โครงการ	ตัวชี้วัดระดับกลยุทธ์	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ			แผนระยะ
			รัฐบาล	เอกชน	ทำงานร่วมกัน	
จัดทำ “คู่มือวัดไทยฉบับเข้าใจง่าย” ในรูปแบบดิจิทัล	1. สัดส่วนของวัดที่นำคู่มือไปใช้งานจริง 2. ความครอบคลุมของสื่อในช่องทางดิจิทัล	1. รวบรวมเนื้อหา 2. ออกแบบกราฟิก 3. เผยแพร่ในเว็บไซต์			✓	4 เดือน

ยุทธศาสตร์ที่ 3: ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนในพุทธสถาน

กลยุทธ์ที่ 1. สร้างกลไกการบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกับชุมชน						
โครงการ	ตัวชี้วัดระดับกลยุทธ์	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ			แผนระยะ
			รัฐบาล	เอกชน	ทำงานร่วมกัน	
พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่วัดในการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก	1. จำนวนบุคลากรที่เข้าร่วมการอบรม 2. สัดส่วนของผู้เข้าอบรมที่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จริง 5 คนขึ้นไปต่อวัด	1. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ 2. จัดทำคู่มือ/แผนปฏิบัติการดูแลสิ่งอำนวยความสะดวก			✓	2-3 เดือน
ร่วมมือกับโรงเรียนชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน หรือร้านค้าใกล้เคียงในการจัดตั้งจุดบริการสนับสนุนเพิ่มเติม	1. จำนวนหน่วยงานภายนอกที่เข้าร่วมเป็นพื้นที่บริการ 2. สัดส่วนของพื้นที่ภายนอกที่ใช้งานได้จริง	1. ลงนามความร่วมมือ 2. จัดพื้นที่ เช่น ห้องน้ำ ที่พักร่ม 3. ติดป้ายเชื่อมโยงกับวัด			✓	2 เดือน
กลยุทธ์ที่ 2. สร้างระบบรายงานปัญหาและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งาน						
ติดตั้ง QR Code ให้ผู้ใช้งานแจ้งปัญหาได้ทันที	1. จำนวนจุดที่มีระบบ QR Code ติดตั้งและใช้งานได้ 5 จุดขึ้นไป 2. ระดับของการตอบรับ/แก้ไขปัญหาที่ถูกรายงานผ่านระบบ	1. ออกแบบระบบฟอร์มออนไลน์ 2. สร้าง QR Code และติดตั้งในจุดสำคัญ 3. กำหนดผู้รับผิดชอบประจำวัน			✓	3 เดือน

กลยุทธ์ที่ 2. สร้างระบบรายงานปัญหาและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งาน						
โครงการ	ตัวชี้วัดระดับกลยุทธ์	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ			แผนระยะ
			รัฐบาล	เอกชน	ทำงานร่วมกัน	
จัดวางกล่อง ข้อเสนอแนะในจุด บริการนักท่องเที่ยว	1. จำนวนกล่อง ข้อเสนอแนะที่วางใน พื้นที่บริการ 2. สัดส่วนของ ข้อเสนอแนะที่ได้รับ การนำไปปรับปรุงจริง	1. ออกแบบแบบฟอร์ม และกล่องข้อเสนอแนะ 2. วางกล่องในจุด เหมาะสม เช่น จุดพัก จุดบริการ 3. วิเคราะห์ข้อมูลและ รายงานทุกเดือน			✓	3 เดือน

เอกสารอ้างอิง

- Bangkok Post. (2024). Costumes at temples ignites trend. <https://www.bangkokpost.com/business/general/2793215/costumes-at-temples-ignites-trend>
- InfoQuest. (2025). ท่องเที่ยวไทยปี 2568 ตั้งเป้าแตะ 39 ล้านคน รายได้รวม 3 ล้านล้านบาท. <https://www.infoquest.co.th/2025/494395>
- Mastercard. (2023). Global Destination Cities Index 2023. <https://www.mastercard.com/global/citiesindex>
- Muzika. (2023). กรุงเทพฯ คว่ำที่ 1 เมืองที่นักท่องเที่ยวมาเยือนที่สุดในโลก 2023. <https://travel.trueid.net/detail/EMOV844y9pAx>
- Pavida. (2020). 'กรุงเทพ' มหานครที่ไม่เคยหลับใหล. <https://travel.trueid.net/detail/VX977BxBpvza>
- Rashid, A. G. (2018). Religious tourism – a review of the literature. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 1(2), 150-167. <https://doi.org/10.1108/JHT-10-2017-0007>
- TourismThailand. (2020). 5 วัด 5 เอกลักษณ์ทั่วกรุงเทพ ที่ต้องมาเยือนให้ได้สักครั้ง. <https://thai.tourismthailand.org/Articles/5-วัด-5-เอกลักษณ์ทั่วกรุงเทพ-ที่ต้องมาเยือนให้ได้สักครั้ง>
- TRAVELDIARY. (2011). <http://www.duetdiary.com>
- Traveloka TH. (2023). แจกพิกัดไหว้พระ 9 วัดดังในกรุงเทพฯ สำหรับสายมู วันเดียวก็ไหว้ครบ! <https://www.traveloka.com/th-th/explore/destination/9-temples-day-trip-bkk-2/258661>
- Tripadvisor. (2024). Religious Sites in Bangkok. <https://www.tripadvisor.com/Attractions-g293916-Activities-c47-t10-Bangkok.html>
- WTO. (2014). *Tourism can protect and promote religious heritage*. <https://www.unwto.org/archive/europe/press-release/2014-12-10/tourism-can-protect-and-promote-religious-heritage>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว. https://secretary.mots.go.th/ewtadmin/ewt/policy/download/article/article_20170511095605.pdf
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). สถิตินักท่องเที่ยว. <https://www.mots.go.th/news/category/706>
- กรุงเทพธุรกิจ. (2567). นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้าไทยทะลุ 35 ล้านคน รายได้แตะ 1.67 ล้านล้านบาท. <https://www.bangkokbiznews.com>
- ไทย พีบีเอส. (2560). เผย 4 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนไทย. https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0TyvZRYSc1fWhtr4Q13i1ADHkPqAyaAXKXyTCDjft4VoravsWkJ1awXqEwdkVC4zl&id=330743535084&_rdr
- ธนาคารกรุงไทย. (2567). เจาะ 6 เทรนด์ท่องเที่ยวยุคใหม่ สู่ออกสาขาท่องเที่ยวไทย. https://krungthai.com/Download/economyresources/EconomyResourcesDownload_4956_trends.pdf
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). บทวิเคราะห์เศรษฐกิจไตรมาส 4/2566. <https://www.bot.or.th>
- บุญพิเชษฐ์ จันทรเมือง, รักชนก โคโต, และ สุภาพร สุกสีเหลือง. (2558). การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอก ในเกาะรัตนโกสินทร์. *Srinakharinwirot Research and Development (Journal of Humanities and Social Sciences)*, 2(supplement 1, January), 96-108. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/swurd/article/view/32883>
- ปวีตา สามัญเชตรกรณ์. (2566). การศึกษาประสบการณ์นักท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในประเทศไทย. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมการท่องเที่ยว*, 9(8), 257-270.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2566). https://mgronline.com/travel/detail/9660000011038#google_vignette
- ผู้จัดการออนไลน์. (2567). กรุงเทพฯ "คว่ำอันดับ 1 เมืองท่องเที่ยวดีที่สุดในเอเชียแปซิฟิก". <https://mgronline.com/travel/detail/967000002664>
- วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร. (ม.ป.ป.). <https://www.watpho.com/th/architecture/detail/308>
- ศูนย์วิจัยกิจการไทย. (2567). แนวโน้มการท่องเที่ยวไทย ปี 2567. <https://www.kasikomresearch.com>

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2561). การท่องเที่ยวหรืออุตสาหกรรมท่องเที่ยว
เป็นเรื่องใกล้ตัวกว่าที่คิด. <https://tatreviewmagazine.com/article/community-based-tourism/>

กฎกระทรวง. (2548). กฎกระทรวง กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร สำหรับผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548.

[https://download.asa.or.th/03media/04law/cba/mr/mr48-58e-upd\(02\).pdf](https://download.asa.or.th/03media/04law/cba/mr/mr48-58e-upd(02).pdf)

กรมการท่องเที่ยว. (2554). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2555- 2559.

<https://www.mots.go.th/download/ImplementationOfThePolicy/NotificationOfTheNationalTourismPolicy.PDF>

กรมการท่องเที่ยว. (2565). แผนพัฒนาบริการการท่องเที่ยว พ.ศ. 2566 - 2570.

<https://www.dot.go.th/storage/%E0%B8%81%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%9E%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%9A%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3/%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%AF/QtftdpYXKOCrXLds1f5xJfseslXaXcpgu3q3oDnM.pdf>

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว.

https://secretary.mots.go.th/ewtadmin/ewt/policy/download/article/article_20170511095605.pdf

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). สถิตินักท่องเที่ยว.

<https://www.mots.go.th/news/category/706>

กระทรวงแรงงาน. (2561). แผนยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน.

<https://www.mol.go.th/academician/%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%B8%A2%E0%B8%B8%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%A8%E0%B8%B2%E0%B8%AA%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%AA%E0%B8%B3%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%9B%E0%B8%A5%E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%97%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%87%E0%B9%81%E0%B8%A3%E0%B8%87%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99>

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2549). การส่งเสริมสินค้าการท่องเที่ยวความสนใจพิเศษ. กรุงเทพมหานคร.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2550). แผนการตลาดท่องเที่ยวประจำปี 2551.

<https://www.tat.or.th/th>

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570).

https://province.mots.go.th/ewtadmin/ewt/ranong/download/article/article_20230418122435.pdf

- ชนินฐา ใจเป็ง, สงกรานต์ กลมสุข, ปัญพร ธนาวิชานันท์, & โชติมา ดีพลพันธ์. (2565). แนวทางการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุกรณีศึกษา วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม. *Academic Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus*, 11(1), 384-396.
- ชมพูนุท ภาณุภาส, & ต้นสมรส, ณ. ถ. ต. (2565). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ในย่านไชน่าทาวน์กรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 13(1).
- ชุกดา จิตพิทักษ์. (2559). วัฒนธรรมกับพฤติกรรมของมนุษย์. *วารสารปาริชาติ*, 11(1), 33-37.
- ญาณธร เขียรถาวร. (2559). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ กรณีศึกษา อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา.
- ฐานิภา ภาณุสุวรรณ, & ชาญโกศล, ธ. ต. น. น. (2563). การจัดการการท่องเที่ยวเพื่อไหว้พระขอพรของนักท่องเที่ยวชาวจีนในลักษณะการท่องเที่ยวอิสระ บนถนนสายมังกร. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 3(3).
- ดวงรัตน์ โกยกิจเจริญ. (2562). พฤติกรรมการท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวไทยในจังหวัดภูเก็ต. *วารสารปัญญา* 26(1).
- ดำเกิง โถทอง. (2550). เส้นทางท่องเที่ยวสายอารยธรรมขอมในประเทศไทย กัมพูชา และลาว. https://elibrary.tsri.or.th/project_content.asp?PJID=RDG4950089
- ดำรงค์ วัฒนา. (2563). การจัดทำยุทธศาสตร์. ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทศบาลตำบลเขาบายศรี. (2561). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวปีพ.ศ. 2561-พ.ศ. 2565. <https://khaobaisri.go.th/fileupload/1302153859.pdf>
- ไทย พีบีเอส. (2560). เผย 4 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนไทย. https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0TyvZRySc1fWhtr4Q13i1ADHkPqAyaAXKXyTCDjft4Voravswk1awXqEwdkVC4zl&id=330743535084&_rdr
- บุญพิเชษฐ์ จันท์เมือง, รักชนก โคโต, & สุภาพร สุกสีเหลือง. (2558). การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอก ในเกาะรัตนโกสินทร์. *Srinakharinwirot Research and Development (Journal of Humanities and Social Sciences)*, 2(supplement 1, January), 96-108. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/swurd/article/view/32883>

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2555). พฤติกรรมนักท่องเที่ยว = *Tourist behavior* (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเมศร์ พิษณุพันธ์เดชา. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของเกาะฮ่องกงที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทย. [ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประสิทธิ์ ทองอ่อน. (2542). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- ปวีดา สามัญเขตรกรณ์. (2566). การศึกษาประสบการณ์นักท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในประเทศไทย. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(8), 257-270.
- พรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมเกี๊ยะณ จังหวัดกาญจนบุรี. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*, 10(21), 35-43. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/trujournal/article/view/56131>
- พระมหาศุภวัฒน์ ฐานวุฑโฒ, & นพวรรณ วิเศษสินธุ์. (2562). การจัดการแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เพื่อรองรับประเทศไทย 4.0. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 10(1).
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร, & พระมหาเสรีชน นริสสร. (2556). การพัฒนารูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- ไพฑูรย์ พงสะบุตร, & วิลาสวงค์ พงสะบุตร. (2542). คู่มือการอบรมมัคคุเทศก์ (พิมพ์ครั้งที่ 5 ed.). ศูนย์การศึกษาต่อเนื่องแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนก มณีรัตน์. (2550). ทักษะของนักท่องเที่ยวต่อการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ ณ อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดเพชรบูรณ์ [วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). ราชบัณฑิตยสถาน.
- รุ่งนภา แจ่มรุ่งเรือง. (2550). ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดระยอง [รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วีรณัฐ ดรุณสนธยา. (2563). รูปแบบการบริหารจัดการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558 [ปริญญาานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

[B2%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A8%E0%B8%B6%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%B2.pdf](#)

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564.

https://www.ubu.ac.th/web/files_up/03f2017052216244626.pdf

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2546). ความหมายการท่องเที่ยว.

<https://tourismatbuu.wordpress.com/%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B8%B8%E0%B9%89%E0%B9%80%E0%B8%9A%E0%B8%B7%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%95%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B9%88%E0%B8%AD/%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88/>

สุริรัตน์ เตชาทวีวรรณ. (2545). พฤติกรรมนักท่องเที่ยว (เอกสารประกอบการสอน วิชา พฤติกรรมนักท่องเที่ยว). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2561). การท่องเที่ยว หรืออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นเรื่องใกล้ตัวกว่าที่คิด.

<https://tatreviewmagazine.com/article/community-based-tourism/>

อรรถวิท ศิลาน้อย, ณัฐพงษ์ ฉายแสงประทีป, วันทกกาญจน์ สี่มาโรจน์, & วัฒนา ทนงค์แผง.

(2562). ความต้องการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพระบรมราชานุสาวรีย์ สำหรับการท่องเที่ยว เพื่อคนทั้งมวล. วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 10(2).

อริสรา เสยานนท์. (2564). องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจของนักท่องเที่ยววัยรุ่นในจังหวัดกรุงเทพมหานคร.

อัยยรัช เศรษฐกรวัฒน์, วรริดา บุญญาเมธพร, & ภูริวัจน์ เดชอุ่ม. (2566). แนวทางการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงศาสนาให้สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยในวิถีปกติใหม่. วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ, 6(2).

Bangkok Post. (2024). Costumes at temples ignites trend.

<https://www.bangkokpost.com/business/general/2793215/costumes-at-temples-ignites-trend>

- Cherry, K. (2023). *Murray's Theory of Psychogenic Needs*.
<https://www.verywellmind.com/murrays-theory-of-psychogenic-needs-2795952>
- Cochran, W. G. (1987). *Sampling techniques* (5 ed.). New York : Wiley.
- Cooper, C. P., & Boniface, B. G. (1994). *The Geography of Travel and Tourism*. Heinemann.
- Das, P., & Maitra, S. (2024). Priority areas of intervention for improving pedestrian infrastructure and facilities at tourist destinations in India. *Transport Policy*, 145, 126-136.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tranpol.2023.10.018>
- Department of Religious Affairs. (2023). *List of Buddhist temples in Bangkok*. Ministry of Culture, Thailand. <https://www.dra.go.th>
- Dickman, C. R. (1996). *Overview of the Impacts of Feral Cats on Australian Native Fauna*. Australian Nature Conservation Agency.
<https://www.researchgate.net/publication/305408968> Overview of the Impacts of Feral Cats on Australian Native Fauna
- Dickman, S. (1989). *Tourism: An Introductory Text*. Edward Arnold.
- Greenwald, A. G., & Leavitt, C. (1984). Audience Involvement in Advertising: Four Levels. *Journal of Consumer Research*, 11(1), 581-592.
<https://doi.org/10.1086/208994>
- Hamdani, M., Erlina, Purwoko, A., & Rujiman. (2024). Disability-Friendly Tourism Development Planning Model through Government Policy on Tourist Attractions and Hospitality Industry in Karo District. *Journal of Ecohumanism*, 3(7), 1332-1347. <https://doi.org/10.62754/joe.v3i7.4296>
- Huang, K., & Pearce, P. (2019). Visitors' perceptions of religious tourism destinations. *Journal of Destination Marketing & Management*, 14, 100371.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2019.100371>
- Kotler, P. (1997). *Marketing management : analysis, planning, implementation, and control* (9th ed.. ed.). Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2008). *Principles of marketing* (12 ed.). Prentice-Hall.
- Kurt, S. (2023). *Alderfer's ERG Theory*. <https://educationlibrary.org/alderfers-erg-theory/>
- Marina, N., & Butterworth-Heinemann, E. (2005). *Niche tourism : contemporary issues, trends and cases*. Elsevier.
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. Harper & Row.
- Mill, R. C. (1990). *Tourism : the international business*. Prentice-Hall International.

- Pathomchaiwat, P. P., Pattaraporn. (2015). The Temple Staff's Encounter with the Behavior of Foreign Tourists. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 197, 1520-1524.
- Rashid, A. G. (2018). Religious tourism – a review of the literature. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 1(2), 150-167. <https://doi.org/10.1108/JHTI-10-2017-0007>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. *The American psychologist*, 55, 68-78.
- TourismThailand. (2020). 5 วัด 5 เอกลักษณ์ทั่วกรุงเทพ ที่ต้องมาเยือนให้ได้ซักครั้ง. <https://thai.tourismthailand.org/Articles/5-วัด-5-เอกลักษณ์ทั่วกรุงเทพ-ที่ต้องมาเยือนให้ได้ซักครั้ง>
- Travel + Leisure. (2024). *Bangkok is the World's Most Visited City in 2024*. <https://www.travelandleisure.com/bangkok-thailand-worlds-most-visited-in-2024-11698267>
- Traveloka TH. (2023). แจกพิกัดไหว้พระ 9 วัดดังในกรุงเทพฯ สำหรับสายมู วันเดียวก็ไหว้ครบ! <https://www.traveloka.com/th-th/explore/destination/9-temples-day-trip-bkk-2/258661>
- Tripadvisor. (2024). Religious Sites in Bangkok. <https://www.tripadvisor.com/Attractions-g293916-Activities-c47-t10-Bangkok.html>
- UNTourism. (2023). <https://www.unwto.org/tourism-statistics>
- UNWTO. (2015). *International Tourism*. www.unwto.org